GÂNDURI

DESPRE ESENTA

DSHHTI PUBLIC

EDIȚIA A 2-A, ADĂUGATĂ.

ion OS

ST.PETERSBURG.

Tipografia M. M. Stasyulevici, Vas. Ost., 5 l., 28.

1901.

gânduri

DESPRE ESENTA

ACTIVITATEA PUBLICĂ.

EDIȚIA 2, extinsă.

=F

ST.PETERSBURG.

Tipografia M. M. Stasyulevici, Vas. Ost,, 5 l., 28.

1901.

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A II-A.

Această ediție se deosebește de prima prin omisiunea unui articol destul de întâmplător, care a fost plasat în el „în loc de prefață”, înlocuind „anexa” omisă, care are legătură directă cu subiectul cărții. În ceea ce privește textul, au fost făcute doar câteva modificări minore și abrevieri.

I. Morala şi activitatea socială.

Sarcina acestei cărți este de a face în legătură cu activitatea socială ceea ce am făcut deja în legătură cu viața morală în cartea „Gânduri

asupra fundamentelor moralității.” Și, ca și aceasta din urmă, este scrisă pentru aceiași cititori pentru căruia i-am propus „Scrisori despre autoeducare” și „Conversații despre dezvoltarea unei viziuni asupra lumii”.

În dezvoltarea unei viziuni asupra lumii prin autoeducare, nu numai întrebările teoretice ale gândirii joacă un rol - care, de altfel, pot fi îndreptate fie asupra existenței individuale, fie asupra existenței sociale a unei persoane -, ci și întrebările practice ale vieții, deoarece un persoana este conștientă de o personalitate morală și se simte membru al societății. În dezvoltarea viziunii noastre asupra lumii, nu ne putem limita la a cunoaște și înțelege ceea ce este, așa cum este: vrem, de asemenea, să știm și să înțelegem ce ar trebui să fie, vrem să trăim și să acționăm și să fim ghidați de ceva în viața și activitățile noastre. Întrebările despre ceea ce ar trebui să fie nu se pot referi decât la individ sau la societate, luate în sensul formelor culturale și ordinelor economice, juridice și politice, iar când vorbim despre ceea ce ar trebui să fie pentru individ, atunci este necesar -

Trebuie să avem în vedere nu numai viața ei privată cu toate relațiile private ale unei persoane cu alte persoane, ci și activitatea socială a acestei persoane. Deoarece, străduindu-se să dezvolte o viziune asupra lumii, o persoană este ghidată nu numai de interesele teoretice ale gândirii abstracte, ci - și acest lucru este în primul rând - și de interesele practice ale vieții reale, este de înțeles de ce problemele morale și sociale capătă o asemenea importanță în această problemă. Am dedicat deja o carte separată întrebărilor din prima categorie, acum este o trecere directă la întrebările din cealaltă categorie.

Ambele subiecte sunt foarte strâns legate. În „Gânduri despre fundamentele moralității” vorbeam despre individ, despre personalitate, despre ceea ce ar trebui să fie o persoană, ca individ, ca persoană. Și acum intenționez să vorbesc nu despre societate, ci despre persoana individuală, nu despre ceea ce ar trebui să fie societatea, luată în sensul formelor culturale și ordinelor economice, juridice și politice, ci despre ceea ce ar trebui să fie o persoană individuală într-una dintre ele. relaţiile cu o societate cunoscută sub denumirea de activitate publică. Cu alte cuvinte, la ambele subiecte iau o persoană individuală, iar toată diferența constă în faptul că într-un caz vorbim despre individ ca persoană morală, în celălalt ca persoană publică; în primul caz, o persoană morală este considerată în relațiile sale cu sine și în relațiile private cu alte persoane, în al doilea, se înțelege doar activitatea socială a individului, viața lui publică, nu privată. Să nu caute în această carte un tratat de sociologie: subiectul meu, repet, nu este societatea, nu formele culturale și sociale, ci individul, activitatea sa socială. Acest-

aceeași etică, dar numai etica nu este a vieții private, nu a comportamentului în relațiile private, ci a vieții publice, a comportamentului social. Desigur, este important să știm ce este societatea, ce legi îi guvernează viața și dezvoltarea, ce ar trebui să fie, care sunt principiile unei structuri sociale rezonabile și echitabile și este important să știm acest lucru atât pentru interesul pur teoretic. reprezentate de aceste întrebări și de întrebări similare, iar pentru practic importanța cunoașterii și înțelegerii tuturor acestor lucruri pentru activitatea socială în sine, dar nu este mai puțin important să înțelegem corect ce este și ce ar trebui să fie activitatea socială, care este scopul ei. ar trebui să fie, ce mijloace poate folosi, ce calități necesită de la o persoană, ce condiții sunt cerute de la societate, luate în sensul formelor culturale și ordinilor sociale etc. · Activitatea socială este doar unul dintre aspectele posibile ale individului nostru „viață. Dacă o persoană simte nevoia să stabilească norme cunoscute pentru întreaga sa viață, atunci aspectele sale individuale au nevoie de astfel de norme: viața publică nu poate și nu trebuie să fie o excepție de la această regulă. De aceea m-am considerat corect să vorbesc despre legătura strânsă în care ambele subiecte ale mele — despre morală și despre activitatea socială — se află între ele.

Însuși interesul pe care tinerii îl manifestă pentru problemele sociale este în primul rând de natură etică. La început, întrebarea nu este despre ce este societatea și ce legi îi guvernează viața și dezvoltarea, ci despre ce societate ar trebui să fie și pe ce principii ar trebui să fie construită. În același timp, mai departe, societatea trezește interes în sine în primul rând nu ca obiect teoretic

orice fel de studiu, chiar și cu cerințe idealiste, dar ca subiect de influență practică.. O persoană care are o minte etică, care își stabilește un scop rezonabil pentru viață, care se străduiește să servească binele comun, nu poate fi indiferentă față de problemele sociale practice. , nu poate să nu lucreze la rezolvarea lor sau să nu se pregătească pentru o astfel de muncă.- Adevărat, mulți - și, mai mult, la diferite vârste - se străduiesc pentru activitate socială fără cel mai mic altruism și instinct social, ghidați doar de ambiție sau vanitate și profit - așa sunt toți carieriştii și oamenii de afaceri - dar adevărată activitate socială în care binele comun stă într-adevăr în prim-plan; trebuie să decurgă din motive pure, dintr-o dispoziție altruistă și socială, din slujirea unei idei etice. Deși printre tineri există, desigur, carierişti și oameni de afaceri, în cele mai multe cazuri idealismul tineresc cu căptușeala lui etică conferă intereselor sociale ale tinerilor un caracter simpatic în această privință, oricare ar fi celelalte aspecte ale acestui fenomen într-un fel sau altul. altul, cel puțin, de exemplu, în cazul în care indivizii, de dragul eticii sociale, neglijează etica individuală.

Din nefericire, se întâlnește adesea o opinie conform căreia morala și activitatea socială sunt două lucruri complet diferite și potrivit căreia primul este potrivit doar în viața privată, iar al doilea ar trebui ghidat de propriile sale principii speciale. Nu pot împărtăși

această opinie și nici măcar consider că este necesar să mă opun. Desigur, „morala” și „politica”, ca reprezentanți ai viziunii pe care îmi place să o spun, sunt două lucruri diferite, deoarece unul provine din ideea de dreptate, iar celălalt din ideea de utilitate sau necesitate. , dar de aici este încă departe de împărțirea întregii vieți a unei persoane

între „morală” și „politică” în sensul că viața privată ar trebui să fie subordonată doar „moralității”, iar viața publică numai „politicii”. Faptul este că nici în viața sa privată o persoană nu poate evita „politica” și că nu există niciun motiv pentru a lăsa „moralitatea” dincolo de pragul care separă viața publică de viața privată. Viața omului este, într-adevăr, împărțită între „politică” și „morală”, dar în așa fel încât ambele acționează în mod egal în diferitele relații atât din viața privată, cât și din viața publică a fiecărui individ. Că viața privată nu poate fi ghidată doar de „morală” este de la sine înțeles: persoana cea mai morală comite o mulțime de acțiuni numai din calcul, iar un simplu sentiment de autoconservare îl obligă în multe cazuri să fie un „politician”. Pe de altă parte, ce ar deveni activitatea publică dacă, la fel ca viața personală, ar fi complet eliberată de „morală” pentru a fi condusă doar de „politică”? Aceasta este întrebarea asupra căreia trebuie să ne oprim.

În activitatea socială putem distinge între motivele, scopurile și mijloacele sale. Motivul este acel sentiment, acel impuls care forțează o persoană să se angajeze în activități sociale. Scopul este starea societății care trebuie atinsă printr-o anumită activitate care vizează societatea. În cele din urmă, ca peste tot, scopul presupune mijloacele: acestea din urmă în acest caz sunt acele acțiuni care compun activitatea socială a unei persoane. Să vedem dacă vreunul din aceste momente poate fi eliberat de subordonarea legii etice?

O persoană se poate strădui pentru activitate socială fie din motive egoiste, fie din motive ideale. În primul caz, scopul imediat al dvs

el crede ca activitatea socială este în sine, în al doilea caz, în societate.În primul caz, societatea primește semnificația unui mijloc în raport cu un scop complet străin acesteia, iar acest lucru denaturează însuși conceptul de activitate socială, că este, activitate care vizează interesele societății. Activitatea socială ar trebui să aibă ca obiect nu doar societatea, ci binele public: oricine, acționând ca persoană publică, este indiferent față de acest bine și privește societatea exclusiv din punctul de vedere al câștigului său personal, nu este de fapt un activist. , ci un om de afaceri sau carierist . Sentimentul moral nu se împacă cu o astfel de atitudine față de materie, deoarece o astfel de atitudine contrazice principiul etic de bază, care nu ne permite să vedem într-o persoană dacă este o persoană individuală sau un întreg grup de indivizi individuali, adică.

societate - a vedea într-o persoană umană sau societate umană un instrument sau un mijloc pentru scopuri străine acestora. Am spus deja destule despre temeiurile interdicției etice de a trata oamenii ca pe lucruri în cartea mea despre moralitate și, prin urmare, nu explic aici de ce este rău să intri în arena activității publice fără o atitudine etică față de societate, având în minte doar propriile beneficii (toate la fel, materiale sau intangibile), fără interes interior pentru oameni, fără dragoste pentru aproape, fără respect pentru drepturile celorlalți, fără impulsul idealismului social. Cine ar susține că activitatea socială se poate descurca fără toate acestea ar dezvălui doar o neînțelegere completă a esenței și semnificației activității sociale, deoarece ar plasa-o alături de orice chestiune practică, comfațându-se în care o persoană nu este ghidată de niciun motiv ideal.

niyami, dar se supune doar nevoii de a face ceva pentru a avea un mijloc de a trăi.

Deci, motivele activității sociale care merită acest nume nu stau în latura egoistă, ci în latura altruistă a existenței umane. Prin urmare, scopul activității sociale trebuie să se afle în societate însăși. Cine devine personalitate publică pentru a-și servi exclusiv propriile interese acționează imoral și, dimpotrivă, intrarea în arena publică tocmai de dragul binelui comun, acest criteriu suprem al eticii, este un fapt moral. Nu este suficient, însă, ca motivul activității sociale să fie moral, este necesar și ca scopul stabilit pentru această activitate să fie justificat prin etică.Aparent, cum ar putea apărea! contradicția în acest caz este între motiv și scop, și totuși acest lucru se întâmplă tot timpul. Pot să acționez ca o figură complet altruistă, supunându-mi convingerii, care îmi cere să îndeplinesc o anumită datorie socială, dar sinceritatea și devotamentul meu dezinteresat față de sarcina pe care mi-am asumat-o nu garantează încă că fac o faptă bună. Nu orice credință socială este rezonabilă și morală: o persoană poate înțelege societatea, interesele ei și responsabilitățile sale față de ea în mod fals și incorect. Adevărat, de foarte multe ori o persoană nu înțelege că scopul pe care și-l stabilește pentru activitatea sa socială este rău din punct de vedere moral, dar din moment ce știu corect să fac distincția între bine și rău și să stabilesc scopul activității mele astfel încât nu este bun din punct de vedere etic, introduc un element de imoralitate în comportamentul meu social, dar în același timp deformez însuși conceptul de activitate socială. Cine, de exemplu, este de la

compară interesul public cu interesul de clasă sau de proprietate, nu numai că îngustează și, prin urmare, distorsionează conceptul de societate, dar introduce și un principiu imoral în înțelegerea sa, deoarece scopul înseși existenței societății este bunăstarea doar a unora dintre membrii săi, adică a unei anumite clase sau moșii, și nu a întregii societăți, obligând toți ceilalți membri ai societății să

joace rolul unui mijloc oficial în raport cu cei puțini aleși. Dacă serviciul exclusiv pentru interesele unei anumite părți a societății poate dobândi un caracter moral, atunci numai în cazul în care aceste interese constau din nou în eliminarea oricărui neadevăr, în restaurarea oricărui drept bazat pe dreptate morală etc. cazuri, totuși, când o persoană publică nu își stabilește scopul ca bun comun, el cade ușor într-o înțelegere a îndatoririlor sale publice care este eronată din punct de vedere moral. Oricum ar fi, până la urmă, toți, cel puțin în ochii celorlalți, dacă nu și-au pierdut orice rușine, fiecare încearcă să-și justifice activitatea socială cu scopul ei moral, chiar dacă se comit greșeli neintenționate, sau se întinde conștient.

Un scop moral, înțeles corect sau incorect, expus cu sinceritate sau nesincere, este astfel cea mai înaltă sancțiune a activității sociale. Mai mult, tocmai atunci când este aplicată în principal la relațiile vieții sociale, se exprimă ideea unui scop care justifică mijloacele. Când spun că scopul justifică mijloacele, ei presupun, în primul rând, că vorbim despre un scop bun, iar în al doilea rând, că mijloacele în sine sunt indiferente și primesc sensul acțiunilor bune (sau rele) numai în funcție de

ce scop servesc? Nu este nevoie să extindem primul punct: este de la sine înțeles că răul, de exemplu, nu este bine. un motiv, un scop rău etc., nu pot servi drept scuză pentru nimic, deoarece ceva rău poate, dimpotrivă, să fie un temei doar pentru condamnare. O altă problemă este problema indiferenței mijloacelor. În acest caz, mijloacele înseamnă, desigur, acțiuni, și se gândesc să justifice săvârșirea de acțiuni rele prin scopuri bune sau, ceea ce este la fel, prin intenții bune. Totuși, este chiar așa? Demnitatea morală a unui act – iar activitatea socială este alcătuită din acțiuni individuale – este determinată fie de motivația de a-l îndeplini, fie de scopul în numele căruia se realizează. Să presupunem că un anumit motiv nobil mă obligă să acționez în așa și în felul ținând cont de rezultatul așteptat: acest lucru mărturisește fără îndoială starea mea etică, care, desigur, este incompatibilă cu o dispoziție non-etică, care permite, totuși, în contradicție cu ideea generală de bine, a face simultan cu aceasta este un fel de rău. Cutare sau cutare scop este bun atunci când este justificat din punctul de vedere al principiilor eticii, dar un mijloc poate fi numit bun dacă este condamnat de tocmai principiile cu care numai acordul face ca scopul să fie bun? Legea etică este un criteriu general pe baza căruia trebuie să judecăm în mod egal atât demnitatea scopurilor, cât și demnitatea mijloacelor. Nu scopul justifică mijloacele, ci atât scopul în sine, cât și mijloacele care conduc la el trebuie să caute justificarea în principiul general al adevărului și dreptății. Scopul justifică mijloacele la fel de puțin pe cât mijloacele justifică scopul. Latura periculoasă a moralei iezuite constă în faptul că în ea mijloacele sunt subordonate unor scopuri fără subordonarea atât a acestora din urmă, cât și a acestora.

iar primul la aceleaşi principii morale. Dacă scopul trebuie să fie întotdeauna bun, atunci nu trebuie să uităm că orice mijloc rău contrazice direct principiul general al unui scop bun. Cert este că fiecare acțiune, considerată ca mijloc de atingere a unui scop cunoscut, are în vedere unul sau altul rezultat dorit, fie ca scop imediat al săvârșirii ei, fie doar ca o condiție necesară pentru atingerea unui scop ulterioar . În primul caz, mijloacele prin care scopul este atins direct, și chiar acest scop sunt indisolubil legate într-un întreg, în urma căruia nu poate apărea nicio contradicție internă între ele din punct de vedere etic, chiar dacă din punct de vedere pur. din punct de vedere practic, mijloacele s-au dovedit a fi nepotrivite au consumat: morală o acțiune va rămâne bună chiar și atunci când scopul ei nu este atins. Este o altă problemă când se stabilește un alt obiectiv pentru acțiune, de exemplu. când rezultatul imediat imediat așteptat de la o acțiune nu este scopul ei final, când el însuși este doar o condiție: într-un asemenea caz, între scopul ulterior și cel imediat al acțiunii, poate exista o contradicție și tocmai o contradicție morală, care este singurul lucru despre care vorbim, și nu simplu practic inconsecvența pe care o întâlnim în cazul acțiunilor nepotrivite. Această contradicție este posibilă numai în cazul în care însuși principiul moral care aprobă și prescrie străduința pentru un scop în continuare, dimpotrivă, condamnă și interzice lupta pentru scopul imediat. Să presupunem că îmi stabilesc scopul activității mele sociale pentru a răspândi adevărul pe care l-am descoperit: aș putea, mă întrebăm, să folosesc minciuna și înșelăciunea pentru a atinge acest scop? Sau în numele drepturilor naturale ale persoanei umane, pot

mi-am propus să realizez anumite schimbări sociale, dar dacă în același timp eu însumi încălc drepturile naturale ale indivizilor, folosindu-le ca instrumente, și în acest scop înșelându-i, eliminându-le fără știrea și acordul lor, fără respect pentru demnitatea lor personală, atunci .-e. Tratându-i altfel decât mi-aș dori să mă trateze, nu aș încălca din nou în mijloacele mele tocmai acel principiu, a cărui punere în aplicare singură dă caracterul moral scopului meu? În activitatea socială nu ar trebui să existe o contradicție etică între scopuri și mijloace, deoarece mijloacele în sine sunt întotdeauna în același timp scopuri, iar scopurile în sine devin mijloace în raport cu alte scopuri: întregul lanț de scopuri, scopuri-mijloace și mijloace existente. în viață, obiectivele trebuie să se supună oricărui principiu, adică fie totul este permis, așa cum învață machiavelianismul politic, și atunci nu se poate vorbi despre moralitate, fie există ceva care în niciun caz nu este permis, și atunci există și nu poate fi un loc pentru iezuitismul moral în activitatea publică. Dacă sentimentul moral este indignat de machiavelianism și iezuitism, i.e. o negare completă a principiilor morale în politică și denaturarea lor în morală, nu face nicio distincție între predare și comportament, care nu se bazează pe nicio idee etică, care nu stabilește politicii niciun scop moral, pe de o parte, și pe pe de altă parte, predarea și comportamentul, permițând

încălcarea cerințelor morale în activitatea publică și, prin urmare, deschiderea pe scară largă a accesului la viața publică către înșelăciune, minciună, neadevăr cu toate consecințele lor imorale și dăunătoare pentru societate.

Un lucru, repet: fie există o singură „politică” în orice în sensul teoriei și practicii, divorțată de orice considerente etice, fie există „moralitate” în orice în sensul teoriei și practicii bazate pe principii morale. De ce ceva ce este condamnat în viața privată, în relațiile personale, poate fi justificat în sfera publică, în activitățile publice? Dacă scopurile mele personale nu justifică atingerea lor prin mijloace imorale, de ce mijloacele imorale devin permise când vine vorba de scopuri publice? Înțeleg bine de ce nu am dreptul să nu fiu jenat în alegerea mijloacelor de a-mi atinge scopurile private, dar același motiv nu îmi permite să consider că mijloacele la care apelează oamenii pentru a-și atinge scopurile publice sunt cu totul indiferente. Întreaga diferență aici este că într-un caz problema se referă la interesele unei persoane, în celălalt despre interesele societății, iar acest lucru nu creează o bază pentru ca satisfacerea intereselor private să fie realizată numai cu condiția ca respectarea cerințelor de etică, în timp ce satisfacerea intereselor publice - cu încălcarea acestor cerințe. În primul rând, orice interes public este doar suma multor interese private, iar dacă interesul public justifica imoralitatea, atunci un individ ar trebui doar să combine interesul său privat cu interesele identice ale altor persoane pentru a renunța la toate considerentele morale în activitatea sa. În al doilea rând, deși particularul trebuie să se încline în fața generalului, totuși individul în sine poartă anumite drepturi, a căror încălcare nu poate fi justificată de nicio considerație socială: în propriile sale interese, înțelese corect sau incorect, societatea nu are o morală.

dreptul de a nu ucide oameni, nici de a-i mutila, nici de a le viola conștiința, nici de a-i vinde în sclavie etc. Dacă interesul privat ar trebui să fie subordonat interesului public, atunci numai în numele unui principiu etic binecunoscut, dar în numele aceluiaşi principiu şi drepturile societăţii trebuie limitate de drepturile individului. Impulsul moral care obligă pe cineva să lucreze în beneficiul altor oameni, la care se rezumă în cele din urmă tot interesul social, are aceeași sursă în care își are rădăcina dezgustul moral de a provoca rău altor oameni. Între timp, formula: „scopul justifică mijloacele” obligă o persoană să comită adevăr și neadevăr în același timp. În al treilea rând, conform acestei formule, în înțelegerea imorală în care o considerăm, scopul pentru implementarea căruia i se permite să recurgă la mijloace rele este binele întregii societăți, în timp ce mijloacele se dovedesc a aduce rău numai pentru unii indivizi și se presupune că pentru marele beneficiu al tuturor · este permis să se facă rău unora. Vorbind despre asta, elimin toate cazurile în care provocarea răului

își are sursa într-un sentiment de răzbunare, căci atât în relațiile private, cât și în viața publică, acțiunile care au caracter de răzbunare au ca scop și nu binele obiectiv al altora/ ci satisfacţia stării de spirit subiective a răzbunătorului . Pedeapsa cu moartea pentru omor este, în esență, răzbunare prin crimă pentru crimă, iar persoana este învinuită pentru același lucru care i se face apoi lui, deși în același timp se gândește să obțină rezultate obiective prin intimidare („pentru ca alții ar fi descurajat"). Asasinii politici își însumează și infracțiunea sub conceptul de execuție, efectuată în numele (deși nu sunt autorizați de)

venerația) a societății asupra unor persoane pe care le consideră dușmani ai societății și și aici executarea are în primul rând caracter de răzbunare, apoi de intimidare. Atunci când se folosesc astfel de mijloace, poate că nu vorbim despre activitate socială, ci despre un război în care oamenii se ucid ca niște dușmani care trebuie să fie răzbunați, care trebuie intimidați. Desigur, activitatea socială presupune și luptă. Doctrina nerezistenței la rău poate duce prea departe dacă interzice (autoapărarea, apărarea celor slabi, apărarea adevărului, care sunt de neconceput fără lupta împotriva violatorilor și a persoanelor vătămătoare, și într-o situație de apărare necesară a oamenii sunt uneori forțați să ia calea războiului, dar în sine războiul cu viclenia și violența lui, cu crimele și eliminările sale există răul, există un fenomen imoral și antisocial. Vorbesc aici doar despre acea luptă socială. care se poartă pașnic.Dacă conștiința juridică modernă, chiar și în război, nu consideră totul permis, cu atât mai mult ar trebui să fie plasat în activități pașnice.Lupta socială nu justifică folosirea mijloacelor necinstite sau criminale.Sentimentul moral interzice eliminarea. adversarul cuiva prin intrigă.Simțul onoarei nu poate fi împacat cu trădarea față de adversari.Argumentul că „cuvântul dat unui eretic este invalid”— Argumentul prin care împăratul Sigismund a fost convins să încalce promisiunea făcută lui Hus cu privire la siguranța lui este doar o aplicare particulară a regulii imorale conform căreia totul este permis împotriva inamicului. Lupta socială este de neconceput fără mijloace militare care dăunează dușmanilor binelui public și, în acest sens, este, desigur, asemănată cu războiul, dar acest război nu trebuie să semene cu bătălii sângeroase și ucideri de civili.

rezidenți, ci competiții în care adversarii sunt obligați să respecte reguli binecunoscute. Supraexpunerea sau manipularea într-o argumentare orală sau polemică tipărită, comisă de adversarul meu, nu îmi dă dreptul de a mă răzbuna pe el în același mod, dacă într-adevăr caut doar adevărul și apăr dreptatea și nu vreau prin toate mijloacele. pentru a obține victoria pentru mine, chiar și o viziune incorectă sau o faptă greșită. Dacă lovirea inamicului fără a folosi mijloace necinstite sau criminale poate fi cerută nu numai de considerente de folos public, dar nici nu este condamnată de sentimentul moral și, în multe cazuri, este chiar prescrisă de aceștia (când este necesar să se apere o cauză justă) , tocmai pentru că în astfel de cazuri un scop

social este atins fără a provoca prejudicii nimănui, înțeles în sensul acțiunilor condamnabile din punct de vedere moral: necazul primit de la mine de o persoană dăunătoare societății, care însă nu a putut dovedi că scopurile mele sau mijloacele mele sunt rele din punct de vedere moral, nu există răul, ci mai degrabă bine, căci astfel de necazuri nu pot fi decât o pedeapsă justă pentru greșeala unei astfel de persoane, pentru scopurile și mijloacele proaste ale sale. Desigur, este neplăcut să fii învins într-o ceartă, dar dacă aceasta este o victorie a adevărului asupra erorii sau a dreptatei asupra vicleniei, este bine. În același mod, trebuie să ne gândim la răul pe care îl pot provoca, fără a recurge la mijloace necinstite și criminale, aceluiași dușman al binelui public, adversarul meu în lupta socială: dacă scopul imediat de a provoca acest rău este pentru a elimina posibilitatea ca o anumită persoană să dăuneze societății și nu depășește limitele de unde încep răzbunarea și intimidarea, atunci acest lucru nu este rău, pentru eliminare în numele binelui comun

posibilitatea de a-i provoca un prejudiciu, realizată prin mijloace admisibile din punct de vedere moral, este bună, iar răul cauzat inamicului nu depășește granițele dezarmării sale. Așadar, când vorbesc despre cauzarea răului unora de dragul binelui comun, se referă fie la război, care nu este doar un fenomen imoral, ci și antisocial, fie la luptă publică prin mijloace pașnice și permise din punct de vedere moral, care, cu toate acestea, nu dăunează nimănui; faptul că în timpul unei astfel de lupte poate fi neplăcut sau dăunător inamicului este doar fie o consecință naturală și necesară a propriului comportament (de exemplu, prins într-o minciună), fie doar dezarmarea lui, deoarece folosește mijloace proaste (pentru de exemplu, crearea de credit mic pentru țărani, neprofitabil pentru cămătari).

Dar cumpărarea binelui comun cu prețul a ceva care poate fi neplăcut sau dăunător pentru indivizi presupune o altă categorie de cazuri, nu doar acele cazuri în care acești indivizi sunt oameni care sunt văzuți ca dușmani ai societății sau adversari ai binelui public. În război, cineva nu numai că ucide inamicii, dar se expune și pericolului de a fi ucis. Moartea este rea, dar fără a te preda morții, binele social care stă în biruință este imposibil. Mulți oameni cred că, așa cum în război, soldații sunt doar instrumente oarbe ale conducătorilor care acționează pentru binele întregului aceluia, care se numește armată, așa în. Activitatea socială are voie să vadă în oamenii, al căror ajutor și asistență această activitate le cere, doar instrumente simple necesare atingerii scopului și, mai mult, instrumente care sunt mai bune pentru că sunt mai orbi și mai pasivi. Wallenstein sau Napoleon nu aveau nevoie de oameni, ci de „carne de tun”, iar acest lucru nu este bine nu numai pentru că amândoi și-au vizat activitățile.

scopuri pur egoiste, dar și pentru că ei tratau oamenii ca mijloace de a atinge obiective, acești oameni erau complet străini. Pentru a face

dintr-o persoană un instrument orb și ascultător al altuia, indiferent de scopurile pe care și le-a stabilit această altă persoană, este necesar fie să înșeli, fie să corupi persoana, să-i ascunzi adevărul sau o parte din adevăr, să-i privezi. să-i permită sau nu să-și dezvolte capacitatea de a gândi independent, de a înăbuși în el vocea propriei conștiințe sau de a acționa pe baza unui sentiment de rușine falsă, de a-și răsfăța înclinațiile și pasiunile rele sau de a le da în ochii lui un alt sens decât ceea ce au ei cu adevărat - să-l sperie cu răzbunare pentru neascultare, opunându-se în același timp oricărei încercări de a se emancipa, să stea pe picioarele lui, să privească lucrurile cu propriii ochi, să asculte de vocea propriului sentiment moral și se comportă așa cum se cuvine unei persoane libere și nu un instrument orb și pasiv al voinței altcuiva . Iezuitismul, care justifică scopurile prin mijloace; a ridicat la o artă o astfel de pregătire a personalității umane, combinând principiile unui comandament militar care dispune de oameni drept „carne de tun” și principiile societăților secrete, ai căror conducători își ascund, de asemenea, de foarte multe ori obiectivele reale de membrii obișnuiți, în mod deliberat. susținând în ele concepțiile greșite recunoscute benefice afacerii, legați-i cu jurăminte teribile și nu vă opriți la măsuri teroriste pentru a menține ascultarea și disciplina în rândul lor.Să ne oprim puțin mai mult asupra unei astfel de aberații a sentimentelor morale când, de dragul un scop social bun, ei consideră că este permis să recurgă la mijloace care sunt condamnabile din punct de vedere etic, adică de dragul binelui tuturor sau al multor, să facă rău unora sau câtorva, de exemplu, folosindu-le pe acestea din urmă, după cum urmează -

cu instrumentele lor, amăgindu-i, sau fără știrea, înțelegerea și consimțământul lor liber, punându-i într-o poziție periculoasă, sau trimițându-i la moarte inevitabilă: un bun scop social și din punctul de vedere luat în considerare nu justifică mijloace imorale, căci exemplu, minciuni, înșelăciune, profit de prostia altcuiva pe care îl mănânc, lipsă de experiență, credulitate etc. n. În încă două și nici măcar în două, și uneori doar cu cel mai mic grad de probabilitate se poate spune dacă astfel de mijloace vor servi la atingerea scopului îndepărtat, final al unui astfel de curs de acțiune, în timp ce scopul imediat de dragul în care actul imoral este săvârșit o acțiune, sau rezultatul imediat, firesc și necesar din acest mod de acțiune fie se va întâmpla cu siguranță, fie va fi mai mult decât probabil. Dacă nimic mare nu se face fără sacrificiu, atunci aceasta dă dreptul, și uneori chiar o face o obligație, de a se sacrifica pe sine, fericirea, libertatea, viața, dar nimic nu dă dreptul unei persoane, referindu-se la finalul care justifică înseamnă, a sacrifica fericirea, libertatea, viața altor oameni doar pentru că astfel de sacrificii i se par necesare unei persoane pentru binele comun, iar el, pe baza unor presupuneri care se pot dovedi eronate, profită de neînțelegerea altora sau induce in mod deliberat pe altii in eroare pentru a-i sacrifica ideii sale. Nicio persoană rezonabilă nu ar dori să fie tratată așa și nicio persoană morală nu ar dori să-i trateze pe ceilalți așa cum nu

și-ar dori ca alții să-l trateze pe el. Desigur, acesta este principalul argument împotriva justificării mijloacelor imorale prin scopuri morale, dar dacă singurul nu ar avea forță, atunci nu ar trebui să i se convingă prin considerarea că obținerea rezultatului dorit din

mijloacele care sunt puse în mișcare de dragul acestui rezultat sunt încă un lucru problematic, în timp ce consecința imediată, firească și necesară care decurge dintr-un act rău nu este supusă niciunei îndoieli? În cele din urmă, nu se poate folosi cu nepedepsire mijloace rele pentru un scop bun: mintea este un mare sofist, iar obiceiul devine a doua natură, așa că este foarte ușor pentru o persoană care vrea să fie o persoană publică, dar nu vrea să fie scrupuloasă . în termeni morali, a minți și a înșela. Iar alte pedepse sunt implicate de politici care justifică mijloacele de dragul scopurilor. Pentru o persoană sinceră care prețuiește cu adevărat afacerea pe care o deservește și mai ales prețuiește oamenii care fac aceeași afacere cu el, încrederea prietenilor și respectul inamicilor sunt foarte importante, pentru că ambele nu pot decât să beneficieze afacerea. Este posibil să ai încredere într-o persoană publică care nu este stânjenită de nimic în alegerea mijloacelor sale? Este util pentru o cauză când dușmanii le pot reproșa susținătorilor săi că este efectuată prin mijloace necurate?

Dar destule despre asta. Toți cei care nu au fost încă nevoiți să se gândească serios la problema activității sociale, să se gândească cu atenție la relațiile reciproce dintre moralitate și activitatea socială, luate din partea motivelor acesteia, a scopurilor și a mijloacelor sale. Am spus pe al meu: nici în motivele, nici în sarcinile sale, nici în manifestările sale, activitatea socială, în convingerea mea profundă, nu trebuie să fie o chestiune lipsită de controlul sentimentelor morale și al considerațiilor etice. Mai mult: deoarece activitatea socială este doar unul dintre aspectele vieții spirituale ale unui individ, iar în această viață moralitatea trebuie să domnească -2*

dreptul național, în măsura în care principiul etic ideal al unei persoane ar trebui să se manifeste în activitatea socială.

Există și alte considerații care vorbesc în favoarea neseparării activității sociale de morală. Dacă acesta din urmă este recunoscut ca obligatoriu în viața privată, atunci, strict vorbind, granița dintre viața privată și activitatea publică este doar ceva condiționat. Datorită legăturii strânse care există între oameni, membrii societății, între individ și societate cu formele și ordinele sale culturale și sociale, fiecare act uman are una sau alta semnificație socială, aduce beneficii sau prejudicii altor oameni, sau cel puțin este pur și simplu inutil, care are și semnificație socială, deoarece acest lucru dă dreptul de a privi mulți oameni ca pe o povară inutilă

și, în plus, fiecare acțiune susține sau distruge cumva. formele şi ordinele date ale societăţii. O persoană din viața sa privată poate fi așadar o cantitate pozitivă sau negativă pentru societate, un agent al progresului, stagnării sau regresului, chiar dacă nu își propune absolut niciun obiectiv social, dar. s-a angajat exclusiv în afacerea sa privată, în gospodăria, în meșteșugul, în profesia sa, prin care, totuși, a intrat inevitabil într-unul sau altul contact cu alți oameni și cu relațiile sociale. Într-un cuvânt, nu există și nu poate exista o viață privată, complet izolată, în societatea umană. În interesul propriei existențe, societatea susține, prin toate mijloacele pe care le are la dispoziție (morală, educație, religie, opinia publică, legislație), moralitatea în acele relații care alcătuiesc viața privată.

membrii săi: ar fi ciudat dacă interesul public nu ar impune respectarea anumitor standarde etice în relaţiile care formează activitatea publică. Regulile morale care primesc sancțiune publică nu au ca subiect altceva decât acțiuni care privesc alte persoane, dar astfel de acțiuni constituie nu numai comportamentul individului care se încadrează sub rubrica vieții private, ci și comportamentul căruia îi dăm denumirea de activități sociale. . Acesta din urmă este doar un comportament calificat: în cele din urmă, se reduce și la acțiunile individuale ale individului cu privire la alți oameni și, deoarece toate astfel de acțiuni trebuie să se supună cerințelor moralității, ar trebui să fie absolut același pentru noi dacă aceste acțiuni privesc membrii. ale familiei noastre, rudelor, prietenilor, cunoscuților, etc., cu care suntem în așa-zise relații private, sau ele, aceste acțiuni, vor preocupa persoane cu care avem de-a face în activitățile noastre sociale, de exemplu, cu care , pentru care, împotriva căruia etc., tocmai acționăm. Când ei spun că scopul justifică mijloacele, adică prin aceste din urmă acțiuni care nu ar fi justificate dacă nu ar fi săvârșite de dragul acestui scop, atunci se referă fie la astfel de acțiuni, a căror comitere este incompatibilă; valorile cu demnitatea morală a actorului sau cele care încalcă dreptul altcuiva. Dacă o persoană este liberă să dispună și să-și sacrifice viața, dar nu are dreptul să dispună și să sacrifice alți oameni, atunci trebuie să judece singur dacă poate și ar trebui, de dragul unui scop înalt, să se sacrifice. demnitatea lui morală, umilindu-se în propriii ochi

săvârșirea unei fapte contrare conștiinței, dar aceasta nu-l autorizează deloc să facă ceva vătămător altor persoane, adesea nevinovate de nimic, să le insulte demnitatea umană, să le încalce drepturile legale. Întrucât activitatea socială în această din urmă analiză se reduce la acțiuni individuale referitoare la alți oameni, ea nu poate decât să se supună acelor reguli generale pe care societatea le sancționează în propriul interes, adică. în interesul tuturor membrilor săi. Dacă, în general, este moral să tratăm oamenii ca indivizi, care constituie în ei înșiși scopul propriei lor existențe,

și nu ca lucruri care pot fi folosite ca mijloace și instrumente în scopuri străine lor, atunci această atitudine trebuie să stea la baza atât pe cele private, cât și ca instrumente. și comportamentul nostru public. Dacă activitatea socială primește un sens rezonabil și moral numai sub condiția de a lupta pentru binele comun care este scopul ei, i.e. în beneficiul indivizilor individuali care văd în ei înșiși scopul propriei existențe și nu doresc să fie mijloace și instrumente pentru scopurile din afara lor, atunci ar fi nerezonabil și imoral în acțiunile individuale menite să obțină rezultate culturale și sociale comune, dar în același timp, în ceea ce privește aceștia sau alte persoane, arătați lipsă de respect față de viață, libertate, bunăstare, demnitate și drepturile persoanei umane.

O persoană, pe lângă responsabilitățile față de ceilalți oameni, are și responsabilități față de sine. Subliniez în mod deliberat această idee în cartea despre fundamentele moralității. Tocmai am spus că o persoană este liberă să dispună de sine, să se uite la sine, la activitățile sale, parcă

a atinge orice scop ideologic, a-și sacrifica viața, libertatea, proprietatea, drepturile, și aceasta este una dintre cele mai mari virtuți ale unei persoane, care face dintr-o persoană publică un erou, dar există ceva de sacrificat care ar părea rușinos. oricărui erou al vitejii civice: asta înseamnă a te umili renunțând la propriile convingeri, a acționa împotriva vocii conștiinței, a-ți pune o pată pe onoarea. Dacă regula: „scopul justifică mijloacele” ar fi adevărată, atunci de dragul unui scop social o persoană ar avea dreptul nu numai să comită acte rele față de alți oameni, ci și să denatureze propria natură morală, sacrificându-se, deoarece scopul justifică totul, convingerile lui, înecând vocea conștiinței în noi înșine, nepunând în nimic cerințele onoarei.Ce ar fi convingerile și regulile morale, conștiința și rușinea, onoarea și demnitatea umană dacă comportamentul nostru în treburile publice ar dobândi una sau alt personaj numai în funcţie de scopul său, iar mijloacele pentru a-l atinge erau în sine cu totul indiferente?Care ar fi, întreb şi eu, un personaj public însuşi care ar privi convingerile, conştiinţa, cinstea, ca pe lucruri în sine indiferente şi numai condițional rău? și bun? Cine este obișnuit să fie ghidat în relațiile sale cu oamenii de normele morale, de vocea conștiinței și de cerințele onoarei, desigur, nu va stabili granițe între viața sa privată și cea publică pentru a se subordona aceleași relații cu oamenii în afacerile sale private la principii etice , iar în activitățile publice aceste principii ar trebui ignorate.

Așa îmi imaginez relațiile reciproce de „moralitate” și „politică”, luând ambii termeni într-un mod special,

sens condițional. Cred că tocmai „morala” ar trebui să guverneze nu numai viața privată, ci și activitatea publică, așa cum, pe de altă

parte, nu se poate face fără „politică” nu numai în activitatea publică, ci și în relațiile private. Adică, aici prin „politică” este orice mod de acțiune care este insuflat nu prin convingere, ci prin calcul. Omul individual și omul colectiv, adică societatea, trăiește nu numai moral și drept, ci și profitabil și util. În caz contrar, nu poate fi, desigur.Etica nu condamnă dorința în general de utilitate și profit, condamnând doar dorința exclusivă pentru ele și mai ales sacrificarea lor a moralului și dreptului.Beneficiul, care presupune încălcarea dreptății, nu permite monedele. a fi un folos comun, din moment ce cuiva provoacă un prejudiciu, dar cererea de dreptate, chiar dacă îndeplinirea acestei cereri a fost dezavantajoasă pentru cineva, nu duce la o încălcare a binelui comun.Numai ceea ce este corect este cu adevărat util, iar dacă scopul activității sociale este binele comun, atunci regula sa principală ar trebui să fie justiția.

Activitatea socială, pentru a fi demnă de acest nume, trebuie să fie în izvorul și în rezultatele sale, în scopul și mijloacele ei, o activitate morală și, în același timp, viața morală a unei persoane nu își dezvoltă toată conţinut dacă se limitează la sfera relaţiilor pur personale de natură privată. Desigur, relațiile etice sunt diferite de relațiile culturale, economice, juridice și politice, din care se compune ceea ce numim viață socială: dar diferența nu constă în faptul că primele au un caracter exclusiv privat, iar restul unul public. caracter: it

stă din punctul de vedere al unei persoane, fie că o luăm singur sau într-o națiune, societate, stat, căci numai din punct de vedere etic o persoană este o persoană cu demnitatea și drepturile inerente, în timp ce din alte puncte de vedere va fi fie parte integrantă a oricărei naționalități naționale, celulă a unui organism social, producător și consumator de produse materiale, subiect de drepturi sancționate de lege, subiect sau cetățean al statului. Este corect să avem o atitudine practică față de societate, care este o activitate socială, dacă nu este impregnată cu elementele etice ale binelui comun și respectul pentru demnitatea și drepturile persoanei umane?

Interesul pentru problemele sociale în rândul celor mai bune părți a tinerilor are în principal o sursă etică: teoria abstractă, care este subiect de interes deosebit pentru oamenii de știință, și practica de zi cu zi, care ne obligă să ne interesăm de treburile publice în funcție de treburile noastre personale, în acest caz joacă un rol foarte nesemnificativ, deoarece, pe de o parte, nu toată lumea se naște cu înclinațiile oamenilor de știință, cercetătorilor, gânditorilor, iar pe de altă parte, trebuie să trăiești deja pentru a fi adus de practica vieții. să se angajeze în treburile publice. Întrucât, însă, așa este, adică. Dacă este adevărat că interesul public al tinerilor are o sursă etică, atunci să tragă din aceasta concluziile potrivite cu privire la viitoarele lor activități sociale. Să fie, în opinia ei, activitatea socială în toate aspectele și manifestările ei să fie impregnată de o atitudine etică față de societate și față de indivizii umani individuali! Mai departe, tinerii să înțeleagă că este imposibil să

construiești etica socială pe alt fundament decât etica individuală! Asa ca lasa-o. de dragul unei lectii teoretice despre

nu neglijează problemele sociale atunci când se ocupă de probleme etice! Cine nu este de acord cu punctul de vedere etic de bază; pe care îi invit pe cititorii mei să o ia atunci când analizând teoretic problema activității sociale, ei nu vor găsi ceea ce caută în viitor.

II. Scopul vieții și chemarea vieții.

Mi-am început „Gândurile despre fundamentele moralității” cu întrebarea despre scopul vieții. Cred că aceasta este una dintre primele întrebări evreiești de importanță vitală, adică practică și etică a oricărei viziuni asupra lumii. Am exprimat în continuare ideea că Scopul vieții cuiva poate și ar trebui să fie determinat de fiecare pentru ei înșiși, ca nimeni să nu aibă dreptul de a impune altora înțelegerea lor asupra scopului vieții și de a cere celorlalți să se străduiască pentru un alt scop decât cel pentru care și-au propus. ei înșiși. Personalitatea unei persoane trebuie să fie liberă să-și aleagă scopurile". Fiecare persoană publică ar trebui să-și amintească acest lucru, deoarece el însuși se simte ca o persoană umană liberă și este așa în realitate. Dacă, totuși, nu se poate impune înțelegerea cuiva a scopului vieții. pe alții.atunci, desigur, nu rezultă de aici că nu se poate dovedi altora inexactitatea opiniilor lor atunci când se înșelează și să-i convingă de adevărul al tău, întrucât tu însuți nu te îndoiești de acest adevăr. Da, a dovedi și a convinge, și nu a impune, adică. apelează la rațiune și conștiință și nu acționează pe baza aspirațiilor neclare și a sentimentelor vagi, cel puțin în acest fel este posibil să insufleți rapid și ușor altora acele gânduri; ceea ce vor să facă

gandurile lui. Adevărata știință și etica, acest singur organ de încredere al rațiunii și conștiinței, sunt străine de dogmatism, fanatism și despotism de sugestie inconștientă, impunere deliberată, violență spirituală asupra minții și voinței altei persoane. Înțelegerea scopului vieții este o chestiune a gândirii mele și a conștiinței mele, iar gândul și conștiința trebuie să fie libere, altfel ar trebui să mă întorc pe calea persecuției religioase, pe calea persecuției pentru ceea ce constituie conținutul unei credinta persoanei. Nimeni nu are dreptul de a cere unei persoane că gândește sau crede diferit de ceea ce gândește și crede. Poți cere doar unei persoane să nu comită acte imorale, dar nu poți să-l forțezi să facă altceva decât ceea ce vrea să facă.

Stabilindu-și scopul vieții, o persoană însuși trebuie să-și găsească sau să-și determine chemarea vieții. Casta, care predetermina întregul drum al vieții unei persoane, deoarece această persoană s-a născut într-un anumit stat, și statul impozabil, care atașează o persoană la un anumit „serviciu” fără dorința și consimțământul său, încalcă

dreptul individului de a stabili scopul vieții lui însuși, să-și găsească propriul destin. Într-o societate ideală, fiecare ar trebui să devină acel pentru care ar simți cea mai mare dispoziție, atracție, aspirație, cea mai mare înclinație și abilitate. O persoană care are posibilitatea de a alege liber, dar nu se alege pe sine, ci lasă totul în seama circumstanțelor și accidentelor, supunându-se exemplului altcuiva, sugestiei altcuiva, voinței altcuiva, nu își folosește dreptul natural. O persoană care caută în alții să înlocuiască alegerea independentă și liberă, bazată pe o analiză cuprinzătoare și detaliată a problemei, prin insuflarea în ei propria sa viziune categorică asupra problemei, acționând, de exemplu, pe baza ignoranței, inexperinței,

automulțumirea și a nu încerca să le lumineze mintea și simțul moral, îi împiedică în egală măsură pe ceilalți să se bucure de dreptul lor. Fie ca fiecare să se „cunoască pe sine” în primul rând și să-și determine chemarea vieții în funcție de înclinațiile și abilitățile naturii sale. Să te regăsești în locul nepotrivit în viață, să asumi o sarcină care nu corespunde abilităților sau punctelor forte ale tale, să alegi o ocupație pentru care nu simți o înclinație interioară, să te regăsești într-o poziție care îți cere să te angajezi acțiuni pe care nu le puteți justifica în interior, toate acestea sunt o mare nenorocire pentru o persoană, a contribui la viața lui nu este altceva decât regrete, nimic altceva decât nemulțumire față de sine și cu împrejurimile sale, nimic altceva decât minciună. Între timp, de foarte multe ori o persoană face un astfel de pas fals și din vina sa, iar circumstanțele externe nu îi dau posibilitatea de a alege, nu-ți imagina un rezultat diferit pentru el. O persoană este de vină pentru falsitatea propriei poziții, atunci când își determină chemarea vieții nu atât din interior/din sine, ci o caută în afara lui, cere de la ceilalți această determinare, ca un șablon gata făcut, o rețetă generală. , așa cum se găsesc cizme sau o rochie care s-ar potrivi tuturor sau s-ar potrivi înălțimii fiecărei persoane. Din păcate, nu lipsesc oamenii care găsesc posibil să ofere căutătorilor ceea ce ar trebui să facă, doar astfel de șabloane și rețete, de parcă toți oamenii înșiși ar fi cusuți din același bloc, făcute pe aceeași măsură, turnate în aceeași matriță. O persoană trebuie învățată dezvoltând în el capacitatea de a gândi, capacitatea de a analiza fenomenele vieții și produsele gândirii altora și ale propriei sale, obiceiul de a aborda critic fiecare problemă și fiecare decizie, îmbogățindu-și mintea cu fapte și cunoștințe ideologice și prin aceasta ajutându-l în căutarea scopului vieții, în aspirațiile sale de a-și găsi chemarea vieții: aceasta este calea minții, calea cercetării, analizei

Lisa, critici, calea probei și convingerii, calea cunoașterii și științei, calea cea mai fidelă și de încredere. Altceva este să dai o definiție dogmatică a operei vieții, aceeași pentru toată lumea, fără a ține cont de diversitatea caracteristicilor individuale și nepermițând o discuție critică a formulei generale din diverse puncte de vedere,

care ar trebui generată. prin aceste caracteristici; un alt lucru este, de asemenea, să dai o rețetă generală pentru viață, în ciuda faptului că societatea în sine are nevoie de o varietate de activități, iar diferiți oameni pot fi mulțumiți doar cu anumite ocupații, îndeplinesc numai anumite sarcini bine.Pentru a indica calea a vieții în acest fel înseamnă a împinge pe calea dominației sentimentelor vagi și a aspirațiilor neclare, pe calea credinței oarbe, pe calea sugestiei și impunerii dogmatice, pe calea altcuiva și nu a propriului gând sau va... De aceea, vorbind despre activitate sociala, nu dau nicio reteta comuna tuturor.Nu stiu ce trebuie sa faca fiecare, stiu doar ce trebuie sa fac, si o fac, dar eu nu știu ce trebuie să facă toată lumea în același mod și chiar cred direct că așa ceva nu există și nu poate fi. Totuși, ceea ce fac eu îl consider bun, moral, util, necesar societății, dar consider și multe alte lucruri bune, morale, utile, necesare societății, iar dacă nu le fac, este pentru că nu am nici un atracție internă pentru ei, nici abilitățile necesare, nici aptitudinile adecvate, nici timpul liber, în sfârșit. Deci, nu pot spune ce trebuie să facă toată lumea, dar vă pot spune cum trebuie să alegeți o afacere pentru dvs. și care sunt lucrurile bune, morale, utile și necesare pentru societate. Și acest lucru este foarte simplu: mai puțin dogmatism atunci când vă determinați propria chemare, mai puțin fanatism și despotism din partea celor care au ocazia să

treizeci . „Abilitatea de a influența alegerea altcuiva. Pentru a afla ce este bine, ce este moral, ce este util, ce este necesar pentru societate, ar trebui să se bazeze mai puțin pe formule gata făcute, să se gândească mai mult, să citească mai multe despre etică , științe sociale, istorie.Cine caută calea vieții, să nu se creadă că poate găsi soluția corectă la întrebarea sa de viață complet gata în vreo formulă inventată de alții, în orice rețetă compusă de alții, în orice program propus. de către alții, fără propria sa căutare, cercetare, reflecție, fără nici un efort, fără nicio muncă din partea noastră, numai pe baza instinctului, sentimentului, dispoziției: instinctul este orb, simțirea nu ajută, ci mai degrabă împiedică mintea să găsească adevărul și toate stările de spirit în general sunt caracterizate de o mare mobilitate și variabilitate.

Așadar, refuz să dau o rețetă gata făcută pentru activitate socială. Asta nu înseamnă că nu am o anumită formulă pentru activitatea mea socială, că nu consider munca mea o chemare de viață, justificată din punct de vedere al rațiunii și conștiinței, dar înseamnă că nu pot, nu vreau. , nu consider că am dreptul să-mi construiesc formula personală în măsura singurei rețete adevărate și la fel de obligatorii pentru toată lumea și nu înseamnă că din punct de vedere al rațiunii și al conștiinței nu pot fi justificate și alte formule. , cu excepția cazului în care se declară „singurii care salvează.” Fiecare trebuie să-și găsească propria formulă, iar eu mă consider doar îndreptățit să-l ajut în această lucrare a lui, contribuind, după cum știu și pot, la iluminarea lui. minte și clarificarea simțului său moral. Desigur, dacă eu însumi credeam în salvarea unor astfel de rețete gata făcute pentru activitate socială, așa cum o caută mulți, fără a bănui că aceasta este o căutare a

fantome, și pe care altele le sunt date pentru a crea temporar o oarecare iluzie, mai devreme sau mai târziu antrenând dezamăgire, cu cât mai mare și mai amară, cu atât mai orbește se credea anterior - dacă eu însumi, repet, credeam în astfel de rețete în general și crezut, că eu însumi am găsit rețeta absolut corectă, n-aș nu o anunța tuturor. Dar ce pot face, nu cred în asta, ci cred doar în puterea independenței mentale și a activității de sine, care singure pot ajuta o persoană să-și găsească adevărata cale în viață.

Desigur, afirmația mea, care pentru mine are forța unui adevăr incontestabil, este supusă dezbaterii altora și prevăd diverse obiecții.

Da, îmi vor spune, ceea ce spui este complet aplicabil doar într-o societate ideală, dar pentru a realiza un anumit ideal social, trebuie să apelezi la un mijloc care, deși nu este justificat din punctul de vedere al idealului în sine. , poate fi justificată, ca mijloc fără de care acest ideal nu poate fi realizat. Suntem de acord cu. pentru că este contrar drepturilor individului de a face din ea un instrument al unui scop pe care ea nu și l-a stabilit în mod independent și liber, care i-a fost insuflat, impus, prescris, dar de dragul atingerii unui scop bun - realizarea unei astfel de stări sociale când toate drepturile individuale vor fi recunoscute și puse în aplicare, Nu este posibil să renunțăm pentru un timp la acest principiu dacă fără acesta este imposibil să atingem scopul ? La aceasta obiectez. În primul rând, acesta este același „scop care justifică mijloacele”, dar nu sunt de acord cu o astfel de învățătură; de ce, acest lucru a fost deja explicat în general în primul capitol. În al doilea rând, deoarece noi, pentru a asigura drepturile sau libertatea unor indivizi pe care îi luăm drept obiective, vom încălca drepturile sau libertatea altor indivizi care

iar in acest caz le folosim ca instrumente, intram in contradictie cu noi insine, incepand implementarea principiului cu incalcarea lui. Dacă principiul conform căruia individul este propriul său scop, dacă principiul libertății și autodeterminării individului este corect, atunci ar trebui respectat pe cât posibil în societatea modernă și nu pus în spate sub pretext că interesele viitoarei societăţi o cer. Cum au fost generațiile moderne vinovate de legile rațiunii și ale conștiinței, dacă, de dragul implementării unui principiu binecunoscut în viața urmașilor lor îndepărtați, vom priva în mod deliberat oamenii care trăiesc astăzi de binele care ar trebui să le aparțină conform acest principiu? În al treilea rând, lăsând deoparte considerentele de justiție, i.e. recunoscând chiar și până la justificarea scopului prin mijloace - ceea ce, desigur, nu recunosc - să ne întrebăm, este recomandabil acest lucru?* Pentru ca un individ să se poată defini în mod independent și liber într-un societate ideală, nu sunt necesare doar anumite condiții externe, acelea. ordine și forme culturale și sociale binecunoscute, de dragul realizării carei predicare dogmatică

cu rețete gata făcute este considerată necesară, dar și anumite condiții interne, a căror desfășurare va fi întotdeauna împiedicată de orice dogmatism, orice predicare a gata- rețete făcute. În societate trebuie creat un obicei puternic, o tradiție puternică de autodeterminare liberă și independență individuală; dar cum s-ar crea acest obicei, această tradiție dacă educația societății s-ar desfășura într-un spirit de principii contrare principiilor autodeterminării și libertății? Aceasta ar însemna să devenim ca iacobinii, care, vrând să facă poporul francez liber, i-au supus celei mai despotice stăpâniri, așteptând momentul în care opresiunea guvernamentală îi va face pe francezi complet.

capabil de libertate, ceea ce însă nu s-a întâmplat. Mijloacele în acest caz nu numai că nu sunt justificate moral prin scopul său, dar și logic îl contrazic: nu sunt doar lipsite de etică, ci și inadecvate. În ceea ce privește punerea în aplicare a anumitor condiții culturale și sociale benefice pentru dezvoltarea și bunăstarea personală, aceasta cu greu necesită ca soluția problemei să constea în predicarea dogmatică a rețetelor gata făcute pentru activitatea socială. De fapt, dacă ceea ce ei se străduiesc să insufle dogmatic sau să impună despotic este adevărat, atunci adevărul are și modalități mai fidele și durabile și mai potrivite pe plan intern de diseminare și stabilire în conștiința publică. Calea cunoașterii este de preferat calea credinței în sensul unei mai mari oportunități, deși, poate, mersul pe ea pare mai lent. Calea dogmatismului şi. credința este calea mișcărilor spontane, despre care istoria știe atât de multe. Cu cât este mai puțin clar și mai larg gândul critic în aceste mișcări și cu cât credința dogmatică este mai vagă și limitată, cu atât eșecurile sunt mai probabile, cu atât dezamăgirea este mai naturală. Soarta tuturor rețetelor gata făcute pentru activitatea socială este următoarea: mai întâi, entuziasm orb, speranțe exagerate, așteptări nerealiste, apoi o coliziune cu realitatea, eșec și dezamăgire, urmate de îndoială, dacă nu chiar neîncredere.orice posibilitate a existat activitate. în numele unui scop drag, întrucât formula „economisire unică”, adică ceea ce a fost acceptat ca atare, cu excluderea oricărui rest, s-a dovedit a fi insuportabil, suferind un colaps, sau urmează îndoiala de sine care subminează puterea unei persoane. Și două rămân. Calea de ieșire este fie să renunți la tot, fie să începi să repeți experimentul cu o nouă rețetă, care se declară, de asemenea, „singura care salvează”

OBIECTIVE ACTIVITĂȚI. 3

„Nu știu, dar mi se pare că nu pot exista două răspunsuri diferite la întrebarea ce este mai important în atingerea celor mai înalte obiective ale progresului cultural și social, adică. Ce. este mai indicat să urmezi calea entuziasmelor dogmatice urmate de dezamăgiri, și calea experimentelor fanatice sortite eșecului, sau să urmezi instrucțiunile teoriei critice fundamentate, putând să prezică corect

sau măcar să prevadă ce se va întâmpla? au Asta. Treci la o altă acțiune, la ce vor duce astfel de eforturi? Cu alte cuvinte, de cine are cea mai mare nevoie societatea atât în viața ei actuală, cât și în ceea ce privește progresul ei istoric – persoane publice independente care și-au ales în mod conștient și liber munca, care nu sunt duse de fantome, dar care prevăd și posibilitatea eșec la rezolvarea unor obiective complet fezabile, în același timp neefectuând Experimente în zadar și la întâmplare, dar fără a renunța la primul eșec, sau societatea are nevoie, dimpotrivă, de oameni care vorbesc din cuvintele altora, acționează conform la voința altcuiva, care sunt gata să parieze pe hobby-urile lor o hartă a celor mai importante interese publice, iar în caz de prăbușire, cei care renunță sau sunt capabili, chiar și în dezamăgirea lor de tot ca până acum, să treacă peste cap. în altă tabără? Acesta din urmă, până la urmă, este rezultatul fragilității ideilor, sentimentelor și aspirațiilor, care nu sunt dezvoltate, nu suferite de persoana însuși, nu achiziționate cu prețul eforturilor gândurilor sale și al anxietăților CONȘTIINȚEI sale.
Membru

Acestea sunt obiecțiile mele față de utilitatea predicării dogmatice cu rețetele ei gata făcute. Totuși, este necesară o singură avertizare. Predicarea dogmatică, desigur, nu poate fi evitată pur și simplu pentru că există o masă de oameni care, prin dezvoltarea și educația lor, sunt incompetenți.

capabil de a percepe adevărurile sociale într-o formă diferită, dar a adormi o asemenea predicare gândirea critică în acele pături sociale unde poate și ar trebui să existe înseamnă promovarea directă a regresiei culturale, care în niciun caz nu poate fi un mijloc de progres social. este baza pe care o spun oamenilor despre care presupun că s-au dezvoltat suficient pentru ca sfatul să fie acceptat și pus în aplicare: găsește-ți singur scopul vieții", stabilește-ți propria chemare în viață, gândește-te mai mult, studiază-te pe tine și mediul înconjurător, ascultă asta ce spun Alții, citește și învață, analizează și critică, cântărește, compară și aleg, dar să nu-ți imaginezi că cineva ca tine poate decide întrebarea ce ar trebui să fii și să faci, sau are dreptul să ceară de la tine, astfel încât ar putea fi asta și asta și să faci așa și așa.

În capitolul despre scopul vieții din „Gânduri asupra fundamentelor moralității", am urmărit nu numai ideea că fiecare însuși ar trebui să-și stabilească un scop pentru viața sa, ci și că acest scop ar trebui să se afle în aceeași viață, și nu în afara din ea. De ce este așa a fost explicat și dovedit în locul lui, iar concluzia de aici este simplă: nimeni nu poate impune unei persoane o activitate care să nu-i ofere satisfacție personală, care să nu corespundă cu niciuna dintre nevoile sale vitale. Din acest punct de vedere, societatea nu are drepturi speciale asupra individului. Dar din cele spuse nu rezultă deloc că o persoană, stabilindu-și scopul vieții în această viață însăși, și nu în afara ei, nu poate deci să-și asume vreo afacere publică, astfel încât să se limiteze la activități de natură pur

privată, necesară exclusiv pentru menținerea existenței personale. Dacă, în calitatea rațiunii și a caracterului,

Ca ființă naturală, omul nu își poate reduce viața la mâncare, băutură și dormit, apoi ca ființă socială nu poate fi complet mulțumit să servească interesele egoiste (nu doar materiale, ci chiar spirituale) ale lui și ale familiei sale. V. Formula de viață a unei persoane, înzestrată cu un sentiment altruist și cu instinct social, nu poate decât să includă satisfacerea nevoii de activitate socială care ia naștere pe baza societății, ca una dintre proprietățile importante ale naturii umane. Nu toți oamenii sunt înzestrați în mod egal cu instinct social, interes pentru viața publică, înclinație și capacitate pentru activități sociale. Societatea poate cere de la fiecare dintre membrii săi să-și îndeplinească în mod corespunzător datoria socială pe care și-a asumat-o, întrucât el este cel care și-a asumat această îndatorire, dar societatea nu are nici cel mai mic drept să ceară ca fiecare dintre membrii săi să fie în același timp. o persoană publică. Activitatea socială în sens strict nu poate fi decât o chemare personală, precum activitatea, de exemplu, științifică, literară, artistică, pedagogică etc., precum și legătura cu toate aceste activități, fiecare având sensul său propriu, de activitate socială. . O persoană își stabilește scopul vieții în această viață însăși, și nu în afara ei, dar scopul către care o persoană se străduiește, urmându-și chemarea, satisfacându-și nevoia, împlinindu-și scopul, așa cum îl înțelege, este situat tocmai în viața persoanei însăși, și nu în afara ei, chiar dacă această chemare era de natură socială. A fi un membru util al societății, a fi un adevărat cetățean al țării natale este datoria fiecăruia, și nu o chemare specială; A fi o persoană publică este tocmai o chemare, nu o datorie. Chiar dacă o conştiinţă morală dezvoltată şi

cere activitate socială, ridicând-o la nivelul unei îndatoriri de viață, atunci o astfel de îndatorire nu se poate impune decât de persoana însuși, nu de societate – de a-i prezenta această cerere. Prin urmare, activitatea socială poate fi o obligație morală, dar nu este nicidecum o obligație socială. Datoria socială a fiecăruia este să facă o muncă utilă societății și să îndeplinească cerințele impuse unei persoane de condițiile și sarcinile generale ale vieții sociale, dar ce muncă utilă va face o persoană și va face ceva dincolo de ceea ce este cerut de societatea de interese cele mai elementare, aceasta este deja o astfel de întrebare, a cărei soluție ar trebui să depindă de înclinațiile și abilitățile individuale ale unei persoane, acesta poate fi doar subiectul liberei sale alegeri, pentru care este responsabil doar de constiinta lui.

Deci, totul este despre chemarea personală. O chemare personală trebuie să decidă întrebarea în ce domeniu va aduce o persoană beneficii societății și dacă acest beneficiu se va extinde dincolo de ceea ce

decurge din condițiile primare și cele mai necesare ale oricărei comunități. Un om de știință, un scriitor, un profesor și un medic pot aduce beneficii societății, dar activitatea unui om de știință, scriitor, profesor, medic, chiar dacă își îndeplinesc cu conștiință îndatoririle speciale, nu va fi încă o activitate socială, deoarece fiecare dintre ei vor evita problemele publice, cel puțin au intrat în contact cu cutare sau cutare specialitate, și nu vor afecta direct societatea, cel puțin prin mijloacele pe care i-o oferă specialitatea ei. Este posibil să fii util societății fără a fi o persoană publică și, dimpotrivă, poți fi o persoană publică, adică. participa la rezolvarea problemelor publice, deci

sau să influențeze altfel societatea și, în același timp, să provoace prejudicii societății, chiar și cu cele mai bune intenții, nefiind nici carierist, nici om de afaceri, ci asumându-și o afacere care nu este proprie, nu după propriile abilități și forțe, nu după propriile cunoștințe și pricepere. A greși în chemarea ta este periculos nu numai din punct de vedere personal, ci și din punct de vedere social. Trebuie să știi natura înclinațiilor și abilităților tale, trebuie să știi dimensiunea puterii tale. Există tipuri de activitate socială prin care, ca să spunem așa, doar nevoile actuale ale societății sunt satisfăcute; Dar viața socială le prezintă liderilor săi alte tipuri de sarcini, cerându-le să pună și să rezolve probleme sociale întregi, să pregătească și să realizeze transformări majore etc. Afacerile speciale necesită oameni speciali. Societatea nu numai că nu are dreptul să impună oricui astfel de sarcini, dar ar acționa direct împotriva propriilor interese, pur și simplu chiar în detrimentul ei, dacă ar începe să le încredințeze unor oameni nepotriviți care sunt chemați tocmai la așa ceva și nu. la alte sarcini.

Scopul vieții pe care o persoană și-l poate stabili ca ființă care trăiește printre alte ființe umane de același fel și ca membru al societății, nu va fi un scop rezonabil și moral dacă conținutul activității unei persoane nu include a face bine pentru alții și aduce beneficii societății. Servirea celorlalți în general și a binelui public în special se poate face în moduri și moduri diferite, între care se află activitatea socială în general și, în special, activitatea socială care vizează îmbunătățirea formelor și ordinelor culturale și sociale. Conștiința că prin activitățile tale faci bine oamenilor, beneficiezi societatea, contribui la îmbunătățirea

condițiile și relațiile sociale și, prin urmare, contribuie la fericirea universală, poate umple o viață întreagă cu cele mai înalte. conținut, pentru a da un sens rațional și moral existenței personale, iar posesia unei astfel de conștiințe poate deveni cel mai adevărat, mai fidel și mai fezabil scop al vieții. Dar activitatea socială nu decurge întotdeauna din motive atât de pure, altruiste, sociale. Pentru alții, nu este o chemare, în urma căreia o persoană își împlinește

scopul, așa cum îl înțelege el însuși, căci numai o persoană însuși își poate da unul sau altul, întrucât nimeni din afara lui, neexcluzând societatea însăși, nu are voința. pentru a face acest lucru: pentru alții, activitatea socială este doar un mijloc de ridicare sau îmbogățire personală. Napoleon nu se considera chemat să slujească societatea; pentru el, mai degrabă, scopul societății însăși era să-l servească pe el, Napoleon. Aspirațiile umane sunt o chestiune complexă și indiferent de ce. uneori e greu să-ți dai seama. Este ușor, atât în sine, cât și în ceilalți la început, înainte ca adevărata natură a unei persoane să se manifeste încă în acțiunile unei persoane, să atribuiți unei dorințe dezinteresate de activitate socială, unei chemări directe în viață, instinctele de putere, de ambiție. si vanitatea, care poate gasi satisfactie deplina.numai in arena publica.. O persoana este cunoscuta doar dupa faptele sale, si nu prin ceea ce spune despre sine, spune si chiar gandeste despre sine.'' In acest caz, o persoana este caracterizat nu numai prin faptele pe care le-a comis efectiv, ci și prin acțiunile pe care se obligă să facă lucruri în vis. Este natura umană să trăiască nu numai prin realitate, ci și prin fantezie, iar un tânăr, mai mult decât o persoană de vârstă matură, este permis și firesc să fantezeze. -Vorbesc despre acele poziții imaginare în care cineva se pune

o persoană, despre acele acțiuni imaginare pe care se obligă să le realizeze: în aceste vise, uneori foarte figurative și ușurate, consecvente și armonioase, în aceste povești despre sine, create de zborul liber al creativității, apar în cel mai pur oh, natura în forma sa cea mai pură o persoană, caracterul său, principalele aspirații ale voinței sale, chemarea vieții sale. Pentru plăcere de sine, o persoană inventează despre sine ceea ce și-ar dori cel mai mult în realitate, ceea ce l-ar satisface cel mai mult, care ar fi împlinirea chemării sale instinctive și nu poate să nu iubească aceste vise, nu poate să nu se străduiască să le realizeze. in viata. Un copil sau un tânăr se poate imagina sau vrea să fie un comandant celebru sau un mare sfânt, un călător curajos sau un reformator îndrăzneț, primul bărbat frumos sau primul om bogat și pentru el imagini individuale, tipuri generale, biografii ale eroilor , ca exemple, vor fi deosebit de atractive sfinții, călătorii , reformatorii etc., în funcție de vocație. Oricine nu a visat niciodată la activitate socială nu și-a imaginat niciodată. o persoană publică, nu era interesată de biografiile personalităților publice, nu i-a iubit pe una sau pe alta, nu i-a închinat sau venerat, nu a văzut în ele modele de imitat, nu și-a făcut promisiune să le urmeze. de exemplu; care nu și-au propus sarcini sociale, oricât de diverse ar fi fost în conținutul lor în funcție de înțelegerea diferită a binelui la diferite vârste și în diferite stadii de dezvoltare, sau care, în vise dulci de viitoare exploatații, nu au scos în evidență binele. că ar realiza, nu fericirea universală care va fi creată de ei, nu creativ

calitatea ideii, ci gloria personală, cinstea, puterea, bogăția - nu are nicio chemare la activitatea publică, nu își recunoaște scopul în slujirea binelui public. Activitatea socială poate oferi satisfacții atât unei persoane care se străduiește în mod altruist să servească bunăstarea generală, cât și unei persoane care, uneori, fără să știe, prețuiește în principal lucrurile frumoase și frumoase din ea. pozitii spectaculoase, vanitate placut emotianta, oportunitatea de a juca un rol influent si autoritar, magul de stima de sine si ambitie: pentru primul este o vocatie, o problema serioasa de viata, pentru celalalt este o cariera, un mijloc de a distinge pe sine. Transformarea în simpli carierişti sau în oameni de afaceri obişnuiţi - tineri care au promis că vor deveni personalităţi publice, de fapt, în marea majoritate a cazurilor, nu este deloc o transformare: este doar desprinderea esenţei lor reale din ceea ce s-a lipit de le într-un mod pur extern de cuvinte bune, care nu sunt greu de învățat să le pronunțe, dar care nu sunt nici greu de uitat. Dacă au visat vreodată, atunci, cel mai probabil, au visat ca viitori carierişti şi oameni de afaceri, şi nu ca viitoare persoane publice. Problema se complică și mai mult de faptul că, în forma sa pură, nealterată, interesul public fără motive de vanitate, ambiție, poftă de putere, uneori chiar simplă lăcomie, foarte rar domnește în sufletul unei persoane, oricât de mic ar fi acest amestec. este și chiar dacă există un viciu toți ceilalți în fiecare caz individual au lipsit cu desăvârșire. Ceea ce se întâmplă să fie un amestec impur sau nu în întregime pur cu un impuls pur se poate dezvolta cu ușurință, în împrejurări favorabile, în detrimentul dispoziției etice și atunci sunt posibile transformări reale, distorsionând ceea ce era anterior.

adevărata chemare a unei persoane. Transformarea binelui. ar fi imposibil să te transformi în ceva rău dacă germenul a ceva rău nu ar exista în ceva bun.

Din punct de vedere etic, este greu de înțeles cum o persoană aflată într-un anumit stadiu de dezvoltare mentală și-ar putea stabili scopul vieții fără a introduce în gândurile sale despre acest subiect orice considerații referitoare la binele altora sau la binele public. Dacă pentru mine viața mea ar trebui să aibă un sens rezonabil și moral, eu, în primul rând, nu pot lăsa viața mea să treacă complet fără urmă pentru lumea morală și socială din jurul meu și nu pot să nu vreau, în al doilea rând, recunoașterea pentru viața mea dorită . sensul a fost o chestiune de arbitrar și fantezie personală, adică. astfel încât să nu se sprijine pe fundamente logice și faptice, a căror corectitudine ar fi recunoscută de alții. Întrucât nu îmi stabilesc unul dintre scopurile private ale vieții mele să beneficieze pe alții și să mă gândesc doar la plăcerile și beneficiile mele personale, trebuie să mă împac, ca o concluzie firească din aceasta, cu gândul la inutilitatea vieții în prezent, a lipsei de urme în viitor, să se împace cu ceea ce este contrar instinctului de autoconservare morală și de respect de sine. Dar nu îmi este suficient să recunosc că sensul vieții mele este așa și cutare: poate, în mod obiectiv, activitatea mea nu va avea sensul pe care i-l atribui subiectiv, nu va avea un asemenea sens, sau pentru că eu am înțeleg în mod greșit scopul său, fie pentru că aleg

greșit mijloacele, fie pentru că, în cele din urmă, iau simplă discuție pentru adevărata afacere. Pentru ca Viața mea să aibă în mod obiectiv sensul care i se atribuie, este necesar

recunoașterea unui astfel de sens din partea altora, din partea societății, dar numai atunci poate exista o coincidență în judecățile unui individ și ale întregii societăți, când atât acele judecăți, cât și alte judecăți se vor baza pe logică și fapte. Iar societatea poate avea propria sa opinie asupra unei chestiuni care o privesc. A impune unei persoane acest sau acel scop al vieții sale, cutare sau cutare înțelegere a sensului vieții sale - el, desigur, nu are dreptul să facă acest lucru, dar nimeni nu-i poate interzice să-și exprime judecata cu privire la înțelegerea unui individ. a sensului și scopului vieții. Într-o chestiune atât de importantă ca și în toate chestiunile legate de corectitudinea înțelegerii, nu mă pot baza doar pe părerea mea doar pentru că este părerea mea, așa mi se pare etc.: acesta ar fi unul dintre cele mai rele dogme -isme. care promovează fanatismul și despotismul cu lipsa de respect față de gândurile altcuiva, față de conștiința altcuiva, față de voința altcuiva, cu negarea drepturilor altora, ale indivizilor și ale întregii societăți în fața drepturilor sinelui meu infailibil și nelimitat conducător... O persoană poate greși și greși. Cel care are un simț puternic al adevărului va considera întotdeauna de datoria lui să se verifice pentru a vedea dacă există erori sau iluzii în gândurile sale. Acesta este unul dintre tipurile de lucrări critice menționate mai sus. O persoană poate avea din abundență material pentru autocritică, dacă doar ascultă lucruri care îl interesează. în acest caz, întrebări teoretice și practice către opiniile altor oameni, către vocea opiniei publice. Când vine vorba de activitate publică, o persoană este direct obligată să asculte opinia publică, pentru numai fie oameni care și-au pierdut orice rușine și conștiință, fie fanatici și despoți care se consideră infailibili și cred în

drepturi nelimitate, nu acordă nicio atenție opiniei publice, considerând-o în unele cazuri o chestiune complet goală, în alte cazuri presupunând în prealabil că este eronată și ilegală, întrucât nu coincide cu opiniile acestora.

Recomandând conformitatea cu opinia publică, eu, desigur, nu voi afirma asta. Ce. este întotdeauna și oriunde corect. Aceasta ar însemna a cere subordonarea individului unui alt dogmatism. În primul rând, o întreagă societate poate să greșească și să se înșele și doar o singură persoană poate înțelege un lucru corect și cu adevărat: tot progresul cunoașterii se realizează prin corectarea opiniilor curente în societate de către oameni individuali. În al doilea rând, ceea ce este adesea pretins drept opinie publică este că este opinia doar a unei anumite părți a societății, indiferent dacă va fi o majoritate sau o minoritate, dacă această parte va fi mai bună sau mai proastă.

Rezolvarea problemelor în care este vorba de adevăr și dreptate nu poate fi realizată lăsându-i să voteze, iar pe de altă parte, cea mai bună parte a societății în anumite probleme poate greși, greși și nu acționa în întregime corect. La urma urmei, istoria imparțială, în timp ce aduce un omagiu celor mai buni oameni ai timpului său, este foarte adesea forțată să-și noteze greșelile și păcatele. A-ți imagina pe cineva ca fiind infailibil este, de asemenea, unul dintre cele mai rele tipuri de dogmatism. Dacă eu, nefiind, desigur, din fire fanatic și despot, sau nerecunoscându-mă ca zeitate, sau ales special de sus, nu pot să-mi atribui infailibilitatea, atunci tocmai pentru că sunt om și un muritor de rând, ci atunci ce motive aș putea avea să cred că părerea sau comportamentul uneia sau alteia părți a societății (o anumită clasă, partid, școală) este cu siguranță infailibil? În al treilea rând, opinia publică depinde foarte des de public.

starea de spirit, și de aceea poate fi atât de instabilă, atât de schimbătoare: să te bazezi în toate și mereu pe opinia dominantă (dominantă, cel puțin într-un cerc cunoscut), înseamnă să mergi la curent, să urmezi moda, să vrei să fii modern , crezând o rețetă gata făcută.

Dogmatismul este dăunător peste tot, fie că este vorba de dogmatismul încrederii personale în sine, de îngâmfare, de recunoașterea infailibilității cuiva sau de dogmatismul încrederii că cutare sau cutare altă persoană sau cutare sau cutare alți oameni sunt infailibili. Când îți stabilești obiective sociale, nu poți să nu ții cont de opinia publică, dar ținând cont de opinia publică, nu poți să nu o supui criticilor tale. Critica este necesară în ambele cazuri – atât față de tine, cât și față de ceilalți. Fără aceasta nu există nici adevăr, nici dreptate;

De aceea, stabilirea scopului vieții tale, determinarea chemării tale, alegerea unei cariere în viață este o chestiune importantă, dificilă, complexă. Pentru o persoană care nu simplifică această problemă reducând-o la întrebarea ce ocupație îl va hrăni și îi va asigura bunăstarea și, în același timp, va corespunde cel mai mult gusturilor și punctelor sale personale, se deschide o mulțime de întrebări. Aici. Este imposibil să trăiești fără o profesie, fără o afacere practică care să hrănească o persoană și familia sa, dar fiecare afacere necesită abilități speciale și cunoștințe și abilități speciale: nu trebuie să te înșeli în potrivirea ta pentru o anumită afacere * în propria ta putere, dobândiți informațiile și abilitățile necesare e. Profesia care mă susține ar trebui să fie lucrul meu preferat, sau cel puțin să-mi lase liber să fac lucruri după inima mea. -Dacă sunt o persoană cu simț social dezvoltat, ar trebui să-mi caut o profesie și să iubesc un loc de muncă util din punct de vedere social și care nu contravine legilor

etica, deoarece nu separ „politica” de „morala.” Când, în cele din urmă, nu mă pot mulțumi să îndeplinesc pur și simplu o funcție utilă din punct de vedere social și plăcut personal, ci consider că este de datoria mea să acționez ca o persoană publică cu sarcini mai largi decât satisfacția , ca să zic așa, nevoile actuale ale societății, și aici trebuie să aleg cutare sau cutare profesie, cutare sau cutare activitate specifică.Activitatea socială nu este o profesie specială.Există doar profesii separate care au fie o profesie mai privată, fie una mai caracter public, * și chiar În acest din urmă caz, există o diferență între poziții, fie create direct pentru una sau alta influență asupra societății, fie doar oferind posibilitatea de a exercita această influență, între pozițiile în care o persoană publică acționează ca un liber. și forță independentă, sau, dimpotrivă, este doar un executor, între dispoziții care permit unei persoane să ia inițiativa și să poarte responsabilitatea morală și, dimpotrivă, nu fac imposibilă nici una, nici alta.

Da, aceasta este o chestiune dificilă și complicată! Departe de a recomanda grăbirea dintr-o parte în alta, ceea ce este posibil doar cu o alegere frivolă și imatură a unui drum de viață bazat pe sugestia, sfatul sau exemplul altcuiva, după o rețetă gata făcută sau la moda predominantă, nu se poate, desigur. , nu fi împotriva fidelității încăpățânate față de calea odinioară aleasă, când , de exemplu, cineva la vârsta deciziilor imature și acțiunilor pripite își închipuie că va fi asta sau asta și apoi se pregătește pentru asta, fără să-și zvârnească mințile dacă acest lucru este cu adevărat necesar și de ce este necesar.

--^Pașii falși sunt întotdeauna și oriunde posibili. Pentru a le face din ce în ce mai rar, trebuie să te gândești din ce în ce mai des

și fă din subiectul reflecției propriile tale dispoziții constante și hobby-uri trecătoare: numai în primul, i.e. în dispoziții constante, persoana însuși este exprimată și adevărata sa chemare este dezvăluită.

Aici închei cu întrebarea pusă în acest capitol. Repet că nu consider că am dreptul să numesc doar ceea ce este bun și potrivit pentru toată lumea, de care mă simt în mod deosebit atras și ceea ce știu să fac; nu mă consider că am dreptul să disprețuiesc. ceea ce nu mă satisface personal. pentru care eu însumi nu mi-aș fi deosebit de util. Întregul meu argument este îndreptat tocmai împotriva oricărui fel de exclusivitate dogmatică. Nu cred că un serviciu bun le-ar fi oferit celor care caută modalități de viață de către cineva care și-ar deschide ochii asupra vieții exclusiv din punctul său de vedere personal și din unghiul său personal de vedere și exclusiv prin proprii ochelari. Îmi pare rău pentru acei oameni care, străduindu-se după lumină, cred că lumina este tot ce se află în fereastra pe care ceilalți o deschid pentru ei, chiar dacă îi obligă să schimbe activitățile care sunt mai atractive pentru ei personal pentru activități care le plac. mai puțin, să facă asta pentru care sunt prost în a face, în loc de ceea ce ar putea avea cel mai mult succes în mâinile lor - și unul mai ales îi este milă de ei atunci când fac asta

doar pentru că ei cred că numai asta poate fi bun și util pentru societate pe care ei. preferă pe alții, fie și numai datorită înclinațiilor și abilităților lor deosebite, în favoarea cărora găsesc cu ușurință tot felul de argumente, cu aceeași ușurință punctând punctele slabe ale altor tipuri de activitate. Desigur, prin aceasta nu neg dreptul personalităților publice de a recruta susținători, adepți și asistenți, argumentând în favoarea punctului lor de vedere, a modului lor de acțiune, a activităților lor, doar

dacă problema s-ar duce cu onestitate; Altfel, partidele publice nu ar fi putut apărea cu propaganda lor de idei, principii și programe cunoscute; dar ideea este că, punând pe hârtie gândurile mele despre esența activității sociale, vreau să ajut oamenii care caută modalități de viață să înțeleagă critic această problemă complexă și dificilă și deloc să recruteze susținători ai unei anumite parte. Repet încă o dată că consider că acest lucru este necesar în principal în relația cu tinerii, cărora ar trebui sfătuiți cu insistență să gândească mai mult și să se creadă pe cuvânt pentru mai puțin, mai ales că, în opinia mea, voi repeta acest lucru, și pentru activitățile sociale care pun Având obiective înalte pentru tine, nu există un mare interes în a recruta câțiva oameni în plus în rândurile tale, care, poate, vor merge la draft foarte repede, dar la fel de curând vor rămâne în urmă, se vor lăsa repede duși de cap, dar la fel de repede vor fi dezamăgiți și se vor răcori. Din păcate, există prea multe exemple ale acestora din urmă.

<G Lasă mintea și conștiința fiecăruia să decidă problema scopului vieții sale și chemarea lui în viață! Pentru ca această decizie să fie inconfundabilă, luminează-ți mintea, luminează-ți Conștiința, obișnuiește-te cu gândirea clară, precisă, consecventă și temeinică, cu analiză și critică și să ridici toate întrebările de gândire și viață în fața instanței supreme a sentimentului moral. . Cel puțin, nu va interfera sau dăuna în nicio activitate și, în orice caz, va aduce un singur beneficiu în orice activitate. Nicio afacere care se consideră corectă nu ar trebui să se teamă de un astfel de test – un test al rațiunii și al conștiinței – pentru că oricine se teme de critici nu crede în dreptatea cauzei sale.

III. Bunul comun ca scop al activității sociale.

Mai sus, în primul capitol al acestei cărți, activitatea socială a fost plasată alături de moralitate. Deși fiecare își poate stabili scopul moral al activității sale de viață numai pentru sine, totuși, există un bun obiectiv cel mai înalt, care este criteriul real al moralității. Acest bine suprem este fericirea tuturor, bunăstarea generală. Activitatea socială, pe lângă satisfacerea nevoilor celor care se dedică acesteia, trebuie să aibă și un scop obiectiv, iar acesta din urmă, cu excepția cazului în care activitatea menționată provine din

motive etice, nu poate consta în altceva decât în beneficiul societății, iar acest lucru. chiar beneficiul nu poate fi înțeles altfel decât în sensul bunăstării generale. Criteriul suprem al moralității și scopul cel mai înalt al activității sociale coincid astfel în unul și același principiu - fericirea tuturor sau, făcând concesiune imperfecțiunilor vieții, cel mai mare bine al unui număr cât mai mare de oameni. Oricare ar fi originea societății și a statului, o justificare rezonabilă a existenței lor nu poate sta decât în binele pe care îl creează sau îl oferă oamenilor. Indiferent de modul în care se explică apariția unor ordine sociale și politice care sunt în contradicție cu bunăstarea generală, cu cât societatea și statul permit mai mult rău și neadevăr, cu atât formele lor corespund scopului rezonabil și corect al societății și al statului: astfel de ordine nu sunt bune, ci rele; binele public necesită eliminarea lor; activitățile sociale care vizează îmbunătățirea vieții sociale și politice sunt morale,

întrucât decurge dintr-un impuls etic și nu recurge la mijloace condamnabile din punct de vedere moral și este utilă dacă este realizată prin mijloace oportune, asigurând mai ales succesul oricărei activități.

Deja înainte, de mai multe ori a trebuit să fac o distincție între satisfacerea nevoilor actuale ale societății și îmbunătățirea însăși condițiilor, ordinelor și formelor vieții sociale. Ce se înțelege în general prin această îmbunătățire nu trebuie discutat. În ceea ce privește nevoile actuale ale societății, observăm că acestea pot fi de două feluri, și anume fie suma nevoilor membrilor săi individuali la un moment dat, fie totalitatea nevoilor întregii societăți în ansamblu, fie a acesteia. părţi constitutive în condiţiile existente ale existenţei sale. Nevoile de primul fel sunt satisfăcute, de exemplu, de un medic, avocat, profesor etc.; nevoile de al doilea fel sunt un judecător, un oficial zemstvo, un publicist etc. Aceasta este, de asemenea, rădăcina diferenței, de exemplu, între caritatea privată, pe de o parte, și organizarea de caritate publică, pe de altă parte. X). Câteva rânduri mai sus indicate

d) Este de la sine înțeles că din punct de vedere moral, satisfacerea tuturor nevoilor nu este legală. Sunt, de exemplu, nefericiți care simt nevoia constantă de a se îmbăta sau, de exemplu, o societate în care există pedeapsa cu moartea are nevoie de călăi. Vorbim doar de acele nevoi ale indivizilor și ale întregii societăți care pot fi justificate din punct de vedere etic sau, cel puțin, nu contrazic etica: altfel meșteșugul unui cârciumire care lipește oameni, sau al unui payach care desfășoară. pedepsele cu moartea, ar trebui să se justifice prin faptul că satisfac nevoile cunoscute existente în societate, sau nevoile organizației sociale însăși. După ce am eliminat (în primul capitol) imoralitatea mijloacelor, noi, în numele aceluiași principiu, eliminăm imoralitatea scopurilor și, până la urmă, satisfacerea nevoilor private și publice este scopul diferitelor activități în cauză.

la faptul că, din moment ce societatea și statul implementează ideea de bine, le justificăm așa cum sunt și, deoarece conțin elemente de rău și neadevăr, punem în contrast ordinea existentă cu modul în care ar trebui să fie. Servim binele comun, folosind condițiile și mijloacele care ne sunt oferite de relațiile existente, sau servim binele comun explorând, studiind, criticând aceste relații, creând o idee despre ce este mai bun, răspândind mai mult? vederi corecte, participând la formularea și rezolvarea problemelor sociale care apar în acest fel?' întrebări, la efectuarea și efectuarea transformărilor etc., - iar în cazuri de primul fel, i.e. satisfacerea nevoilor actuale ale societății cu ajutorul unor condiții și mijloace date și gata făcute, deja existente ale unuia sau altui tip de activitate, iar în cazurile de al doilea tip, i.e. promovarea mișcării societății înainte, îmbunătățirea acestui bine și crearea unui nou bine în viața socială, eliminând din el tot ce este vechi, rău sau depășit, în toate aceste cazuri ne străduim doar în moduri și moduri diferite spre același scop. Beneficiul general necesită în mod direct diviziunea muncii sociale, iar fiecare abilitate modestă poate fi utilă la locul potrivit. Varietatea ocupațiilor cerute de interesele existenței sociale corespunde varietății de abilități speciale, înclinații, gusturi, aspirații, interese, caractere, care reprezintă în general unitățile individuale care alcătuiesc fiecare societate.

Toate activitățile utile societății pot fi însă clasificate.

Tocmai le-am împărțit în două mari clase: unele satisfac nevoile actuale ale societății, altele realizează progres social.

Să ne concentrăm mai întâi pe prima categorie.

Nevoile actuale ale societății sunt, în primul rând, nevoile membrilor ei individuali. O persoană are nevoie de hrană, îmbrăcăminte și adăpost și de aici ia naștere activitatea economică umană. Aceasta este o activitate pur egoistă. Înainte, o persoană făcea totul ea însăși, apoi a apărut diviziunea muncii și, odată cu aceasta, schimbul de produse și servicii, datorită căruia, prin activitatea sa economică, o persoană care își dedică timpul și munca sa beneficiază nu numai de sine, dar și pe alții sub condiția (sau doar într-o presupunere) de recompensă pentru acele valori în plus pe care le creează pentru uzul altora. Societatea are nevoie de o anumită cantitate de pâine, pânză, case etc., dar numai o parte a societății, nu toată, este angajată în producerea pâinii, fabricarea pânzei și construcția de case. Din acest punct de vedere, munca unui plugar, țesător, dulgher este nevoie nu numai de plugar, țesător, dulgher însuși, ci și de alții, adică. este utilă și social. Cine folosește produsele muncii altuia, fără de care

nu ar putea exista, trebuie să dea ceva al său în schimb. Nu am dreptul să primesc de la societate un apartament gratuit cu încălzire, iluminat, îmbrăcăminte și masă, dacă, din partea mea, nu dau societății ce are nevoie și ce pot face. Pot rambursa ceea ce primesc cu un anumit produs, dacă eu însumi mă angajez în muncă fizică, produc sau prelucrez orice bunuri de consum, într-un cuvânt, îmi dedic timpul și energia activităților care se numesc economice, industriale și economice. nu fac nimic de acest fel, atunci singura modalitate de a răsplăti societatea care mă hrănește și mă adăpă, mă îmbrăcă și mă adăpostește este să îi ofer un fel de servicii intangibile, pentru care trebuie

soțiile să se angajeze într-un fel de muncă spirituală, mentală sau de altă natură non-fizică, să aleagă pentru ei înșiși orice activitate dintre cele care se numesc, să spunem, profesii liberale. Este foarte simplu și elementar. Este rușinos să-ți mănânci degeaba propria pâine, care se câștigă în general prin sudoarea frunții tale; este rușinos să trăiești ca un parazit social, să fii un membru inutil al societății. Oamenii care alcătuiesc societatea au nevoi care nu se limitează la hrană, îmbrăcăminte și locuință, iar cu cât o societate este mai dezvoltată, cu atât nevoile membrilor ei sunt mai numeroase și mai variate, iar nevoile spirituale încep să joace un rol din ce în ce mai important. rol între ei decât înainte.iar complicarea vieţii sociale creează noi nevoi ce decurg din sarcinile de organizare socială. Nevoile actuale ale societății nu pot fi satisfăcute numai prin activitatea economică: satisfacerea acelorași nevoi este deservită, pe de o parte, de profesii liberale, pe de altă parte, de funcții publice și de stat sau de astfel de activități care combină semne ale pozițiilor sociale independente și oficiale, sau care au caracter de tranziții de la una la alta. În unele cazuri, munca este plătită de persoanele care au nevoie, în altele - de societate sau de stat; în unele cazuri, o persoană exercită una sau alta profesie, fără a avea nevoie de nicio alegere sau numire, în altele ocupă funcția, fiind aleasă în aceasta de societate sau primind-o de la una sau alta autoritate publică; în alte cazuri, fiecare astfel de figură se află în afara oricărei organizații, în altele face parte dintr-o corporație cunoscută, o instituție cunoscută; iar uneori acționează fie în întregime din proprie inițiativă și pe propriul risc, fie în supunere

unele cartă, regulament, instrucțiune, acord, program. Fiecare situație are propriile sale laturi avantajoase și dezavantajoase - și nu numai din punct de vedere personal, ci și din partea intereselor afacerii, a intereselor societății. Toate, însă, sunt la fel, toate gratuite. profesiile și toate tipurile de servicii publice și private diferă de activitatea economică prin aceea că principalul lucru în ele nu este crearea de produse materiale, nici transportul sau distribuția acestora, ci furnizarea de servicii necorporale către societate, chiar dacă numai în domeniul satisfacerea nevoilor materiale (de exemplu,

munca unui medic, arhitect, inginer), indiferent dacă aceste servicii vor fi furnizate indivizilor sau întregii societăți și statului.

Deci, nevoile societății, în sensul totalității nevoilor individuale sau în sensul nevoilor organizației sociale însăși, sunt satisfăcute nu numai prin activitatea economică a membrilor săi, care constă în producerea și livrarea de materiale materiale. obiecte, dar și de așa-numitele profesii liberale și diverse tipuri de servicii publice și de stat, constând în prestarea societății a acelor sau altor servicii cu caracter intangibil. Ar fi posibil să se întocmească o listă întreagă a unor astfel de servicii și a profesiilor și posturilor corespunzătoare acestora, iar această listă ar fi foarte lungă. S-ar putea oferi o definiție și caracteristici ale fiecărei profesii și posturi, care să conțină răspunsuri la o serie de întrebări generale care ar putea fi puse în legătură cu dispozițiile individuale. Ar fi posibil, în final, să le împărțim în diferite clase, categorii, grupuri și, mai mult, pe baza unor caracteristici foarte diferite, și apoi să comparăm aceste diviziuni și subdiviziuni într-un fel sau altul.

Fiecare să decidă singur cât de util este în general un serviciu, profesie sau poziție și cât de convenabil ar fi pentru el să își asume cutare sau cutare sarcină. În acest caz, trebuie doar să avertizați împotriva concluziilor prea pripite. Luând din punctul de vedere al folosului public și acordând un sens restrâns acestui principiu, este foarte ușor, așa cum s-a făcut adesea, să aveți o atitudine negativă față de știință, literatură, artă sau pentru că oamenii de știință, scriitorii și artiștii sunt uneori ocupați. cu lucruri care nu au un sens direct utilitar, raport direct cu interesele practice, cu subiectul zilei etc., sau pentru că folosirea și bucuria operelor științifice, literare și artistice este accesibilă doar câtorva și că aceștia lucrările nu par să existe deloc pentru marea majoritate a membrilor societății – pentru întreaga masă de oameni angajați în muncă fizică. Un astfel de raționament găsește uneori credință, dar aici se află greșeala lor. Printre nevoile spirituale ale unei persoane există una care este satisfăcută doar de cercetare și creativitate, percepția ideilor și contemplarea imaginilor. Aici este începutul filosofiei și poeziei, științei și artei. Nevoia de cunoaștere pură și de plăcere estetică trebuie satisfăcută, iar tipurile de activitate mentală numite sunt utile numai din acest motiv. Nu poți interzice unui om de știință să facă ceea ce îl interesează sau nu poți interzice unui artist să reproducă ceea ce îi place. Nu se poate vedea capriciu și arbitrar în faptul că societatea plătește pentru munca unui om de știință sau a unui artist care nu produce nimic direct aplicabil practicii de viață: nu toate beneficiile și beneficiile, și într-adevăr beneficiile în sine, nu pot fi înțelese doar într-un singur sens. sens . Pe de altă parte, dacă nu ar exista dorința de cunoaștere pură,

Nu ar fi existat o masă de descoperiri și invenții utile. Fără cele mai înalte plăceri estetice oferite de operele literare, teatrul, muzică, divertismentul atât de necesar în viața profesională ar rămâne doar cu plăceri grosolane. Adevărat, toate acestea sunt inaccesibile maselor, dar concluzia firească de aici nu este că știința, literatura, arta trebuie distruse ca bunuri de lux, ci că, dimpotrivă, ar trebui făcute accesibile maselor. Bunul comun nu presupune distrugerea serviciilor prestate de profesiile care păstrează și sporesc achizițiile progresului cultural al omenirii, ci crearea unor asemenea condiții în care toate aceste achiziții nu pot decât să fie obiecte de uz general. Este necesar să protejăm, să înmulțim, să distribuim, să punem la dispoziție din ce în ce mai mulți oameni și totul în cercurile din ce în ce mai largi ale societății, inclusiv masele de oameni, aceste beneficii ale civilizației. Activitățile, a căror sarcină include toate acestea, sunt activități care, fără îndoială, sunt utile din punct de vedere social și, în plus, într-un dublu sens - și pentru că satisfac nevoile actuale ale societății, nevoile indivizilor în cunoaștere, în educație, în lectură, în predare, în instruire etc. etc., și pentru că munca combinată a gânditorilor și oamenilor de știință, profesorilor și profesorilor, poeților și scriitorilor, moraliștilor și publiciștilor, popularizatorilor și lectorilor publici etc., etc., duce societatea înainte pe calea spirituală. dezvoltarea, promovează progresul cultural al societății, adică îmbunătățește societatea însăși. Unul dintre aspectele atractive în dorința tinerilor noștri pentru activități sociale este interesul lor pentru marea cauză a învățământului public, în probleme de școală publică, cărți,

adăpatoare pentru oameni, diseminarea opiniilor științifice și a conceptelor de bun simț în rândul maselor.

Persoanele legate de satisfacerea directă a nevoilor spirituale ale membrilor individuali ai societății sunt astfel persoane publice. Adevărat, printre ei, din păcate, vom găsi destul de mulți care mai degrabă pot fi numiți altfel: vor fi oameni de știință din fotolii, vor fi artizani, vor fi funcționari, vor fi chiar industriași și oameni de afaceri. Desigur, societatea nu se poate lipsi de serviciile oamenilor de știință din fotolii, ale artizanilor, oficialilor și industriașilor, dar există profesii cu care ideea de indiferentism social este incompatibilă. meșter sau atitudine oficială față de afaceri, despre întreprinderile industriale și managementul afacerilor. Aceasta nu înseamnă însă că oamenii de știință, funcționarii, industriașii, artizanii din fotolii nu pot fi persoane publice sau în afara profesiilor lor, de exemplu, atunci când un specialist în matematică pură acționează și ca zemstvo, sau cu ajutorul profesiilor lor, ca , de exemplu. , în cazul editării de carte, urmărind nu numai scopuri comerciale, ci și culturale. Aceasta înseamnă doar că activitățile de un anumit tip trebuie să fie legate de societate, nu. similar cu relațiile; Cum îl abordează un om de știință fotoliu, un funcționar, un artizan, un industriaș, fără să vadă nimic dincolo de limitele afacerii sale directe. Activitatea socială cere de la o persoană exact opusul a ceea ce caracterizează relațiile enumerate. Activitatea socială necesită participarea activă la problemele comunității din jur, ceea ce

nu permite cuiva să se izoleze în birou. Ea nu permite unei persoane să se uite la îndeplinirea îndatoririlor sale din

punct de vedere pur formal. Interzice direct unei persoane să o subordoneze în întregime considerentelor de profit și carieră. Și cel mai puțin admisibil este tot ceea ce nu este de acord în activitatea socială cu esența sa interioară, cu binele comun ca scop, cu preocuparea pentru acest bine ca motivație reală; mai puțin de toate sunt permise toate acestea atunci când o persoană își asumă sarcina de a satisfacerea nevoilor spirituale societății și, în același timp, promovarea progresului ei cultural în școală, într-o carte, într-un ziar, „în publicul public etc.

Activitățile care oferă servicii societății prin satisfacerea nevoilor ei actuale pot fi inteligente și neinteligente. Vorbesc doar despre primele, pentru că doar astfel de activități se pot încadra sub rubrica generală a activităților sociale. Toate pot fi împărțite în trei categorii. Am văzut deja unul. Acestea sunt activități menite să satisfacă nevoile spirituale ale membrilor societății și să creeze un impact cultural asupra societății. Aici includem, printre altele, clerul și artiștii. O altă categorie va consta din toate ocupațiile care sunt create pe baza managementului societății, menținerii ordinii în ea, îngrijirea siguranței acesteia, bunăstarea materială, justiția, i.e. diverse funcții de stat și de serviciu public și, de exemplu, o astfel de profesie liberă de avocat. Multe dintre aceste prevederi obligă în mod direct să fie funcționari, și nu persoane publice, dar multe dintre ele, de exemplu, în special funcții elective de tot felul, obligă direct să fie nefuncționari, să fie persoane publice. A treia categorie este formată din specialiști de diferite tipuri care oferă servicii societății cu cunoștințele lor în domeniul fizic,

bunăstarea materială. Aceștia sunt medici, tehnicieni, ingineri etc. Aici este deosebit de ușor să fii meșter sau industriaș, dar poți, desigur, să acționezi ca persoane publice și, mai mult, direct în domeniul tău special. În general, peste tot, cu întotdeauna posibile excepții, figurile intelectuale au de-a face în primul rând cu una sau alta categorie de persoane - cu studenți, elevi, elevi, cu subalterni, conducători, inculpați, cu antreprenori și muncitori, iar figura le poate sta în fața lor. în relații mult diferite: doar o atitudine etică față de personalitatea unei persoane instruite, conduse, condusă decent dezvoltată moral, ci un interes etic pentru o anumită categorie de membri ai societății cu care trebuie să ai de-a face și asupra cărora se acționează, astfel încât vorbirea, la distanță (de exemplu, în literatură), nu este altceva decât preocuparea pentru bunăstarea acestei părți a societății, care stă la baza activității sociale reale. Știința publică este creată nu prin punerea în aplicare a funcției, nu acea sau altă profesie sau funcție, ci prin atitudinea internă față de aceeași, că el este din profesia sau funcția sa, dacă numai după ce mai

mult poate deveni mai bun sau mai înalt decât simpli meseriași sau birocrație.

Prin contrastarea activității sociale cu meșterul și atitudinea birocratică față de afaceri, vreau să spun asta. Meșteșugul este doar un caz special al oricărei activități social utile, al cărei scop imediat nu este însă deloc beneficiul social, ci este pur și simplu asigurarea mijloacelor de existență. Toți oamenii care satisfac aspirațiile materiale ale societății prin activitatea lor economică și munca fizică nu înseamnă această satisfacție.

creație, ci propriile nevoi, propriile beneficii, fie că vorbim despre proprietar și antreprenor sau despre muncitor și angajator. Aceasta este poziția în care se află oricine care își privește afacerea dintr-un astfel de punct de vedere. Activitatea socială diferă de activitatea economică prin faptul că își stabilește obiective sociale și nu urmărește exclusiv beneficii individuale. X) o atitudine față de o activitate care are un scop social direct, asemănătoare unei atitudini față de o activitate al cărei scop este pur și simplu obținerea de mijloace de existență, este o atitudine de meșteșuguri, contrară însăși esenței activității sociale. În atitudinea birocratică față de acesta, avem de-a face cu alte cazuri similare. Spre deosebire de întreprinderile comerciale cu scopurile lor complet private, fiecare serviciu public este o activitate care are unul sau altul scop public. Oficialitatea este produsul unei asemenea satisfacții a tuturor nevoilor sociale care decurg din necesitatea de a reglementa relațiile interne ale societății. A fost o vreme când statul, eliminând complet „inițiativa publică”, și-a asumat întreaga sarcină complexă, îndeplinind-o prin agenții săi, de la care cerea doar ascultare și „sârguință”. Activitatea socială este o activitate liberă: nu are sau aproape nici un loc în „forța de poliție”. „statul” guvernat birocratic, pentru că doar cei aflati la cârma puterii pot avea inițiativa. O astfel de stare a ajuns sau se apropie de sfârşit. Multe funcții guvernamentale primesc o oarecare independență, posibilitatea de inițiativă și libertate. Pe de altă parte, statul a cedat multe dintre funcțiile sale autonomiei locale, ceea ce deschide calea unei activități publice de natură mai liberă decât

■serviciu birocratic. În sfârșit, în statele cu regim constituțional, forțele sociale independente sunt chemate să se angajeze în activitate publică în arena politică. Transferul obiceiurilor birocratice în problema autoguvernării locale și de stat este de fiecare dată o denaturare sau o încălcare a inițiativei societății. Un meșter și un funcționar sunt fiecare bun în locul lor, dar o persoană publică nu poate privi munca lui ca îndeplinind un ordin sau îndeplinind un ordin de la superiori, fără să fie deloc interesat de cine va purta cizmele pe care le-a cusut, fără să-i pese. cel puțin de ce superiorii lui i-au spus să facă asta, nu asta. Satisfacerea nevoilor actuale ale

societatii nu poate fi realizata doar prin intreprinderi si activitati private, sau printr-o singura actiune a statului si a autoritatilor publice.La anumite etape ale vietii culturale si sociale, societati private, asociatii, corporatii etc., in scopuri industriale, comerciale, caritabile. scopuri de asistență reciprocă, răspândirea educației etc., iar toate acestea creează noi și noi domenii de activitate socială, cu atât mai mult cu cât multe dintre aceste societăți își propun obiective sociale direct, uneori foarte largi. La astfel de persoane pot participa oameni de diferite tipuri. profesii de activități sociale , cu excepția cazului în care acestea din urmă, într-un fel sau altul, reprezintă o piedică în acest sens.Pe lângă scopurile de cooperare și asistență reciprocă, astfel de societăți au sarcini caritabile și educaționale, adică se străduiesc să beneficieze altora prin acordarea de asistență materială sau diseminarea educația În altele În țări, astfel de societăți private își stabilesc obiective mai largi, căutând, de exemplu, unele reforme, care, totuși, se aplică. nu mai este simplu

satisfacerea nevoilor actuale ale societatii. Cu cât o țară este mai dezvoltată cultural și social, cu atât oamenii mai educați participă la astfel de activități sociale. Uneori este singura modalitate de a face orice afacere publică, alteori este doar o completare la o profesie sau o poziție care necesită forță de muncă neoficială și non-meserie.

Artizanul și funcționarul sunt oameni de rutină, care nu văd dincolo de puținul lucru pe care îl fac, care nu schimbă modul obișnuit de a satisface nevoile actuale ale societății, decât dacă cineva sau ceva cere o schimbare în această rutină tehnică sau birocratică. Beneficiul social necesită nu numai ca nevoile actuale ale societății să fie satisfăcute, ci și ca formele și ordinele sociale să se schimbe în bine. Un artizan poate deveni un inventator, un funcționar - un reformator. Multe profesii și poziții ne obligă în mod direct să conducem societatea înainte pe calea progresului cultural și social. Așa sunt activitățile științelor sociale, jurnalismul, activitatea legislativă, diseminarea educației etc., etc. În toate aceste domenii, satisfacerea nevoilor actuale ale societății este greu de separat de promovarea progresului social, așa cum se poate face, de exemplu. , în legătură cu un arhitect, construind case, sau un medic care tratează bolnavii. Cert este că multe dintre nevoile actuale ale societății nu pot fi satisfăcute menținând status quo-ul, fără transformări și îmbunătățiri ale formelor și ordinelor sociale. Legătura dintre satisfacerea nevoilor actuale, ca scop, pe de o parte, și transformările și îmbunătățirile, ca mijloc de realizare a acesteia, pe de altă parte, există cea mai incontestabilă: toată binefacerea

Noile reforme au fost generate de faptul că au fost solicitate cu insistență de starea nesatisfăcătoare a societății, adică. o combinație cunoscută de nevoi curente. Pe de altă parte, însăși satisfacerea

acestor nevoi este în multe cazuri o activitate care pregătește sau realizează progres cultural și social: așa este, de exemplu, orice activitate educațională. Într-un cuvânt, între ambele categorii de activitate utilă din punct de vedere social, între ceea ce se limitează la prezent și se mulțumește cu condițiile date și ceea ce influențează viitorul și aduce modificări acestor condiții, uneori nu există o graniță fixă și adesea există este interacțiunea, adesea chiar și coincidență. Cu cât un activist privește mai mult în viitor și se străduiește să influențeze însăși condițiile activității sale, cu atât este mai mult o persoană publică: funcționarul se mulțumește cu curățarea treburilor curente, nu privește înainte (și, în general, nu vede nimic dincolo de mica lui afacere) și acționează pe rând în ordinea stabilită.

Promovarea progresului cultural și social este domeniul real al oricărei activități sociale. Nesatisfăcute sau prost satisfăcute ale membrilor individuali ai societății și ale întregilor clase sociale, ordine dărăpănate și complet inutilizabile, imperfecțiuni și nedreptăți ale vieții economice și politice, apariția de noi nevoi, apariția de noi fenomene, răspândirea de noi idei - toate acestea face ca societatea să se străduiască să se schimbe la transformări, la inovații, la îmbunătățiri. Imobilitatea și stagnarea pentru societate sunt rele: societatea are o nevoie profundă de a merge înainte, de a se schimba, de a se dezvolta și, desigur, de a se îmbunătăți. Această nevoie trebuie satisfăcută, dar

nimic din viața socială nu se întâmplă de la sine, adică. fără activități cunoscute care realizează toate schimbările, transformările, inovațiile, îmbunătățirile în ea, iar activitățile presupun agenți. În adâncul vieții oamenilor există întotdeauna mișcări de un fel sau altul, uneori lente și abia sesizabile, când se disting prin viteză și ascuțime când este vorba de o explozie de pasiuni, de violență, de încercări de revoluție radicală. Trebuie studiate nevoile și cerințele sociale, trebuie luate în considerare plângerile și dorințele populare, izbucnirile spontane de pasiuni și încercările violente de a crea noi ordine prin puterea dorinței lor pasionate, trebuie să fie satisfăcute cererile echitabile și cerințele legale, iar la în același timp nevoile sociale trebuie să fie constant ridicate științific.întrebările care se profilează în viață; ar trebui discutate măsuri care ar putea rezolva practic problemele care decurg din aceste probleme; trebuie inventate căi și căutate mijloace pentru a face toate schimbările necesare; forțele necesare reformelor, inovațiilor și îmbunătățirilor trebuie organizate și direcționate către scopul dorit. Acesta este un domeniu larg pentru activitatea socială, dar munca pe care o necesită astfel de sarcini este foarte complexă și foarte dificilă, ea însăși necesită forță, abilități, antrenament deosebite și impune o responsabilitate grea. Există momente în care societatea este deosebit de activă în direcția transformatoare și sunt momente de calm. Astfel de activități sociale necesită întotdeauna oameni și oameni - oameni cu gândire puternică și inițiativă adevărată, minte largă și pregătire solidă, oameni cu interes public profund și caracter puternic.

— Sursa reală a tuturor schimbărilor care devin din ce în ce mai puternice în viața societății sunt însăși nevoile indivizilor

membrii săi, clasele sale speciale sau întreaga societate, pentru satisfacerea căreia există activități sociale. În adâncul societății, există interese diferite și luptă între ele, încercând să se apere și să-și păstreze, să-și extindă sfera și să-și consolideze semnificația . Lupta socială este o luptă de clase; participarea la această luptă, întrucât este tocmai lupta claselor întregi, și nu lupte între indivizi din tabere ostile, constituie unul dintre tipurile de activitate socială care vizează ordinea predominantă în viața socială, sistemul social însuși. aceste sau alte interese și Diferențele în înțelegerea mijloacelor care conduc la scopul dorit sunt create de partide politice separate. Interesele diferitelor clase sociale și principiile diferitelor partide politice au, desigur, o relație foarte inegală cu principiile adevărului și dreptății, cu beneficiul public și cu cea mai mare fericire posibilă a unui număr cât mai mare de membri ai societății. Poate, și chiar probabil, nici un singur partid nu are dreptul de a fi numit infailibil, cel puțin, dacă nu în ceea ce privește scopurile sale, atunci în ceea ce privește mijloacele sale, iar dacă nu în ceea ce privește moralitatea mijloacelor, atunci în termenii oportunității lor etc., dar undeva trebuie să existe o înțelegere mai adevărată și mai aprofundată a bunăstării generale și a condițiilor sale, o înțelegere mai adevărată și corectă a problemelor culturale, etice, economice, juridice, sociale, politice. Acolo unde există și pot exista partide organizate corespunzător, personalitățile publice sunt de obicei distribuite între aceste partide, fiecare în conformitate cu înțelegerea sa despre binele comun și beneficiul public sau, ceea ce se întâmplă mai des, cu interesele și tradițiile sale de clasă. Alte partide apără doar lucruri cunoscute. Activități. 5

anumite interese, altele - interesele persoanei umane în general, interesele cercurilor largi ale societății, interesele majorității maselor muncitoare. Activitatea de apărător al intereselor poporului, de prieten al poporului, de conducător și în același timp de slujitor al acestuia este una dintre cele mai nobile activități sociale. În primul rând, oamenii, aceasta este majoritatea societății; în al doilea rând, aceasta este masa muncitoare pe care se sprijină toată bunăstarea materială a societății și a statului; în al treilea rând, aceasta este clasa cea mai defavorizată a societății, care are cea mai mare nevoie de ajutor din partea intelectualității și a statului; în al patrulea rând, clasa este cea mai înapoiată din punct de vedere cultural, ceea ce face ușoară exploatarea ei, profitând de ignoranța și neînțelegerea ei, nu numai de către dușmanii săi, ci și de falșii prieteni care își desfășoară experimentele asupra ei.

Există nevoi și sarcini actuale ale progresului social, la fel pentru intelectualitate și pentru oameni. Atât țăranul, cât și scriitorul au

nevoie de ajutor medical. Dobândirea libertății de conștiință în acele țări în care a avut loc a fost o binecuvântare atât pentru omul de rând, cât și pentru intelectual. Există, pe de altă parte, activități care există exclusiv pentru a satisface nevoile cunoscute ale oamenilor inteligenți și activități exclusiv în rândul oamenilor. Dar dacă una dintre activitățile de primul fel trece de fapt fără urmă și este inutilă pentru masele de oameni, nu rezultă de aici că toate activitățile din această categorie sunt astfel și că din punctul de vedere al comunității bine, orice astfel de activitate ar trebui plasată mai jos decât orice activitate direct printre oameni. Desigur, o astfel de activitate – mai ales în numele unei idei, și nu din simplă necesitate și nici în rolul unuia sau altuia superior – necesită standarde morale înalte de la o persoană.

noi calități, mare sacrificiu de sine - a trăi într-un sat, printre inconvenientele situației locale, a primi o remunerație slabă, a simți singurătatea într-un mediu necult, a fi lipsit de multe dintre cele mai înalte plăceri spirituale ale schimbului de gânduri cu oamenii de dezvoltare egală, citind orice cărți îți dorești, vizitând prelegeri publice, întâlniri în diverse societăți, seri literare, spectacole, concerte, galerii de artă, muzee, expoziții, tot ce luminează viața marilor centre și uneori doar orașelor în general! Da, dacă aplicăm activității publice doar standardul îndeplinirii unei stricte îndatoriri etice, atingerea abnegației, dragostei față de aproapele, puritatea motivelor complet altruistă, atunci în comparație cu activitățile lucrătorilor dintre oamenii care au putut, dar nu au făcut-o. doresc să ocupe poziții mai proeminente și onorabile, poziții mai confortabile și avantajoase în societate, toate celelalte activități vor păli. Dar beneficiul real adus oamenilor nu depinde numai de mediul în care se desfășoară cutare sau cutare activitate care poate avea o semnificație utilă din punct de vedere social și spre care se urmărește cel mai direct; prin însăși esența sa, nu depinde exclusiv de puritatea motivelor și abnegația acțiunilor oamenilor.^ Oamenii pot beneficia fără să trăiască direct printre Oameni, fără să muncească pentru a-și satisface nemijlocit nevoile, fără să intre măcar în contact direct cu oamenii: poporul poate beneficia deplasându-se numai în mediul cultural. mediu, lucrând la îmbunătățirea condițiilor culturale și sociale generale ale unei țări date, de care depinde binele poporului, ~ „răspândind în cercuri inteligente ideile de adevăr, dreptate, bunătate, bine comun, național;

beneficii. Și este posibil, pe de altă parte, să stai aproape de oameni, dar datorită particularităților individualității sau circumstanțelor exterioare, să rămână complet inutil pentru ei, în ciuda activității dezinteresate și a luptei energice cu obstacolele care sunt întâlnite pe această cale, sau bune intenții, dacă o persoană își asumă o sarcină pentru care nu are nici dragoste adevărată, nici chemare reală, nici aptitudinile adecvate, nici cunoștințele necesare,

nici acele trăsături speciale de caracter care sunt necesare pentru activitatea în rândul celor umiliți și insultați, printre cei truditori și împovărați, printre oameni nedezvoltați, ignoranți, nepoliticoși - nu toată lumea este la înălțimea rolului de educator. Nu toată lumea poate fi un erou, iar societatea are nevoie nu numai de eroi, ci și de muritori obișnuiți. Abnegația și abnegația sunt mari calități morale. Ar fi contrar logicii și eticii să afirmăm că nu este nevoie să fii altruist și altruist și să descurajăm pe cineva de la cutare sau cutare activitate doar pentru că necesită aceste două calități. Dimpotrivă, este necesară încurajarea acestor calități, care trebuie demonstrate pretutindeni, în toate domeniile de activitate socială, în numele idealului moral. Vreau doar să spun că abnegația și abnegația în sine nu sunt garanții că acțiunile guvernate de ele vor aduce cel mai mare beneficiu. Poți fi o persoană morală și un membru util al societății în diferite situații sociale, care nu sunt în mod inerent imorale sau dăunătoare. Alegerea unei poziții depinde de gustul și conștiința fiecăruia, de considerațiile sale practice cu privire la beneficiul său personal și social. Să consideri corectă doar alegerea ta, să numești doar propria ta muncă morală și utilă, să te acuze de prostie sau lașitate, de neputință.

raționalitatea sau egoismul etc., etc., a oamenilor care acționează; Altfel, a reduce întreaga chestiune complexă a beneficiului social la o singură rețetă nu poate fi decât un semn de dogmatism al gândirii, fanatism al sentimentului și despotism al voinței. Dar s-a spus deja destule despre asta. Din punct de vedere al bunăstării generale, este necesar doar ca activitatea să nu fie dăunătoare oamenilor în niciun fel, care să beneficieze pentru oameni, direct, imediat sau indirect, mediocr, imediat sau îndepărtat, să decurgă din aceasta. sau ar putea curge din ea, fie acum și acum, fie întotdeauna, ceva, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, într-o relație sau în alta, etc. A spune că numai ca atare și ca figură, într-un fel de muncă, într-un astfel de mediu se poate fi de folos oamenilor; și că orice altceva nu este bun, indiferent cine este. spus, înseamnă, în cele din urmă, nu atât să te gândești la binele oamenilor în sine, cât la triumful înțelegerii proprii, pur personale, a acestui bine. Se poate obiecta la o asemenea exclusivitate nu numai din punct de vedere logic și pur etic, ci și din. aspecte de interes public. Este direct neprofitabil ca poporul pentru bunăstarea lor, care în sine este ceva complex și cu mai multe fațete, să fie servit doar într-un singur domeniu social, într-un fel, într-un singur aspect, și toate rețetele monotone ar fi în acest sens nu numai nerezonabile și nedreaptă, arătând o înțelegere îngustă și cerând renunțarea la libertatea de alegere, dar și dăunătoare, întrucât datorită unui anumit tip de activitate ridicat la înălțimea unui principiu general, este ușor să neglijăm alte modalități de „semănare a rezonabilului, a bun, eternul” Sunt lucruri pe care bunăstarea oamenilor nu le permite direct, interzice să le facă; sunt lucruri pe care le comandă la fel de direct

dictează, obligă să facă, dar ce și cum să se facă - în marea majoritate a cazurilor - atât din punct de vedere al drepturilor individuale, cât și din punct de vedere al interesului public - ar trebui lăsat în egală măsură liberei alegeri a toată lumea - sub îndrumarea rațiunii și conștiinței sale personale și în dependențe de circumstanțele sale de viață și de condițiile sociale din jur. Dreptul individului de a-și determina propria chemare în viață și interesul societății de a se asigura că beneficiile celei mai numeroase, cele mai muncitoare și care au nevoie de ajutor sunt servite în toate domeniile, prin toate mijloacele, în toate aspecte ale vieții sociale, astfel complet coincide - o nouă considerație împotriva oricăror rețete monotone în alegerea unei profesii. Este necesar doar ca profesia aleasă să nu contrazică principiile generale de etică și cerințele binelui comun, al folosului public, al fericirii naționale, iar acest lucru este deja suficient într-o lume în care aceste principii morale și sociale sunt în mod constant călcate în picioare.

Servirea fericirii oamenilor se poate face doar într-o anumită direcție sau în anumite direcții. Este foarte firesc ca oameni de același mod de a gândi, apărând aceleași interese și stabilindu-și aceleași scopuri, să înțeleagă în același mod. cum și cu ce ar trebui realizat pentru a realiza implementarea lor, făcând același lucru, chiar și în domenii diferite și în situații diferite, simpatizează unul cu celălalt, se apropie, se ajută și se sprijină, uneori se organizează pentru activități comune, formează petreceri. Nu toate astfel de conexiuni servesc binelui comun; nu toți cei care îl slujesc îl înțeleg la fel de bine; nu toată lumea, înțelegând-o bine, găsește căile potrivite care duc la implementarea lui; Nu toată lumea, după ce a pornit pe un drum adevărat, știe să meargă pe el. Pentru o persoană

el trebuie să aleagă nu numai o profesie care îi place și care este utilă altora, trebuie să aleagă între diferite direcții, unde există astfel, și partide în care sunt împărțiți personalitățile publice și alți membri ai societății. Cu cât partidul este mai puțin exclusivist, cu atât mai tolerant este în limitele celor mai generale principii ale bunătății și ale cerințelor bunăstării poporului, cu atât programul său îmbrățișează mai larg viața oamenilor și cu atât cere mai puțin de la membrii săi dogmatism sectar, loialitate față de simbolurile tradiționale. și rutine, recepții și asta, desigur, este mai bine pentru cauza pe care ar trebui să o servească personalitățile publice reale. Desigur, fiecare aderent al partidului său, ca membru al acestui partid, trebuie să-și propage principiile și să recruteze susținători: acesta este și unul dintre tipurile de activitate socială. În ce să constea însă această propagandă și această recrutare, dacă nu în a demonstra că această direcție înțelege binele comun mai bine decât alții, se străduiește spre el mai mult decât alții, sau mai degrabă cunoaște căile care duc către el, mai repede, mai cu succes, mai ferm o poate realiza decât oricine altcineva? Uneori, desigur, în astfel de afirmații există doar ipocrizie goală, acest „tribut pe care viciul îl plătește virtuții”, dar în alte cazuri ele sunt rezultatul celei mai sincere convingeri, al celei mai profunde credințe. Și ici și colo

bătălia opiniilor. se desfășoară în fața societății, aparent, pe aceeași bază, se referă la aceleași principii de adevăr, dreptate, binele comun cu singura diferență fiind că unii cred cu sinceritate în ceea ce spun, în timp ce alții doar consideră necesar ca alții să le creadă. Deși societatea este important ca sinceritatea să triumfe asupra ipocriziei, dar este, de asemenea, important ca adevărul să triumfe asupra erorii, chiar dacă aceasta din urmă este subiectul sincerității.

convingeri și credință arzătoare. Poți să dorești cu pasiune binele oamenilor și să crezi din toată inima că acesta poate fi realizat doar într-un fel sau altul, și totuși să te înșeli profund. O astfel de credință și activitate bazată pe ea poate fi nu numai că nu este folositoare, ci chiar și dăunătoare în consecințele sale pentru cauza pe care o slujește o persoană și care este greșeala aici, aceasta poate fi uneori foarte bine văzută și demonstrată clar de o persoană care își conduce în afara oricăror preocupări legate de binele comun: iar critica inamicului poate fi utilă. Convingerea sinceră și credința dezinteresată în ceva bun, bun, bun sunt calități morale înalte... dar acestea sunt doar stări de spirit; și oricât de înaltă ar fi starea de spirit, acestea nu conțin încă o garanție de succes și nu pot servi și ca garanție că un astfel de curs de acțiune va fi benefic.Este mai bine să obțineți rezultatele dorite cu o anumită îndoială. , nu o astfel de îndoială, care duce la indecizie și inacțiune, și la îndoială, care te obligă să fii precaut și atent – să nu acționezi în zadar, la întâmplare sau la întâmplare. Convingerea și credința îi pot captiva pe alții, iar aceasta este latura lor puternică, avantajul lor față de dovezile și cunoștințele raționale. Mohammed credea că este un profet al lui Dumnezeu, iar în scurt timp milioane de oameni au crezut în mesajul său, iar Copernic a descoperit rotația pământului, iar până acum doar oamenii care au studiat cosmografia cunosc și înțeleg acest adevăr. Succesul ideilor sociale depinde nu numai de consistența lor internă, logică, etică, socială, ci și – și uneori chiar într-o măsură mult mai mare – de predispoziția societății față de ele, de o anumită stare de spirit. În existența obiceiurilor dogmatice de gândire s-a răspândit o eroare generală sau particulară

> prin credință, majoritatea va câștiga întotdeauna un avantaj față de adevărul răspândit prin cunoaștere. Masele întunecate și credule din întunericul lor sunt la fel de ușor de înșelat, pe cât sunt de a fi duși de propria lor credință în ceva absurd. Între timp, eroarea este ceva dăunător și numai adevărul poate fi util. Poate fi benefic pentru partidele și tendințele aflate în război între ele să profite de starea de spirit dogmatică, să acționeze exclusiv asupra sentimentelor, imaginației și nevoii de credință, dar acest lucru nu poate fi benefic decât dintr-un punct de vedere restrâns al partidului. . Pentru o tendință care renunță la politica partidelor care își văd beneficiul într-o stare de spirit dogmatică ca o bază bună pentru răspândirea

principiilor lor, pentru un partid care pune binele comun mai presus de asemenea considerații, care nu crede că finalul justifică mijlocul, care nu vede indivizii vii doar instrumente pentru victoria sa, doar unități aritmetice care îi măresc numărul, și nu se teme că dezvoltarea mentală înaltă a societății va fi un obstacol în atingerea scopurilor sale - pentru o astfel de direcție, pentru o asemenea direcție. de partid, întreaga preocupare nu ar trebui să fie aceea de a triumfa orice ar fi și în orice fel, ci de a triumfa doar datorită dovezilor interne și dovezilor principiilor sale din punctul de vedere al moralității științifice și al folosului public și să triumfe, datorită pregătirea societății pentru acceptare. aceste principii, nu așa cum credeau arabii în Mahomed, ci așa cum sunt de acord oamenii educați din toate țările. cu învățăturile lui Copernic.Beneficiul general, binele public, necesită tocmai ca aceste sau alte idei practice să capete amploare în societate în funcție de consistența lor internă, și nu datorită ispitei externe.

știri care satisface unul sau altul sentiment, vorbește imaginației, calmează nevoia de credință și astfel încât societatea, sau cel puțin partea activă a acesteia, să se poată recunoaște astăzi ca bogată. ;.din exteriorul ispititor, bazat pe o adevărată înțelegere de la bazat doar pe o dorință puternică.

Intrând în viața conștientă, pregătindu-se pentru o viață activă, o persoană trebuie nu numai să aleagă o profesie, ci și să determine în ce direcție ar trebui să se desfășoare activitatea sa. În timp ce faci același lucru, poți să o faci în acest fel și în felul ăla. Fixând beneficiul social ca scop al activităților cuiva, se poate înțelege acest beneficiu în moduri diferite. Orice alegere în astfel de cazuri, de dragul scopului stabilit aici, ar trebui să fie precedată de familiarizarea cu soluțiile individuale la problemele care apar pe această bază, de studiul tendințelor individuale și a nuanțelor acestora. Cine vrea cu adevărat să știe ce poate aduce de fapt beneficii, să fie un bun real și realizabil, nu poate începe alegerea unde ar trebui să se termine, să decidă unde este adevărul, înainte de a explora această întrebare. Pentru șefii dogmatici care caută nu atât adevărul real în ce constă de fapt direcția utilă a activității sociale, cât propria lor liniște sufletească pe o formulă simplă, precisă și scurtă, strict vorbind, nu există întrebări, nici investigarea lor, Nu există critici, opinii contradictorii, ci există doar dorința de a obține adevărul gata făcut fără propria muncă și propriile eforturi. Ei nu vor fi stânjeniți nici măcar de afirmații de acest fel: „de fapt, teoria noastră nu are încă (sau nu are încă) fundamente filozofice sau științifice, dar încă nu

mai puțină teorie este cea mai adevărată, chiar și singura adevărată „Capetele dogmatice se calmează. Astfel de teorii „doar adevărate” nu merg mai departe: de ce vor mai exista cărți când tot ce trebuie să

știi este deja spus în Coran? Nu toți, după cum se știe, care cred în Coran, îl citesc și îl cunosc, mulțumindu-se cu câteva formule scurte, „în care totul trebuie să fie conținut”, și nici măcar nu se gândesc să verifice dacă în aceste formule totul este transmis. exact și nimic esențial nu lipsește și important.

Dar trebuie să alegi. Dacă nimeni nu stă peste sufletul tău, nimeni nu te grăbește, nimic nu te obligă să te grăbești, înseamnă că este timp să te gândești, să afli, să compari și nu e nevoie să te grăbești la prima formulă ispititoare, pentru că este mai zgomotos decât alții în date declară pentru un minut, se bucură de cel mai mare succes dogmatic și pare tentant prin simplitatea și acuratețea sa. În acele stadii de dezvoltare mentală în care obiceiurile dogmatice de gândire și deprinderea voinței către morala heteronomă sunt încă puternice, desigur, convertirile rapide la una sau alta credință pot fi deosebit de frecvente. La o anumită vârstă, sunt chiar inevitabile, sunt o etapă necesară a dezvoltării psihice, atâta timp cât dezvoltarea nu se oprește într-un asemenea stadiu. Când oamenii sunt priviți nu ca indivizi, a căror bunăstare ar trebui să fie în prim-plan, deoarece doresc să acționeze asupra lor sau în relație cu ei, tocmai atunci când sunt priviți ca instrumente sau mijloace pentru atingerea unui scop cunoscut și nu sunt așa mult preocupat de propria lor dezvoltare mentală și de independența lor, la fel de mult ca și de gândirea lor într-un anumit fel și de acționarea într-un anumit fel, atunci, desigur, este cel mai convenabil să mergi cu un dogmatic

predicând în acea miercuri unde, după condițiile acestui mediu, predica va avea cel mai mare succes. Dacă direcțiile opuse, nelimitându-se la simpla predicare, ci încercând să dovedească corectitudinea principiilor lor, se referă la argumentele adevărului, dreptății și folosului public și, în același timp, doresc să fie temeinic morale și conștiincioase, atunci ele nu trebuie numai probleme „pentru ca argumentele în sine să fie temeinice și sensibile, dar și pentru ca persoanele cărora le adresează să poată înțelege clar aceste argumente, să le evalueze puterea și să recunoască legea bazată pe ele. -cheniya-, - au luat aceste concluzii doar cu privire la credință, nepăsându-se în mod deosebit dacă aveau fundamente filozofice și științifice. Atunci când propaganda de partid nu are ca obiect recrutarea de susținători în acele cercuri sau pături ale societății, ale căror interese sunt apoi plasate pe steagul partidului, atunci când vine vorba de recrutarea de noi personalități publice de o anumită direcție, trebuie să se dorească viitorii lideri să fie pe deplin conștient și independent, după o reflecție matură și care posedă deja o rezervă de cunoaștere și înțelegere, ei au ajuns sub steagul acestei direcții.

Există două moduri de a-i învăța pe alții cum să gândească și ce să facă. În primul rând, atunci când răspundeți la solicitările lor, nu uitați de acestea, de exemplu. nu ei, care vor să învețe, ci un scop social cunoscut, în conformitate cu cerințele cărora, înțelese într-un fel sau altul, se dau răspunsurile: gândește așa, fă cutare sau cutare. Aceasta este o metodă dogmatică. Sau este posibil, în al doilea rând, să ținem cont, în primul rând, de cei care trebuie învățați, adică. nu

ce folos s-ar putea trage de la ele pentru binele comun, ci propriul lor bine, care

constă în a putea gândi în mod independent, a judeca corect, a alege corect scopurile activităților și a acționa rapid. Înțelegând acest bine din punct de vedere etic și învățându-i să-l înțeleagă în niciun alt mod, prin aceasta, desigur, veți contribui la binele comun, pentru că dezvoltarea corectă a personalității individuale, ca urmare, trebuie să ofere cu siguranță ceea ce constituie conținutul oricărei propagande dogmatice. cu o direcție onestă, impregnată de ideea de bine comun. Mai mult decât atât, munca de gândire independentă despre care vorbesc oferă rezultate mai durabile și de durată decât pot da conversiile rapide și mofturile trecătoare, făcând mai posibile dezamăgirea, răcirea, retragerea și schimbările de front, ca să nu mai vorbim de faptul că munca independentă de gândire este o mișcare înainte, care este una dintre garanțiile importante ale beneficiului social, în timp ce orice încredere în orice credință este o sursă de stagnare, care este dăunătoare în sens social. Ce este mai util pentru societate? Chiar dacă mi s-ar dovedi că și primul este util, aceasta nu ar fi o obiecție la ideea mea principală că a doua conține atât propriul beneficiu, cât și posibilitatea beneficiului așteptat de la primul.

Pe baza principiului beneficiului public, de la o înțelegere corectă a bunăstării tinerilor înșiși, care se gândesc la întrebări despre tipurile și direcțiile activității sociale și de la o înțelegere corectă a bunăstării oamenilor, care este prima și cea mai importantă componentă a bunăstării generale, mi se pare imposibil să vorbesc altfel decât am spus în acest capitol./

(/

IV. „Creativitatea și implementarea idealurilor sociale.

Am spus că activitățile de natură socială pot fie să aibă ca scop satisfacerea nevoilor actuale ale societății, fie să aibă ca obiect un impact asupra însăși structura, formele, ordinele și relațiile societății. În legătură cu aceasta, am vorbit despre diferite feluri - profesii în sensul larg al cuvântului, existente pentru a satisface nevoile actuale ale societății, și despre partide, iarăși în sensul larg al cuvântului, care diferă unele de altele prin atitudinea față de formele și ordinele cultural-sociale date și în opiniile lor despre de ce, în ce și cum aceste forme și ordine pot sau ar trebui să facă obiectul influenței. Satisfacerea nevoilor actuale ale societatii prin intermediul profesiilor existente in aceasta, prin insasi natura materiei, se realizeaza in aceste conditii, precum si orice modificari, transformari, imbunatatiri ale acestor conditii generale, eliminarea conditiilor depasite si vatamatoare, crearea de condiții noi și utile, sunt deja considerate activități sociale din a doua categorie. Gândirea

la impactul asupra structurii, formelor, ordinilor, relațiilor societății și străduința pentru schimbarea, transformarea, îmbunătățirea acestora, împărțind în același timp în partide care nu sunt de acord între ele, este posibilă numai dacă ai cunoscut idealurile sociale. Într-o carte despre fundamentele moralității, în strânsă legătură cu care examinez esența activității sociale, a fost remarcată importanța creativității și a implementării idealurilor de perfecțiune personală, dar o persoană creează în gândurile sale și se străduiește să realizeze în viața lui idealurile unei societăți perfecte.· La fiecare minut dat nu putem decât să acționăm

în condiții sociale date, în societate așa cum este ea, și acest lucru se aplică în egală măsură acelor cazuri în care satisfacem nevoile actuale ale societății și celor în care lucrăm pentru a schimba aceste condiții. Dar unei societăți date, formelor și ordinilor date, opunem societății așa cum ar trebui să fie, opunem ordinelor sociale și formelor ideale create de gândirea noastră și care necesită voința noastră pentru a le implementa. Această creație a idealurilor sociale a început cu istoria, străbate toată istoria și se va încheia doar cu istoria: dacă idealul ar fi atins, orice mișcare înainte ar înceta, istoria ar înceta. Dezvoltarea spirituală a unei persoane pe deplin conștientă este crearea și îmbunătățirea constantă a idealului său moral și social: cine se oprește la ideea odată dobândită despre în ce constă perfecțiunea personală și perfecțiunea societății nu continuă să creeze acest ideal. , făcându-l din ceea ce a fost dobândit odată Idealul este un fel de dogmă tradițională, nesupusă verificării sau îmbunătățirii, nu se mai dezvoltă, nu avansează. Cel mai rău lucru este atunci când o persoană ia o astfel de dogmă din exterior, un produs al creativității altcuiva, și el însuși este complet responsabil pentru crearea a ceea ce este un ideal pentru el. Tot ce s-a spus în primele mele trei cărți, scrise pentru a-i învăța pe tineri, despre nevoia de autoeducare, dezvoltarea independentă a unei viziuni asupra lumii, determinarea independentă a scopului vieții și a chemării vieții, alegerea independentă a tipului și direcției activității , nevoia de gândire critică și de autonomie etică - toate acestea tindeau chiar spre acel lucru: gândește, explorează și creează, în primul rând, pe tine însuți, în al doilea rând, în mod constant, astfel încât în fiecare moment dat să-l ai pe al tău

în

idei despre toate problemele principale ale gândirii și vieții, teoriei și practicii. Creativitatea eternă a idealului social este o datorie mentală, morală și socială. Odată un ideal creat independent sau dobândit extern, pe care apoi îl lăsăm inviolabil pentru cercetarea și crearea gândirii, în imuabilitatea și imobilitatea lui, în completitudinea și rigoarea sa, se transformă într-un fel de dogmă tradițională, parcă într-un mod pur extern, ținută în o persoană, ca ceva care a încetat să mai fie o parte vie a sinelui său, care a devenit un apendice mort pentru el, atunci persoana însuși se poate

schimba, iar circumstanțele se pot schimba, dar dogma rămâne aceeași, ca și în cazul oamenilor care nu uita nimic si nu invata nimic. Tot ceea ce este uman este imperfect, idealurile noastre sunt și ele imperfecte și, prin urmare, suntem obligați moral să le îmbunătățim, să creăm idealuri din ce în ce mai bune, iar dacă nu vorbim despre idealul perfecțiunii personale, ci despre idealul unei societăți perfecte, care ne afectează în mod necesar activitățile noastre sociale, atunci este datoria noastră. Datoria noastră față de societate este să testăm și să îmbunătățim constant principiile idealismului nostru social. //

Creativitatea este una dintre cele mai profunde manifestări ale spiritului uman. Fără creativitate pură și altruistă nu ar exista poezie și artă de-a lungul întregii istorii a culturii, de la primii embrioni din care s-a dezvoltat cântecul popular și de la încercările sălbaticului de a zgâria imaginea vreunui animal și terminând cu modernul. romane și picturi. Subiectul reproducerii creative poetice și artistice poate fi atât lumea reală, fenomene reale din viața naturii și a omului, cât și lumea ideală, lumea acelor imagini și idei care sunt create de imaginația și gândirea omului. Conținut ideal

Natura, personalitatea umană și societatea umană au idei diferite. Imaginația tuturor popoarelor era plină de imagini cu paradisuri și elize, țări care curgeau cu miere și lapte și țări cu râuri de lapte pe malurile de jeleu. Oamenii individuali erau gata să picteze astfel de tablouri pentru ei înșiși și, într-adevăr, le-au pictat, creând, de exemplu, peisaje ideale în pictură. Celebrul utopic social de la începutul secolului al XIX-lea, Fourier, a devenit faimos chiar – în propriul său dezavantaj, însă – pentru descrierea sa fantastică a impulsurilor viitorului, care va apărea atunci când umanitatea va ajunge la o ordine socială armonioasă. Mai mult de o nevoie de creativitate, care își găsește satisfacția în sine, există în spiritul uman: creativitatea servește la satisfacerea celor mai profunde nevoi etice ale omului. Reproducerea ideală a personalității umane poate să nu aibă drept scop simpla contemplare a unei imagini umane perfecte, fie că este întruchipată într-o statuie de marmură, într-un simplu desen în creion, într-un erou epic sau în eroul ideal al unui roman. . Crearea în imaginația noastră a unei personalități ideale sau ridicarea într-un principiu perfecțiuni individuale, pe care le cerem de la o persoană și din care creăm concepte generale de sfințenie, virtute, moralitate, ne satisface nevoia de a avea în fața noastră un exemplu de imitat în viața noastră și în viața noastră.activitatea, decurge din nevoia Viața noastră ar trebui să fie ghidată de ideea a ceea ce este potrivit. În special, fiecare persoană publică trebuie să poarte și să poarte în inimă o imagine ideală a unei persoane publice, idei ideale despre ceea ce ar trebui să fie activitatea publică. Această imagine poate fi ceață și neclară, fantastică și urâtă și este datoria unei persoane publice

OBIECTIVE ACTIVITĂȚI. 6

în fața propriei persoane, ca persoană rezonabilă și morală, și în fața societății ca membru al acesteia, de al cărei comportament depinde creșterea sau scăderea binelui comun, este să contureze și să clarifice mai tranșant această imagine, pentru ca vagitatea și obscuritatea ei să nu se ascundă în spatele acesteia. este trăsăturile sale fantastice și urâte, „să facă această imagine din ce în ce mai vitală, apropiată de condițiile și nevoile realității, să o înnobileze din ce în ce mai mult, astfel încât să corespundă idealului cu adevărat rezonabil, cu adevărat corect, cu adevărat. lucrător util în domeniul activităților sociale.

Activitatea socială presupune un ideal social, adică. idealul unei societăți perfecte, nu doar idealul unui personaj public inteligent, onest și priceput. Ordinele și formele sociale devin, de asemenea, foarte devreme subiectul ideilor ideale creative. Uneori are caracterul unui simplu joc al imaginației, transportându-ne pe tărâmuri de basm, chiar dacă au existat tâlhari care se îmbrăcau în brocart și catifea și care erau încătuși în argint, și erau călăi care le tăiau capul cu aur. topoare și apoi și-au șters mâinile cu prosoape de mătase. Adesea, acest joc al imaginației, fără a realiza ceea ce este cu adevărat rezonabil și bun, se strecoară în idei ideale de alt fel.

Omenirea își creează toate ideile sale ideale de caracter social, ca niște idealuri pur morale, pentru a avea o stea călăuzitoare în viața sa istorică, pentru a ști să-și organizeze existența socială.. Și aici, ca și în alte cazuri de creativitate, crearea de ideile ideale în sensul apropiat al imaginilor,

staniu sau creativitate a conceptelor și principiilor ideale. Un grec antic, visând la o epocă de aur sau la viața fericită a unor hiperboreeni; un roman al epocii decăderii, trist de vremurile măreției patriei sale; Tacitus, înfățișând într-o lumină bună viața nemților contemporani lui; poporul evreu, care așteaptă venirea lui Mesia ca rege al viitoarei împărății pământești; sectanți care au crezut în venirea iminentă a împărăției de o mie de ani a sfinților pe pământ; Rousseau, care a idealizat viața sălbaticilor; un romantic care a glorificat ordinul catolico-feudal; Slavofil, care găsește toate perfecțiunile în Rus' pre-petrină; un populist care crede că în baza vieții maselor comune se realizează toate principiile cele mai înalte ale societății; în cele din urmă, autorii tuturor utopiilor și „romanelor de stat” – toți și-au imaginat o viață ideală, deseori și-au imaginat o societate și o stare ideală chiar figurat și pitoresc. În tablourile și picturile lor, însă, doar latura poetică, etică, artistică, literară a fost un produs al creativității pure, al zborului liber al imaginației, necesitând contururi ascuțite sau îmbinate, culori strălucitoare sau palide, mărirea sau micșorarea dimensiunii obiectelor reprezentate. , efecte de lumină ъ și de umbră, ca în pictură. Toate aceste imagini și picturi sunt doar o formă de exprimare a conținutului ideologic și fundamental. Uneori, o persoană în crearea unui ideal social este mai fascinată de formă decât de conținut; de

foarte multe ori doar imaginile și imaginile sunt înțelese de cei care contemplă aceste produse ale creativității, adică. atunci vorbesc mai mult cu imaginația și simțirea lui decât cu mintea și conștiința lui. Este clar că imaginile atractive și imaginile tentante sunt un mijloc puternic de propagandă ideologică și principială; dar aceasta, ca tot ceea ce acţionează asupra simţirii şi credinţei, poate

6*

de foarte multe ori este mai mult pentru a inflama pasiunile decât pentru a lumina mintea, pentru a promova dezvoltarea superstițiilor și fanatismului decât pentru a realiza scopurile urmărite. Numai creativitatea care este conștientă de procesul său, creativitatea care explorează bazele logice și etice ale propriilor produse, asigură împotriva pericolului ca imaginile atractive și imaginile tentante, chiar și cele mai clare și luminoase, să nu conțină trăsături fantastice și urâte. , nu erau ei înșiși fantastici și urâți. Pe de altă parte, trebuie să fii critic cu hobby-urile dogmatice ale altor oameni într-un fel, într-un fel cu conținutul social. Idealizarea „epocii de aur1*, „vremurile bune”, „starea naturii**, viața sălbaticilor, „fundamentele” vieții populare, sistemul catolico-feudal al Evului Mediu, „vechiul regim”. **, Rusia moscovită, „ordine pre-reforme”**, imagine în trăsăturile și culorile atractive ale oricărui stat social care a existat cândva, care se presupune că a existat sau există în prezent și care se presupune că a fost sau este acum perfect - o astfel de idealizare poate să se bazeze fie pe o neînțelegere, fie pe o înțelegere scăzută a idealului, dacă doar cineva își asumă sinceritatea unei astfel de idealizări. Între timp, sinceritatea aici nu este o garanție a adevărului și a utilității.

Pe de altă parte, imaginile stărilor viitoare ale societății, create numai de credință, de sentimente de singurătate, doar de imaginație, pot fi atât fantastice, cât și urâte și pot fi în conflict cu legile psihologiei și sociologiei, cu principiile logicii și eticii. . Sectarismul de diferite feluri, tipuri și categorii a îmbinat adesea cele mai sublime vise cu superstiții și fanatism. Numai atunci utopiile au un comun util?

acțiune reală, atunci când baza lor. idei morale și sociale dezvoltate inteligent sunt puse în aplicare, când imaginile și imaginile sunt doar o formă și o metodă de prezentare, când cititorii unor astfel de lucrări sunt purtați de ceea ce nu este necesar, în astfel de cazuri, fantezie și nu de detalii precum descrieri. de case, costume, feluri de mâncare și distracții într-o societate ideală, dar ideile și principiile care stau la baza unor astfel de imagini - Ca mijloc de a genera interes pentru ideile cunoscute, toate imaginile unui viitor mai bun sunt bune, dar scopul lor este în ideile în sine, care presupun, în primul rând, nu modalități distractive de exprimare și diseminare, ci

dovezi logice și faptice, examinare critică asupra datelor experienței, asupra concluziilor științei, asupra principiilor eticii, asupra cerințelor interesului public. Utopia poate fi, într-un cuvânt, o metodă de educație vizuală, și deloc o metodă de cunoaștere a adevărului. Creativitatea reală a idealului social nu este o chestiune de poezie, ci de știință; ea ar trebui să constea nu în desenarea imaginilor fantastice și a imaginilor utopice, ci în creativitatea principiilor etice și sociale și a ideilor practice despre ceea ce este posibil, ce este convenabil. , ceea ce este util - în creativitate care dă auto-raportare în propriul proces și pe baza datelor cercetării științifice, i.e. pe baza datelor din științele naturii, psihologie, sociologie, economie politică, jurisprudență, politică și istorie. A vedea chiar și în cele mai rezonabile utopii ceva care necesită implementare imediată în toate părțile sale și cu toate detaliile sale, înseamnă să devii ca sectanții care au început deja să construiască pe ele de multe ori. pământul „regatului milenar”, „noilor sioane”, „armonii mondiale”, etc., sau copiii care, citind pe Robinson, aleargă

trăiesc pe insule nelocuite undeva lângă Sankt Petersburg sau Moscova. Se poate avea simpatie pentru idealismul unor astfel de oameni, cu condescendență pentru naivitatea lor, dar în această simpatie va exista un amestec puternic de milă, în condescendență va exista o proporție semnificativă de ridicol și nu se poate recomanda un asemenea idealism naiv și așa ceva. naivitatea ideală, indiferent de ce formă nu au acceptat-o pe cealaltă. Dar idealismul naiv este posibil, din păcate, și în raport cu ideile și principiile, cu ceea ce am numit nu o dată rețete gata făcute pentru activitate socială. Aceasta înseamnă că întreaga greșeală nu este în ce formă ia idealul social propus, fie forma concretă și vizuală a unei utopii cu imaginea și pitorescul ei, fie forma abstractă a unei rețete cu dogmele ei. La urma urmei, chiar și fără a face imagini strălucitoare ale viitorului, ne putem imagina că cu siguranță se va întâmpla după o astfel de formulă, așa cum fac oamenii care susțin că inevitabil vom urma așa sau așa drum și cred că ei știu asta. cu siguranta. O persoană care gândește corect și acționează rapid într-o problemă atât de complexă nu știe niciodată cu certitudine ce trebuie să se întâmple în mod inevitabil și sigur. El este capabil doar să prevadă posibilitatea cutare și cutare, în conformitate cu care va acționa sau va da sfaturi altora. Numai credința, care capătă adesea caracter de superstiție sau fanatism, creează profeți care „nu se îndoiesc de nimic”, nu examinează nimic, nu cântăresc, nu încearcă să afle, ci par să știe totul dinainte, merg înainte și ordonă. ceilalți să-i urmeze.urmează-te pe tine însuți. Superstițiile pot exista chiar și în știință: aceasta se întâmplă atunci când, neștiind ce este știința, cum obține ea adevărul și ce poate și nu poate fi cerut de la ea, ei așteaptă de la ea ceea ce

ce anume nu poate da, rămânând o știință. Cine vrea ca stiinta sociala sa ofere fiecaruia o reprezentare figurata si picturala a unei

societati ideale si o reteta exacta si definita dupa care aceasta societate ar putea fi acum pregatita din acest material, si, daca e cazul, din nimic, prin stiinta inseamna orice, dar nu. știință, dar, de exemplu, creativitatea mitologică sau poetică, arta de a face trucuri sau miracole. O astfel de înțelegere poate fi tratată cu condescendență și chiar cu simpatie, deoarece ea provine în cea mai mare parte din motive nobile, dar trebuie să existe circumstanțe atenuante sub formă de înapoiere, nerațiune, ignoranță, naivitate și nu se poate sfătui să înțelegem știința în acest sens. cale.

Nu numai mintea, ci și conștiința unei persoane ar trebui să participe la crearea unui ideal social. Idealurile sociale, sugerate de un sentiment moral, pot fi fantastice, utopice, impracticabile, pot fi vagi, neclare, contradictorii, dar pot exista idealuri destul de sobre și destul de definite, deși fără o bază morală și deci mai degrabă de bază. Napoleon a reușit să-și realizeze idealul politic de stat centralizat și birocratic cu astfel de ordine interne care au fost chiar invidiate în alte țări și care au supraviețuit căderii primului imperiu și restaurației, iar monarhia din iulie și cea de-a doua republică au supraviețuit până când al doilea imperiu și nu a dispărut după înființarea celei de-a treia republici, ceea ce înseamnă că idealul său era sobru și fezabil, dar nu avea un caracter moral. Etica justifică doar acele idealuri sociale care au la bază - și mai mult, în realitate, și nu doar în aparență -

idei de demnitate personală a unei persoane, fericire universală, idei care în creativitate și în implementarea idealului social ar trebui să fie totul - atât motivul creativității, pe de o parte, cât și scopul și mijloacele de implementare, pe de altă parte. Un ideal, a cărui implementare ar fi însoțită de încălcarea tuturor drepturilor naturale ale individului în numele binelui comun, reprezentat ilogic ca ceva diferit de suma bunăstării individuale, sau în numele egalității, chiar dacă era egalitatea condamnată a sclavilor; un ideal, a cărui realizare ar necesita sacrificiul unor generații întregi pentru bunăstarea urmașilor lor, deși toate generațiile au același drept la fericire și să nu fie mijloace pentru scopuri care nu sunt scopurile lor - un astfel de ideal este un fals ideal. Nu va fi adevărată prin faptul că ele introduc totuși în considerare ideile etice ale binelui comun, egalității sociale, progresului social, deoarece este contradictorie, inconsecventă, ilogică în aplicarea principiilor etice, denaturează și încalcă însăși etica. că se crede că este.justifică. Nu va fi salvat ca ideal, nici prin faptul că oamenii ar putea crede sincer în el, nici prin faptul că prietenii poporului și martiri pentru idee erau gata să moară pentru ea. De asemenea, idealurile sociale care au în vedere interesele exclusive ale unui anumit grup de persoane, ale unei proprietăți sau ale unei clase, ale unei corporații sau partid, idealurile feudalilor și ale iobagilor, ale burghezilor și ale culacilor, chiar și ale poporului, atunci când prin aceasta se înțelege doar , de exemplu, unul proletariatul urban fără întreaga masă a țărănimii, sau doar sans-culottes, idealurile partidelor în care rolul principal îl joacă interesele oamenilor de afaceri politici, astfel de

idealuri sociale sunt și ele idealuri false, deși nu. totul se spune si se face din punct de vedere

Informațiile tuturor acestor oameni erau lipsite de orice bază și de orice sens. De asemenea, false sunt acele idealuri sociale care neagă statului orice natură morală, separă „politica” de „morală” și limitează sarcina statului la protejarea societății din exterior și la menținerea ordinii în interior, chiar dacă cea mai josnică exploatare se realizează în respectarea formelor legale și fără a tulbura liniștea și liniștea slabul este puternic, munca este capital. Și un astfel de ideal nu va fi salvat de faptul că puterea statului se limitează la predicarea neamestenței nu de dragul apărării intereselor nedrepte, ci în numele ideii etice a drepturilor individuale și a libertății individuale: există o contradicție aici și există o inconsecvență aici. aplicarea principiului etic, deoarece este imposibil să se ducă protecția libertății individuale până la a se asigura că este posibilă înrobirea unei alte persoane fără piedici și cu impunitate. Astfel de idealuri false, în sens etic, pot fi fie rezultatul necugenței și al sincerității - și atunci jumătate din vina a dispărut - sau rezultatul acțiunii unor dispoziții și pasiuni proaste, interese și dorințe egoiste în indivizi și în grupuri sociale întregi, pentru de exemplu, la cursuri și petreceri iй . Proastele dispoziții și pasiunile sunt proaste consilieri în materie de etică și politică, chiar și atunci când găsesc o explicație firească și o anumită justificare în greșelile cauzate, nedreptatea, oprimarea. Iar o asemenea justificare nu va face bun idealul sclavilor rebeli, care visează să se transforme în stăpâni asupra altora, căci un ideal care nu elimină sclavia în sine este un ideal fals, iar în acest caz ar putea fi dictat doar de un sentiment de răzbunare. Ce putem spune despre acele idealuri sociale, iobăgie și kulaki, în care fiecare sclav

Socialismul, inegalitatea, nedreptatea nu sunt rezultatul orbirii pasiunii care a atins ultima intensitate, ci, dimpotrivă, al și, ca să spunem așa, al unui calcul clar al câștigului personal? Pentru natura neetică a unor astfel de idealuri, desigur, nu mai există nicio justificare morală. Tot dogmatismul și fanatismul pot fi dăunătoare, dar ei înșiși nu știu ce fac: este mult mai de neiertat să faci din cercetarea științifică și din activitatea de calcul un instrument al nedreptății.

Am spus deja că creativitatea unui ideal social trebuie să fie continuă, altfel un ideal viu se poate transforma într-o dogmă moartă și riscă să devină o tradiție care să subordoneze prezentul și viitorul trecutului care a dat naștere acestei dogme. Acest lucru este valabil atât pentru societate, cât și pentru individ, iar un exemplu al modului în care crearea unui ideal ar trebui realizată în mod continuu poate fi continuitatea cercetării științifice, care nu se oprește la adevărurile obținute o singură dată. Fiecare ideal social poartă amprenta originii

într-o anumită epocă, reflectă dezvoltarea sa culturală și socială, ideile și interesele sale, cunoștințele și înțelegerea sa, dorințele, speranțele, temerile, aspirațiile sale, precum și arta, priceperea și experiența acelora. care a trăit la acea vreme de oameni, probleme contemporane ale zilei etc., etc. Prin urmare, fiecare ideal social, așa cum este, în întregime, fiind un produs al epocii sale, este potrivit doar pentru această epocă și nu poate fi în toate piese și detalii un ideal pentru toate epocile, pentru toată eternitatea. Cine ar putea spune că idealul statului pentru veșnicie a fost dat de Platon sau Aristotel, Toma d'Aquino sau Machiavelli, Hobbes sau Locke, Montesquieu sau Rousseau, chiar dacă, ceea ce nu se întâmplă aproape niciodată, idealurile lor erau în termeni practici complet?

potrivit pentru vremea lui? Acest lucru ar însemna același lucru ca și cum am fi vrut să finalizăm dezvoltarea științei, să punem capăt tuturor cercetărilor și să concludem adevărurile deja obținute într-un singur cod imuabil și inviolabil. Înseamnă că nu credem în adevăruri științifice și nu avem încredere în metodele bazate pe acestea pentru a trata bolnavii, a construi punți, a gestiona finanțele, dacă nu oprim dezvoltarea medicinei, mecanicii și economiei politice? Respectul pentru adevărul științific presupune să nu facem din el o formulă sacră care nu poate fi schimbată cât de cât. „În știință, noi nu credem ceea ce spune, ci cum spune”, spune ea, crezând constant: „Numai din această cauză credem ceea ce spune ea”. Ceea ce este valabil pentru mișcarea științei în sine este valabil și pentru asimilarea ei. Un om de știință care nu monitorizează constant dezvoltarea științei sale, făcându-și drum prin vechile cunoștințe, este un om de știință înapoiat. O persoană educată care nu își actualizează cunoștințele școlare rămâne și el în urmă mișcării secolului. Același lucru este valabil și în crearea de idealuri de către un individ. Este bine pentru cineva care, la vârsta de şaizeci de ani, păstrează idealurile după care a trăit când avea douăzeci de ani - presupunând că acestea sunt idealuri bune - dar este foarte rău dacă aceste idealuri sunt îngheţate pe ceea ce a apărut în ele. un rezultat al imaturităţii gândirii tinereţe şi a lipsei de experienţă.viaţa tinerească. Ceea ce ar fi putut fi idealul meu când știam și înțelegeam mai puțin, trăiam mai puțin și trăiam mai puțin din viață, nu mă poate satisface când știu și înțeleg mai mult, am trăit și am experimentat deja ceva. Idealul nu este un suvenir ca o floare uscată, nici o relicvă ca o lingură. pe care le-am mâncat în copilărie. Floarea era o floare când creștea și mirosea parfumat; „Am folosit o lingură când am avut o mână,

iar gura lor era prea mică pentru a folosi o lingură adevărată. Întotdeauna voi prefera o floare vie uneia uscate, iar acum prefer o lingură mare la una mică.

Prezentul este generat de trecut, dar acest lucru nu dă trecutului dreptul de a domina prezentul. Idealul meu social trebuie să fie

idealul prezentului meu. deloc ceea ce a fost sinele meu ieri sau cu o zi înainte: toată dezvoltarea mea, toată experiența mea pentru tot timpul pe care l-am trăit până astăzi, până în ultimul moment, ar trebui să se reflecte în înțelegerea mea actuală a problemelor sociale.

Mi-e frică să dau naștere la neînțelegeri, la concluzii incorecte și interpretări false ale gândurilor mele. Pentru a elimina o astfel de posibilitate tristă, voi mai face câteva observații în treacăt.

Eu nu propovăduiesc, spunând toate acestea, nimic care seamănă cu o uşoară schimbare de convingere. Dacă în general trecutul nu ar trebui să domine prezentul, ieri nu poate obliga astăzi la nimic, atunci asta nu înseamnă că nimic nu ne obligă să prețuim lucrurile bune vechi, nimic nu ne poruncește să punem vocea rațiunii și vocea conștiinței mai presus de toate. vremuri - trecut, viitor si prezent · Nu vorbesc despre o schimbare de vederi sub influenta modei, a tendintelor predominante etc.a momentului prezent, ci despre dezvoltarea interna, in care necesitatea schimbarii vederilor dragi _~ cu exigențele conștiinței și rațiunii sunt adesea însoțite de chinuri morale profunde - îndoieli, pocăință pentru trecut etc.

În plus, trecutul nu domină prezentul în sensul că fiecare generație își dezvoltă propriul ideal. Dar prin aceasta nu neg tradiția principiilor bune din generație în generație și folosirea experienței generațiilor precedente. Fara tra

prin spiritul adevărului și al bunătății, fără tradiții de cunoaștere și pricepere, prezentul nu poate face nimic, iar o generație care crede că predecesorii ei au știut doar să greșească și să se înșele, să facă lucruri inutile, sau prostii, în timp ce noi suntem gata să smulgă stele din cer, este o astfel de generație, refuzând voința părinților, nu va lăsa o moștenire bună copiilor săi. Ar fi nedemn să măgulești pe oricine în orice fel, inclusiv, apropo, pe generația tânără. Nu aș vrea. să fie înțeles greșit în acest punct. Fiecare nou trebuie să-și dezvolte propriul ideal, dar eu iau generația cunoscută nu în sensul unei bune, ci în sensul contemporanilor, printre care exponenții adevărați ai ideilor unei perioade date sunt, desigur, nu cei care mai trebuie să învețe de la bătrânii lor. A studia, desigur, nu înseamnă aici „să nu îndrăznești să ai propria judecată”, dar înseamnă să nu te grăbești, puțin... θω,θ știind și „fără multă experiență de viață,” tu?. a reflecta idee dominantă a epocii, să nu se grăbească să relaționeze cu contemporanii mai în vârstă cu oameni care au devenit învechiți și sunt pregătiți pentru odihna veșnică.În fiecare generație există oameni de diferite vârste, mai tineri și mai în vârstă, iar fiecare generație este înnoită constant de un aflux de forțe noi: este nevoie de mult timp pentru ca oamenii străluciți care intră astăzi în generația activă să vină pe scenele lor de către bătrâni, altfel ar fi necesar să se despartă foarte mult generațiile.Fiecare vârstă are ea propriile neajunsuri și laturile sale bune, dar corectitudinea cutare sau cutare viziune și dreptul ei de a fi considerate o expresie a aspirațiilor unei generații de figuri moderne nu depind de vârsta celui care este exprimat și împărtășit acest punct de vedere, ci din

inteligența, cunoștințele și talentul lui. Un tânăr inteligent, informat și talentat va găsi întotdeauna simpatie și sprijin de la persoanele în vârstă. Doar cu afirmația dogmatică că „ouă

„nu învață un pui”, pe de o parte, și cu afirmația nu mai puțin dogmatică că înainte de generația tânără în avans, toate lucrurile vechi sunt în afara drumului, pe de altă parte, sunt posibile neînțelegeri regretabile între „ tați” și „copii” aceluiași activ sau viitor Cineva este de vină pentru asta, cel mai adesea ambele părți, unii mai mult, alții mai puțin, dar, desigur, nu este necesar să spunem că copiii au întotdeauna dreptate, deoarece au o nouă generație cu cuvinte noi și fapte noi. Adesea aceste cuvinte și fapte noi, „linii noi ale creierului” și „colțuri noi ale sufletului” par noi doar celor care le-au recunoscut ieri, dar America a fost de mult descoperită și Alies war schon da gewesen, dar nu a ieșit nimic din asta.

Vorbind despre nevoia de a păstra bunele tradiții ale părinților noștri, eu, în sfârșit, nu propovăduiesc deloc acel conservatorism care dăunează adesea chiar și figurilor care se străduiesc să progreseze. Respectul pentru bunele tradiții nu trebuie să fie o imitație oarbă a ceea ce au făcut generațiile anterioare, mai ales nu o imitație a formelor și detaliilor. Un partid care, punându-și scopuri transformatoare, nu studiază realitatea înconjurătoare, nu vine cu mijloace adecvate pentru a-și atinge scopurile, ci copiază ceea ce s-a făcut înainte în cazuri similare, repetă până la monotonie aceleași cuvinte de mult uzate. și fraze care au devenit comune în unele locuri, imită în forme exterioare și mici detalii imaginea liderilor predecesorilor săi - un astfel de partid este sortit unei pierderi inutile de timp și de energie. Ceea ce era potrivit la un moment dat poate fi complet nepotrivit în acest moment: nici un singur comandant nu va câștiga o singură bătălie acum dacă imită servil.

cel puțin, de exemplu, lui Napoleon. O mare parte din ceea ce au făcut predecesorii noștri ar fi putut fi eronat, imatur: ei înșiși acum, poate, nu ar repeta aceste greșeli, ei înșiși și-ar spune că calculele și acțiunile lor nu sunt suficient de mature și totuși își găsesc imitatori. Cutare și cutare au făcut asta și nu trebuie să rămânem în urma lor! Și acum revine povestea veșnic veche: contrar a ceea ce se așteaptă Datorită aparentei inutilități a acestor încercări, în ciuda doveditei lipsei de scop a acestei metode de acțiune, dogmatismul tradițional se încăpățânează să închidă ochii față de realitate pentru a copia în toate manifestările și detaliile exterioare acțiunile și chiar tehnicile celebrilor săi predecesori . Câte observații amare de acest fel a consemnat Herzen pe paginile notițelor sale și cât de des remarcile triste provocate de aceste observații conduc cititorul său la gânduri pesimiste!

Creativitatea unui ideal social trebuie să includă și metodele sociale de implementare a acestuia. O persoană nu se străduiește singură pentru unul sau altul, se unește cu ceilalți, oamenii din aceeași direcție acționează împreună, fac adesea parte dintr-o petrecere bine organizată. Pentru etica socială este important să știm nu numai ce ar trebui să fie o persoană publică, ci și ce ar trebui să fie orice partid rezonabil și onest în modul său de acțiune, luptă pentru implementarea binelui public, așa cum îl înțelege.

Realizarea cu succes a oricărui obiectiv prestabilit este posibilă numai cu un curs adecvat de acțiune. Aceasta este ceea ce în cercetarea științifică sau în predare se numește o metodă, în artele practice - o metodă, metodă, tehnică. Public

Activitatea trebuie să aibă, de asemenea, propria sa metodă, propria sa tehnică, iar activitatea colectivă este exact aceeași cu activitatea individuală. O persoană învață o metodă, dobândește o tehnică, doar prin propria practică sau privind îndeaproape munca celorlalți, învățând din exemplul lor. imitând modelele pe care le prezintă, mai ales cu ajutorul unor instrucțiuni abstracte. Dar acestea din urmă nu sunt mai puțin necesare. Participarea la activitățile sociale ale altora este o școală educațională foarte importantă de metodă și tehnică. Dar pentru ca educația să meargă în direcția potrivită, sunt necesare două lucruri: este necesar, în primul rând, ca partidul să nu-și depersonalizeze membrii, să nu-i transforme în instrumente pasive ale liderilor, să nu-i fure de propria minte. și conștiința, nu le insuflă concepte și idei, principii mai false, mai puțin oneste, mai puțin utile sau mai dăunătoare decât cele cu care oamenii s-au alăturat partidului și, în al doilea rând, este necesar ca acesta să dezvolte metode și tehnici cu adevărat rezonabile, morale, oportune și că Aceste metode și tehnici s-au dezvoltat și nu au reprezentat o rutină neschimbătoare și o repetiție tradițională a acelorași greșeli, greșeli și neajunsuri. Mediul educă personalitatea: ceea ce este mediul este creșterea; care sunt moravurile acestui mediu, așa vor fi moravurile celui pe care l-a ridicat. Un partid dominat de principii rele și morale rele nu poate educa lideri morali și onești. Pe de altă parte, recunoaștem elevii după școală: o școală care nu a dezvoltat ea însăși metodele corecte și tehnologia de succes nu le poate preda elevilor săi. Atât metodele, cât și morala tacticii de partid pot fi la un nivel foarte scăzut, apoi tactica poate fi o serie continuă de greșeli, fiecare dintre acestea, în plus, se repetă în mod constant,

sau o serie continuă de acțiuni nepotrivite) de repetat care, totuși, se dovedește a fi direct benefică, deoarece se dovedește că ele, ca metode, își ating scopul. Despre doctrina care justifică mijloacele prin scopuri; S-a spus deja destule și ne vom concentra doar pe un singur lucru – oportunitatea, care ar trebui să caracterizeze orice activitate care vizează obținerea unor rezultate specifice.

Ideea aici, desigur, nu este despre viclenie și dexteritate. În aceste calități, fiecare persoană publică care își stabilește obiective culturale și sociale bune ar fi eclipsată de orice om de afaceri care știe să folosească trucuri militare și de orice evazător care profită de o clipă pentru a arunca un laso la gâtul victimei sau pentru a se împiedica. să-i pună la inamic orice escroc sau kulak, detectiv sau spion. Astfel de oameni pot chiar și cu grație, așa cum spun matematicienii despre tipuri speciale de metode de demonstrare, și să își desfășoare munca într-adevăr artistic și din acest punct de vedere merită aprobare. Acesta din urmă, însă, nu se va aplica problemei în sine. Cum se exprimă aprobarea în astfel de cazuri? Cu greu ar fi de folos pentru treburile publice dacă personalitățile publice ar merita laudă ■ ca „smecheri deștepți” și „fiare iscusite”, ca vicleni și șmecheri. Un partid care luptă pentru binele public și se respectă nu trebuie să se inspire de la figuri care nu luptă pentru binele public real și a căror întreagă demnitate îndoielnică constă în faptul că fiecare dintre ei este, sau cel puțin și-ar dori să fie, ” „un ticălos viclean” și o „fiară vicleană” Ideea aici nu este doar latura morală a problemei. Marii oameni vicleni și cei mai experimentați șmecheri sunt de obicei inteligenți și pricepuți

numai atunci când este vorba de atingerea unui obiectiv imediat, a unui rezultat imediat. După cum se spune, ei nu văd dincolo de nas, „nu privesc mult înainte, fie pentru că nu sunt interesați de acest lucru, fie pentru că se bazează mereu pe ingeniozitatea și ingeniozitatea lor, întotdeauna în cazul în care speră ceva. un fel de viclenie militară sau un lucru deștept. Nu este nevoie nici de mare inteligență, nici de mare artă, deoarece considerațiile cu privire la pașii și acțiunile ulterioare sunt inutile, deoarece problema este extrem de simplificată: uneori doar îndrăzneala și obrăznicia conțin jumătate din succes, deși în alte circumstanțe o persoană publică nu ar trebui să fie ca un escroc. si un aventurier care uneori isi poate asuma riscuri, mai ales daca nu are nimic de pierdut.Nu este vorba despre pierderea personala pentru sine, nu este vorba despre riscul personal despre care vorbim aici, bineinteles: fiecare este propriul lui stapan, dar ideea este tocmai că nimeni nu este un stăpân în interesul public, iar a risca binele comun, a provoca pagube bunului public, este cu totul altceva decât a te expune personal la pericol și pierdere.Fiecare act al unei persoane poate avea mai mult de o consecință.Atingerea rezultatului dorit poate fi însoțită de alte consecințe ale aceluiași act, care obține rezultatul - cu consecințe nedorite și chiar complet neprevăzute.Un proprietar sau un antreprenor inteligent și priceput diferă de un escroc viclean și un aventurier inteligent în că gândește înainte, calculează dinainte, fără să aibă în vedere doar realizarea scopului imediat, obținut am un rezultat direct. Nu se știe niciodată, obiectivul imediat va fi atins”, dar o altă întrebare este dacă ar fi mai bine de dragul obiectivului ulterioar, „mai important, în acest caz să se abțină de la

obținerea unui rezultat imediat, deoarece acest lucru este riscant și eșecul poate deteriora întreaga afacere luată în ansamblu, sau dacă succesul prea prematur într-un punct - când victoria nu este pregătită în alte puncte - se poate transforma într-o înfrângere. Nu numai personalitatea departamentală în plecarea dodelor practice - în ferme sau în comerț, în diplomat sau în război, în aleea oțelului* sau găina tineretului - poate pentru cel mai apropiat timp, care este pur. temporar, sacrifica interesele îndepărtate ale cotei. Dacă scopul determină mijloacele, atunci este imposibil să se facă mijloacele independente de scop: dacă succesul imediat trebuie să fie, printre altele, un mijloc pentru viitor sau, cel puțin, să nu împiedice implementarea afacerea principală, atunci, în interesul celui din urmă, este necesar să refuzați victoriile ușoare, succesele rapide, succesele temporare, dacă este posibil. pentru a vedea1 că toate acestea nu numai că nu vor beneficia în mod semnificativ cauzei, ci chiar o vor dăuna în mod direct. Și atunci când nu un individ, ci un întreg partid își pune în aplicare programul, această prevedere trebuie să își păstreze forța. Este necesar să se distingă unul de celălalt: interesele publice, în numele cărora partidul acționează – dacă le înțelege bine sau prost – și interesele de partid, i.e. ceea ce este bun pentru societate în sine, pentru întregul stat, pentru întregul popor și, prin urmare, acesta este scopul final al aspirațiilor partidului și ceea ce este bun numai pentru partidul însuși, ca scop imediat, dar în raport cu acesta. scop există doar un mijloc. Desigur, astfel de interese de partid trebuie să existe (și direct nu pot să nu existe), dar ele trebuie plasate în relația corectă cu interesele generale pe care partidul le servește. Nu ar trebui să existe nicio contradicție între ele. Primul service-7*

Soluția contradicției ar fi aplicarea regulii: „scopul justifică mijloacele”, dar această regulă, așa cum s-a repetat de mai multe ori, este imorală: acordul scopului cu principiul încălcat în mijloc este în esență un negarea principiului însuși, care îndepărtează și de la scop o bază solidă.Al doilea caz de contradicție este atunci când se spune, dimpotrivă, că scopul nu determină mijloacele, că mijloacele sunt independente de scop.Dar ce ar însemna asta? Dar asta este. Ar însemna, în primul rând, că interesele de partid ar putea să existe de la sine și să fie legea supremă pentru activitățile partidului: aceasta este politica oportuniștilor în cel mai rău sens al cuvântului. , adică oameni care, de dragul intereselor de partid, sunt gata să schimbe fronturile, politica condotierii italieni, care au slujit cu trupele lor astăzi un stat, mâine în altul, „politică” fără nicio „morală” Și în al doilea rând , aceasta ar însemna că chiar și fără o schimbare de front din partea partidului însuși, interesele generale ar trebui să se încline în fața intereselor partidului: este imposibil pentru a da partidului un triumf temporar sau pentru a pentru a-și dovedi doar corectitudinea într-o anumită problemă, ea pune în joc interesele generale. Iubirea de sine, interesul de partid etc., sunt la fel de

nerezonabile, imorale și dăunătoare societății ca mândria și interesul personal, deoarece necesită sacrificii din partea interesului public. Responsabilitatea revine părților, precum și indivizi .responsabilitate atât morală, cât și de afaceri pentru acțiunile lor publice.Acolo unde părțile sunt formate din indivizi aleși de societate și autorizați de aceasta și de lege pentru un anumit tip de activitate, aceștia acționează sub controlul clienților lor și cu cel puțin responsabilitate morală. la ei : tocmai asta are

loc sub reprezentare de clasă, oraș, zemstvo etc. etc., iar în statele constituţionale şi cu reprezentare naţională. Acest lucru impune deja activității de partid o obligație de prudență și diligență, deși programele de partid au voturile anumitor grupuri de alegători care aprobă una sau alta tactică de partid, dar în care personalitățile publice sunt grupate în mod privat, invitându-se sau alegându-se reciproc, fără directă. autorizație din partea societății și, de exemplu, numai cu acordul statului, și nu în virtutea legii statului, responsabilitatea pentru cauzarea prejudiciului și prejudiciului societății poate deveni și mai mare.

Apropo. Vorbind despre relația dintre interesul de partid și interesul public, nu se poate să nu atingă încă un subiect. Ar trebui o persoană publică, de dragul cauzei pe care o servește, să aparțină vreunui partid? Solon a răspuns afirmativ la această întrebare și a avut dreptate dacă ar fi vrut doar ca cetățeanul să nu fie independentist, dar s-ar înșela dacă ar cere ca cetățeanul să aparțină neapărat vreunui partid, cel puțin nu unuia dintre partidele existente I. nu l-a considerat complet rezonabil și corect.” Marele Dante chiar a spus, nu fără mândrie, că el singur și-a format partidul și nimeni nu-l va acuza de lipsit de patriotism și de sentiment civic: cu viața sa cinstită și curajoasă, a dovedit că nu este doar un mare poet. Nimeni nu poate forța o persoană liberă din punct de vedere moral să fie ceea ce nu vrea să fie: o chestiune de alegere liberă poate fi, de asemenea, să nu dorească să aparțină niciunui partid, ceea ce nu-l împiedică să facă bine. Există astfel de deputați în parlamentele vest-europene, iar în Germania sunt numiți „sălbatici”, ceea ce nu este

îi împiedică pe acești „sălbatici” să dea voturi pentru propunerile prietenilor poporului, atâta timp cât „sălbăticia” nu este rezultatul lipsei de principii. In unele situatii, precum, de exemplu, pozitia unui consilier Duma sau Zemstvo la noi in tara sau a unui reprezentant al poporului in Occident, este mai firesc si mai util ca interesele pe care le serviti sa se uneasca cu altele. Oamenii „sălbatici” întâlnesc doar indivizi, deși uneori se întâmplă, dimpotrivă, să nu se poată forma în niciun fel partide - unii merg la pădure după lemne de foc, ceea ce poate fi numit și mai pe drept sălbăticie. Odată, totuși, o persoană se alătură un partid, trebuie să renunțe la ceva din libertatea sa, așa cum o face o persoană liberă din punct de vedere

moral, totuși, nu ca o persoană care se înrobește în sclavie, care se vinde ca soldat, care este recrutată într-o societate secretă, care depune jurământ teribil. de la el sub amenintarea cu moartea, sau care intra intr-o manastire, de unde nu mai exista intoarcere in lume.Nimeni nu-l poate obliga sa faca ceea ce considera contrar convingerii sale, datoriei morale, folosului societatii: constiinta si onoarea sa sunt judecătorii în care interesele de partid intră în conflict cu înțelegerea lui a moralității de acum și utile pentru societate.Dar aceeași conștiință și îndatorire nu vor permite unui individ moral liber și, prin urmare, simțit responsabil să acționeze, fiind membru al acesteia sau acea parte, conform arbitrariului personal, pe propria răspundere, pentru întreaga parte fără a-i cere acordul. Un întreg partid cu cele mai bune intenții poate face greșeli, de care apoi au de suferit interese publice importante, dar interesele de partid suferă adesea de greșeala unei persoane arbitrare, de lipsa de prevedere a membrilor individuali, de lipsa de disciplină de partid. Girondinii înșiși

Au plătit cu capul tocmai pentru lipsa de disciplină de partid.

Și din nou, această disciplină nu înseamnă supunere oarbă față de cazarmă sau. mănăstire Tradițiile, principiile, programele de petrecere nu sunt dogme pe care nimeni nu le poate atinge. Deoarece idealurile sociale trebuie să se dezvolte, atunci trebuie să se dezvolte și principiile de bază ale partidului, iar dezvoltarea lor poate avea loc numai prin prelucrarea constantă a acestor principii de către membrii individuali. A servi bine interesele de partid nu este doar cel care, privind permanent spre viitor, știe să se abțină de la acțiuni care personal i se par potrivite momentului prezent, dar, poate, poate dăuna întregului partid, ci și cel care nu uită lecțiile trecutului pentru ca, folosindu-și experiența, să corecteze în programele și metodele părților ceea ce este supus corectării - cel, în cele din urmă, care ține constant totul de parte sub controlul rațiunii și conștiinței .

Cine nu priveste inainte, nu priveste in trecut. Între timp, pe viitor trebuie să evităm să repetăm greșelile trecutului. Nu numai escrocii și aventurierii nu privesc departe în limitele minții lor. Limitările minții se pot manifesta sub alte forme. Dogmatismul unui fanatic, care își impune despotic gândul și voința asupra celorlalți, asupra întregii societăți – fie că este vorba de fanatismul unui individ sau al unui întreg partid – este, de asemenea, o limitare a minții: fanaticul nu se uită nici el. în viitor, fanaticul nu poate fi învățat nimic din trecut – și în ambele cazuri pentru că câmpul vizual al fanaticului este limitat. că gândul lui este îngust. Desigur, fanatismul este o forță, o credință care mișcă munții, dar este o forță spontană, o credință care este complet oarbă. Fanatismul este adesea cheia victoriei, dar victorie

nu este întotdeauna sinonim cu atingerea unui scop: când un gând nesăbuit și un mijloc nepotrivit câștigă, acest lucru, desigur, nu înseamnă că cu o astfel de „victorie se realizează ceva rezonabil, chiar scopul pentru care s-au străduit, ci pentru realizare de care au recurs la un mijloc, nu are deloc legătură cu acesta.” nu se apropie cu adevărat

Deci, nici în stabilirea unui scop, nici în folosirea mijloacelor pentru a-l atinge, adică. nici în creativitatea idealului, nici în activitatea care vizează implementarea lui, atât o figură individuală, cât și un întreg grup de lideri - doar dacă vor ca idealul să fie cu adevărat vital și ca implementarea lui să fie de fapt oportună - nu ar trebui să treacă prin dogmatism și tradiție, dar trebuie să privească constant în viitor, să facă față trecutului și să nu creadă că cineva, oriunde, a descoperit secretul modului de a face umanitatea fericită într-o singură măsură. Credința în panacee, în elixire de viață lungă, în pietrele filozofice care transformă totul în aur, este exclusă din domeniul științelor naturii, iar știința socială alungă și ea din domeniul său fanteziile și utopiile, bazate pe aspirații bune, dar neavând niciun fel de științific. timpul, de exemplu, și socialismul, de exemplu. direcția care are cea mai negativă atitudine față de viața socială modernă și se străduiește să creeze ordine mai diferite de cele existente, renunță la utopismul din care a luat naștere și se străduiește să devină știință, supunându-se în acest sens mișcării culturale generale. din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Științele sociale nu au capacitatea, cum ar fi, de exemplu, astronomia, de a prezice evenimente viitoare, dar dacă astronomia nu poate nici să pregătească condițiile care provoacă o eclipsă, nici să prevină eclipsele, atunci

ceea ce trebuie realizat, atunci în știința afacerilor umane, lipsit de capacitatea de a prezice, dar nu lipsit de capacitatea de previziune, ne poate îndrepta activitatea în direcția în care s-au întors privirile tuturor prietenilor umanității, adică. spre idealul adevărului social și îndreptați-l astfel încât, în punerea în aplicare a idealului, tot ceea ce este nepotrivit sau dăunător să fie eliminat cu prudență. Într-un cuvânt, atât creativitatea idealului, cât și implementarea lui trebuie să fie impregnate cu un spirit științific, acea atitudine față de întrebările de gândire și de viață care caracterizează metoda științifică și despre care am vorbit deja suficient în „Scrisori despre sine. Educație.” A fost o vreme în care problemele sociale erau puse pe pământul doctrinelor religioase, așa cum a fost în epoca Reformei, și a fost o vreme când locul acestor doctrine a fost ocupat de învățături metafizice, după cum se poate spune. despre epoca Revoluției Franceze; viitorul trebuie să aparțină științei, cunoașterii pozitive și artei bazate pe experiență.

V> Cerințe ideale de la o persoană publică.

Nu știu de câte ori în capitolele precedente a trebuit să folosesc cuvintele „ar trebui” și „ar trebui” în legătură cu o persoană publică și cu activitatea publică. Din punct de vedere al moralității autonome,

și nu heteronome, din punct de vedere, care trebuie recunoscut ca singurul adevărat, sau cel puțin cel mai înalt, în etică, de a-și impune o datorie, i.e. Numai persoana însăși, mintea sa personală, își poate imputa ceva ca obligație morală,

conștiința lui personală. Morala, opinia publică, dreptul pozitiv pot cere ceva de la o persoană sub pedeapsa unei pedepse sau alta , dar temeiul datoriei morale nu poate sta decât în convingerea individului cu privire la caracterul rezonabil și corectitudinea acestor sau a altor cereri, și anume în convingerea personală, și nu în exterior.în exemplul setat, nu într-o cerere prezentată extern, nu într-un curs de acțiune impus din exterior și tocmai în convingerea că ceva în sine este rezonabil și corect și nu în arbitrariul personal: „pare deci mie,” „Îmi place”, „ „Vreau așa”, toate acestea sunt un motiv la fel de rău ca și referirea la faptul că asta cere societatea.

• În expresia: „necesită societate” poate exista un dublu sens, iar acolo unde există ambiguitate este posibilă neînțelegerea, iar acolo unde există neînțelegere sunt posibile erori, nedreptăți și rău. „Societatea” poate fi înțeleasă în realitate și în sensul ideal.. Societatea, însăși această societate, mediul real care mă înconjoară, poate cere ceva de la mine care nu este de acord cu simțul meu moral și cu înțelegerea mea a datoriei mele, cu ceea ce îmi cer vocea rațiunii și vocea conștiinței. . Proverbul spune: „a trăi cu lupii, urlă ca un lup.” În aceasta, zicerile înțelepciunii populare, mint mai degrabă o explicație a ceea ce se întâmplă, și poate o justificare. O explicație a motivului pentru care se întâmplă acest lucru nu este deloc un exemplu să urmeze, nu un sfat, nu o comandă, care se justifică pe baza unor considerente înalte. Morala unei anumite societăți sau a unui anumit mediu social, a unei anumite clase de societate, a oamenilor cu o anumită profesie, a unui anumit partid, poate fi într-un stadiu foarte scăzut de dezvoltare și poate permite cuiva să facă

lucruri foarte urâte și chiar cere direct de la o persoană să facă ceva greșit, deoarece interesele imediate ale unei anumite societăți reale, de exemplu, un anumit stat sau un anumit partid, o impun. Să presupunem că morala unei Dacie poate fi atât de crudă încât din punctul ei de vedere este posibil să otrăvim în secret fântâni, râuri și bălți într-o țară inamică, iar apoi societatea, adică. un anumit popor poate cere ca indivizii să acționeze în interesele sale exact în acest fel. Opinia publică se poate înșela cu privire la ceea ce este util și ce este dăunător pentru societatea însăși, care are o astfel de opinie, dar aceasta, această societate, poate cere și ca indivizii să acționeze așa cum consideră necesar pentru a acționa pentru binele ei. Un întreg popor se poate înșela în cele mai importante chestiuni ale politicii, dar din acest motiv nu are dreptul să-și impună opiniile asupra persoanelor sau să-i pedepsească pe cei care nu sunt de acord cu aceste opinii, așa cum o persoană individuală are toate drepturile de a

deschide ochii societății asupra propriilor erori, nu are nici cel mai mic drept de a forța societatea, cerând ca aceasta să-i accepte opinia. În cele din urmă, legile, care sunt opera mâinilor omului, pot fi și într-adevăr sunt atât de imperfecte și rele încât permit sau permit acțiuni greșite, iar în alte cazuri sunt considerate o datorie civilă, ca, de exemplu, tot ceea ce încurajează denunțul. Da, societatea reală poate cere mult de la o persoană și, în plus, adesea în numele unui beneficiu imaginar, iar dacă în numele unui beneficiu real, atunci cu o alegere proastă a mijloacelor și din punct de vedere al oportunității. În cele din urmă, un individ nu poate să nu decidă singur ce necesită interesul real al societății, acțiunile acesteia.

un real beneficiu, mai ales că cerințele societății pot fi contradictorii și trebuie să alegeți între ele. Alții vor spune că este necesar să se satisfacă cerințele oamenilor și se vor referi la zicala: „vocea poporului este vocea lui Dumnezeu.” O, cât de periculoase sunt referirile la formule gata făcute, la înțelepciune, care sunt de asemenea, rețete gata făcute pentru comportament.Desigur, oamenii au dreptate când vor, a fost bine că toată lumea a fost hrănită, îmbrăcată și încălțată, că toată lumea a avut un venit bun, că nu a fost jignit sau asuprit: toate acestea sunt bune , iar aceasta, într-adevăr, este cerută de „vocea lui Dumnezeu”, căci aceasta este bine nu pentru că poporul cere asta, ci pentru că aceasta este cerută de adevărul cel mai înalt însuși, vorbind în mintea și conștiința omului, această „voce”. lui Dumnezeu", auzit de noi în inimile noastre. Dar oamenii sunt nedezvoltați, needucați, nepoliticoși și, prin urmare, chiar dacă nu este vina lui în acest sens, el poate să nu înțeleagă ce este necesar pentru realizarea propriului bine și ce , pe lângă simpla satisfacție materială, are încă nevoie; el poate fi și este de fapt credul, poate și chiar ajunge până la punctul de a nu face nimic inutile și nejustificate, care nu pot fi explicate decât prin nerațiune și grosolănie morală, deznădejde. a situației, pasiuni debordante, într-un cuvânt, și acțiunea forțelor elementare. În astfel de cazuri, „vocea lui Dumnezeu” se transformă în „mânia lui Dumnezeu” sau „permisiunea lui Dumnezeu.” Oamenii adevărați nu sunt ceva infailibil și, prin urmare, au dreptul să-și facă lege voința. Nici un adevărat „prieten al poporului” îi iubește cu adevărat înțelegându-i binele, lucrând pentru binele lui, nu își va crea un idol din popor și nu se va pleca în fața lui, punându-l în locul celui mai înalt adevăr, dezvăluindu-se în glasul rațiunii și

conştiinţă. Fiecare prieten al poporului, referindu-se la voința poporului, înțelege această voință în felul său și, cu cât înțelege mai clar aceasta, cu atât este mai bine atât pentru el, cât și pentru popor: nu mai poate fi loc pentru neînțelegeri practice, precum așa cum a dat naștere „Contrat social” de Rousseau. Dar voința oamenilor și interesul public sunt colorate de mine, adică. la urma urmei, înțelegerea personală nu este voința reală a unui popor dat în toate

manifestările sale (pur contradictorii), nu este ceea ce este cerut de o anumită societate (din nou cu multe contradicții de clasă sau de partid) din punctul de vedere al interesele sale: voința și cerințele oamenilor. Sunt aici pentru companie. Esența este ceva ideal, și anume ideile mele ideale, și nu forțe reale. A numi produsul propriei creativități mentale voința oamenilor sau cerințele societății înseamnă „a lua numele” societății sau poporului în zadar. Nu trebuie să vorbiți în numele altcuiva fără a primi autorizație specială pentru a face acest lucru. Așadar, când ne referim la cerințele societății care trebuie prezentate personalităților publice, înțelegem aceste cerințe nu în sensul real a ceea ce își dorește de fapt societatea dată, înconjurătoare, ci în sensul ideal a ceea ce ar trebui să ne dorim în nume. de înțelegere rezonabilă și corectă a interesului public. A spune: „oamenii vor” este foarte ușor, dar ideea nu este în cuvinte, ci în a afla ce își doresc oamenii cu adevărat și să-ți dai seama dacă ceea ce își doresc le este de folos, pentru a acționa și a preda în consecință . el dacă dorește ceea ce este nerezonabil, imposibil, nedrept și dăunător sau nu vrea ceea ce este rezonabil, realizabil, corect și util. În 1814, legitimiștii francezi au asigurat că poporul dorea întoarcerea Bourbonilor și evenimentele din 1815 și 1830.

au arătat că de două ori, după ce s-au impus cu forța Franței, Bourbonii s-au așezat pe tron la cererea reală a societății. Independenții primei revoluții engleze erau convinși că întreaga națiune dorea înființarea unei republici: republica abia a durat doisprezece ani, iar Anglia a revenit la vechea ei constituție. În 1799 și la mijlocul acestui secol, Franța (adică majoritatea covârșitoare a francezilor) și-a dorit cu adevărat ambii Napoleoni, impunându-se ei ca suverani, dar în ambele cazuri poporul a dorit ceea ce era contrar adevăratelor lor interese. Și se dovedește că nu este o înțelegere reală, ci doar ideală a așa-ziselor cerințe sociale care pot obliga o persoană publică.' Înțelegerea cerințelor societății într-un sens ideal corespunde doar intereselor reale ale societății, care, desigur, nu are privilegiul infailibilității în a înțelege ce este util și ce este dăunător, ce este realizabil și ceea ce este imposibil.

Mai trebuie să adaug că nu pun în contrast înțelegerea personală, care este întotdeauna corectă, cu înțelegerea societății, care este întotdeauna incorectă, ci opun înțelegerea bazată pe vocea rațiunii și a conștiinței cu înțelegerea care are fundamente ilogice și lipsite de etică? Este suficient să spun că o reinterpretare a gândirii mele ar fi posibilă numai dacă aș fi dat cumva un motiv să-mi atribui posibilitatea unui astfel de raționament absurd: fiecare gând individual este corect, dar o gândire socială, ca sumă a gândurilor individuale. , este cu siguranță o prostie.

Revin la subiect.

În declarațiile sale, o persoană publică nu se poate referi la voința nimănui, deoarece cererile sale (desigur, în sens moral) trebuie

Ili

să se bazeze exclusiv pe o idee. Fără a avea autoritate directă în acest sens, nu se poate vorbi, de exemplu, în numele poporului, se poate vorbi doar în numele poporului, iar în primul caz s-ar presupune că asta sau asta este cerut de voință. a oamenilor, care „poate păcătui”, în timp ce în al doilea caz, putem vorbi doar despre ideea de bine al oamenilor, care este o idee necondiționat bună. La fel, o persoană religioasă numai că nu invocă în zadar numele lui Dumnezeu când, cerând ceva în numele lui Dumnezeu, vorbește nu în numele lui Dumnezeu, al cărui reprezentant își închipuie că este, ci în numele lui Dumnezeu, ca cel mai înalt ideal al adevărului. În afacerile publice nu se poate face referire nici la voința proprie, nici la voința altcuiva, căci acolo unde există voință, există posibilitatea arbitrarului; acolo unde există posibilitatea arbitrarului, există posibilitatea neadevărului. „Asta vreau”, „sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas” d), „car tel est notre bon plaisir” * 2), toate acestea sunt formule ale voinței care vede motivul cererilor sale în ea. propriile dorințe, nu în nimic mai mult.Dogmatismul încăpățânat repetă: „Cred că da” și nu vrea să audă niciun argument de critică. Fanatismul este dogmatismul sentimentului, despotismul este dogmatismul voinței. Numai un despot se poate referi în mod deschis la voința sa ca la baza finală a cererilor sale. Un fanatic este, de asemenea, întotdeauna un despot, dar se vede pe sine doar ca un instrument al voinței altcuiva, atribuind cerințele voinței sale Divinului sau, parcă, personificat și îndumnezeit „statului”, „societății”. „oameni.” Fanatic-inchizitorul și-a închipuit că face voia lui Dumnezeu, un fanatic ъ -iacobinul ia tăiat capetele, crezând că acționează la cererea populației poporului. La baza oricărui despotism și fanatism, ridicarea unui personal

*) Așa vreau eu, așa comand, să fie voința mea la baza comenzii.

2) Căci așa suntem stăpâniți.

arbitrariul la gradul de principiu, așa cum se întâmplă în cazul despotismului sau financiarismului, deghizând inconștient arbitrariul personal cu credință sinceră în împlinirea voinței mai înalte a altcuiva, așa cum se observă adesea - la baza unuia sau celuilalt stă dogmaticul convingerea că voința mea este un drept absolut, la infailibilitate sau că dețin cunoștințele unei alte voințe infailibile. Mintea unei persoane este crescută într-un asemenea dogmatism de către alții și este foarte adesea antrenată de el însuși, care, prin proprietățile sentimentelor și voinței sale, nu poate fi nici un fanatic, nici un despot. Acest lucru se întâmplă atunci când o persoană este învățată – sau el însuși se obișnuiește – să se considere pe sine și pe cei care îi au aceleași gânduri singurii reprezentanți adevărați ai societății sau ai poporului și, ca atare, vorbește în numele lor, cerându-și voința. Nefanaticii și nedespoții, datorită calităților sentimentelor și voinței lor, numai în virtutea obișnuinței create pe baza gândirii dogmatice, sunt capabili să acționeze în așa fel încât un alt fanatic sau despot să poată învăța direct de la ei. , iar în acest

fel imita fanatismul și despotismul preia grupuri întregi ale societății. Iacobinii se considerau doar „patrioți” și numeau „incivism” orice dezacord cu teoriile lor, urandu-i fanatic pe toți cei care nu se distingeau prin „civism” și forțând despotic pe toți să fie „patrioți”, după exemplul lor. Avem, de asemenea, câteva exemple de abuz al acestui cuvânt: toți „gânditorii disidenți” nu sunt patrioți. Acest lucru este de obicei asociat cu manifestări atât de neplăcute pentru alții, fundamental false, imorale și dăunătoare în aplicație, cum ar fi vanitatea Da, încrederea în sine. , lauda de sine, care poate fi nu numai personală, ci și colectivă, iar în astfel de cazuri sunt adesea și mai dezgustătoare, false, nerușinate

nu mai periculos. Așa este, de exemplu, șovinismul sau falsul patriotism național: „noi suntem mai puternici decât toți ceilalți” și „nu ne pasă de toate” – „ne vom arunca pălăria în toată lumea” etc. Dragoste pentru patrie este o dragoste mare și sfântă, dar ne cere să cunoaștem patria noastră cu toate neajunsurile ei care necesită îndreptare și să știm că a iubi patria nu înseamnă să cântăm neîncetat: „se aude tunetul biruinței.” Între timp, mulți și mulți nu considera necesar sa cunoasca patria, pentru ca o iubesc altfel, cum ar trebui, ci numai prin imitarea inconstienta a celorlalti si prin obisnuinta apoi inradacinata.Poate sa nu fie fanatici sau despoti, dar sentimentele lor bune si bunavointa sunt doar prost dirijate de dogmatismul unei minti subdezvoltate: pot fi salvati prin predare.Este extrem de neplacut sa auzi afirmatii de auto-lauda de la oricine – fie de la straini, fie de la ai lui – nu conteaza cand, de exemplu, cineva ar să spunem că suntem primii oameni din lume, cea mai utilă parte a societății, cea mai inteligentă și cinstită parte, cea mai bună parte a tinerilor etc. Chiar dacă acest lucru ar fi adevărat în fiecare caz în parte, să lăsăm pe seama altora. pentru a ne oferi puncte, laude generoase și premii. La urma urmei, noi înșine s-ar putea să ne înșelim în propria evaluare, dar dacă în general criticăm orice națiune, orice clasă de societate, orice partid, orice categorie de tineri studenți, atunci vor exista întotdeauna defecte care ne vor obliga să ne coborâm. ton; Da, dar în raport cu alte națiuni sau alte grupuri ale propriilor compatrioți, evaluarea noastră despre noi înșine poate să nu fie foarte amănunțită. Lauda de sine nu numai că nu este respect de sine, ci este direct opusul ei. Nu degeaba distingem și încrederea în sine de societatea în sine. ACTIVITĂȚI. 8

încredere, mulțumire de sine din complezență, o părere corectă despre sine din îngâmfare etc.: primele sunt virtuțile, deoarece permit o atitudine critică față de sine, îndoiala în abilitățile și punctele forte, nemulțumirea față de comportamentul cuiva, prudență în aprecierea sensului acestuia , etc etc., iar orice altceva sunt vicii, pentru care este de vină o atitudine zadarnică, dogmatică față de sine. Națiuni întregi sau grupuri ale societății nu pot fi învinuite pentru astfel de păcate ale membrilor lor; în orice caz, indivizii din

interiorul lor, care sunt capabili să vorbească astfel, nu pot servi la împodobirea națiunii, de exemplu..., sau a partidului și a mai mulți astfel de oameni sunt oriunde și decât Cu cât mai înrădăcinate în acestea din urmă sunt obiceiurile proaste de auto-mărire națională sau de partid, cu atât mai rău.

Între timp, îngâmfarea dogmatică poate avea consecințe practice foarte dăunătoare și foarte nedrepte. Chiar și fără un adevărat fanatism, uneori la granița cu nebunia, dar pur și simplu fiind, după cum se spune, cu o minte sănătoasă și cu o memorie solidă, te poți imagina ca pe ceva ce nu poți fi numit deloc, să-ți atribui drepturi speciale, presupuse decurgând din apartenența la .sau „partea cea mai bună”, pentru a vă atribui un sens pentru care nu aveți nici cea mai mică bază. Un individ sau o întreagă parte, de exemplu, poate vorbi și acționa numai în numele său, cu excepția cazului în care un anumit individ sau un anumit grup de persoane este autorizat într-un fel sau altul să vorbească și să acționeze în numele altcuiva – în numele o întreagă națiune, stat, popor, din aceste sau din alte grupuri sociale, moșii, clase, localități etc. Un membru individual de partid, neautorizat de camarazii săi, nu poate vorbi și acționa în numele întregului partid: în caz contrar, el

va fi un impostor. Un întreg partid, care vorbește și acționează pentru întreaga societate sau pentru o anumită parte a acesteia, fără a avea autoritatea să facă acest lucru, se va face și el vinovat de imposturi. Aceasta nu înseamnă că nimeni nu poate vorbi și acționa fără o autoritate exterioară. Aceasta înseamnă că, dacă nu există puteri, atunci nu ar trebui să-și imagineze și să le prezinte altora că aceste puteri există, indiferent dacă acest lucru este gândit și spus altora de către o figură individuală, sau de susținătorii oricărei direcții, indiferent dacă acest tip de imposturi este rezultat al credinței fanatice (care este mai scuzabilă dintre toate), al necugenței dogmatice sau al sofismului conștient (care este cel mai puțin scuzabil) și dacă acest sofism va apărea din erorile minții sau erorile sentimentelor morale. Nu, din moment ce nu sunteți de fapt autorizat, desfășurați afacerile cinstit, fără impostori, amintindu-vă, printre altele, că puteți, de exemplu, să dați sfaturi bune celor care nu apelează la dvs. pentru sfat, dar că puteți, pe dimpotrivă, dați sfaturi la cererea altcuiva și dați sfaturi proaste. Autoritatea de primire oferă unei persoane un singur drept - să vorbească și să acționeze în numele celor care au dat autoritatea, dar de câte ori cei deja autorizați au trădat încrederea clienților și alegătorilor lor sau de câte ori au comis acte rele în favoarea lor a mandatarilor lor și direct în numele lor, astfel încât nici măcar o referire la obținerea autorității nu este întotdeauna un argument suplimentar în favoarea dreptului persoanei care face o astfel de referire de a declara cutare sau cutare. Dacă societatea a început să ceară fiecărei persoane care acționează ca moralist, publicist sau persoană practică în sfera publică să prezinte autoritate din orice departament, instituție, clasă, profesie, partid etc., atunci nici profeți, nici reformatori, nici liderii naționali, nici oamenii în general ar fi posibil, vorbind
8*

lătrat ca indivizi. Autoritatea lor se află în mintea lor și în rândurile lor, în talentul și în forța lor, în energia și isprăvile lor, deși societatea plătește foarte mult dacă se înșeală în evaluarea minții, cunoștințelor, talentului, puterii, energiei și faptelor sale. eroii. Responsabilitatea unor astfel de oameni este cea mai mare, pentru că ei nu o împart cu niciun partid până când nu își creează partide.

Când vorbim despre cerințele ideale pe care le poate avea o societate față de actorii săi, nu trebuie, în continuare, să avem în vedere doar o societate dată, limitată în timp și spațiu. O anumită societate poate fi atât de nedezvoltată, stupidă și mulțumită, încât însăși ideea activității sociale, ca ceva diferit de „a se ocupa de treburile cuiva” sau „îndeplinește îndatoririle oficiale”, îi va fi odios, această societate ignorantă și depravată, și descrisă ca fiind indecentă „amestecare în propria afacere” sau „încălcare a ordinii publice” criminală, de exemplu. societatea poate cere: „nu băga nasul în afacerile altcuiva și nu face probleme.” Sau, dimpotrivă, societatea, oamenii pot fi nerezonabili și nepoliticoși și pot cere ca o persoană publică să fie cu siguranță tare și clocotită. , neceremonios și violent, iar dacă îți faci treaba într-un mod care, după părerea ta, este cerut de interesele societății și de binele oamenilor, și nu într-un mod care să placă mulțimii, atunci probabil vei fi numit un trădător al patriei și un dușman al poporului, iar oamenii vor deveni unul în gustul mulțimii . favoriți, chiar dacă au înțeles prost problema și au acționat inadecvat. Ar fi, totuși, trist dacă cerințele existenței efective iar societățile existente în prezent nu puteau fi caracterizate decât prin astfel de trăsături negative.Luată în ansamblu, istoria omului

a societăților antice reprezintă istoria unor tipuri ideale de figuri - semizei și eroi în antichitate, sfinți în Evul Mediu etc.: acesta este un „cetățean” viteaz, acesta este un „martir” în vremuri de persecuție, acesta este un „cavaler fără frică și reproș” într-o epocă a nelegiuirii generale etc. Fiecare tip a avut timpul său. Cei mai buni oameni dintr-o anumită epocă au făcut ceea ce le cerea cel mai înalt ideal social al epocii și au fost înconjurați de onoare din partea altora. oameni; s-au făcut legende despre ei, inspirând poeți și scriitori ai vieții de zi cu zi; imaginile lor au fost reproduse în pictură și artă; au fost glorificate de moraliști și publiciști. Adevărat, în reprezentanții acestor tipuri și în tipurile în sine au fost multe care a fost local și temporar, condiționat și tranzitoriu, dar așa este soarta a tot ceea ce este istoric.Numai formalism mort și tradiție amorțită, nefiind în stare să distingem între forma condiționată și trecătoare din același conținut, moșia și temporară-de la constant, transformă imaginile vii ale eroilor din trecut în șabloane fără viață. Pe același tip de om, el a fost dat în slujba

adevărului, ariciului și vreun fel, când și cum i s-a prezentat ea, indiferent dacă a donat . trăind pentru patrie, fie că a murit în numele convingerii sale, fie că s-a dus să îndeplinească fapte pe baza unei promisiuni etc. Și peste tot, și întotdeauna, cu oameni adevărați, esența, nu forma, era în prim-plan. În vremurile de persecuție a creștinilor, tinerii prea înflăcărați, aprinși de râvna pentru credință, le reproșau uneori bătrânilor că, trăind până la bătrânețe, își încheiau zilele fără să sufere chinuri: după părerea lor, era necesar să se declară creștin. Bătrânii au clătinat din cap și nu i-au sfătuit pe tineri să facă asta. Și s-a dovedit mai târziu că mulți dintre cei care i-au condamnat, având în vedere chinul, s-au lepădat de Hristos, iar când a venit rândul

iar în faţa bătrânilor precauţi, aceştia din urmă, fără ezitare, au acceptat moartea din mâna călăului. Ideea era, desigur, în esență, în renașterea interioară sub influența noii credințe, și nu în ceea ce ar putea fi și ce nu ar putea fi, adică. nu în martiriu. Cine pune forma mai presus de conținut are nevoie de un fapt exterior: vremurile chinului au trecut, dar fanaticilor, chinul li s-a părut necesar în viitor, de unde și auto-tortura sălbatică.” Multe tipuri ideale, când din ele nu mai rămâne decât forma, devin caricaturi. . Un exemplu este cavalerismul în nemuritor Don. Quijote, cel puţin nu l-am numit caricatură pe cel mai faimos cavaler de la Mancha. Cultul formelor exterioare ale Republicii Franceze din 1793 în rândul republicanilor din 1848 a stârnit şi un zâmbet amar din partea oameni observatori și perspicace care îl priveau din afară. Într-un cuvânt, dacă în numele unui interes public rezonabil înțeles, trebuie să fim critici față de cerințele pe care o anumită societate ți le pune, atunci, pe de altă parte, trebuie să ținem cont și de condițiile reale ale unei societăți date, astfel încât conținutul activității noastre să decurgă din circumstanțele de timp și loc, și să nu fie o imitație o formă care nu se mai potrivește condițiilor date.

Societatea poate încă cere de la conducătorii săi să nu-i impună nimic care ar fi contrar dreptului fiecărui individ de a fi stăpânul gândurilor și convingerilor sale, de a fi stăpânul ocupațiilor și al libertății sale. Există o singură formă de comunicare pe pământ care are putere obligatorie asupra tuturor membrilor societății, și anume statul. În vremuri trecute, puterea statului era gândită ca o supremație nelimitată, în raport cu care supușii

erau complet neputincioși. Acum statul cultural oferă individului o anumită sferă de libertate, care este mai mare, cu cât dezvoltarea politică a poporului este mai înaltă și cu atât mai desăvârșită structura lor statală. Astfel de tipuri de libertate individuală sunt cunoscute sub denumirea de libertate de conștiință, libertate de gândire, libertate de cercetare și predare, libertate de exprimare, libertatea presei, libertate de întrunire și asociere, care sunt

recunoscute într-o măsură mai mare sau mai mică, cel puțin în principiul, prin toată legislația avansată. Dacă puterea de stat, cândva nelimitată și necesitând absorbția completă a individului de către patrie, se bazează, pe de o parte, pe recunoașterea generală (statul este negat în principiu doar de anarhiști), iar pe de altă parte, pe resurse materiale enorme , asupra organizaţiei guvernamentale cu agenţii săi, asupra forţei militare, acţionând, în cele din urmă, în numele binelui întregului, a fost nevoit să recunoască anumite drepturi pentru individ şi pentru societate, apoi aceasta exprima victoria principiului individualist al noul timp și respectul bazat pe acesta pentru personalitatea colectivă a națiunii, a societății, a claselor sale individuale, inclusiv a maselor. Dacă guvernul și alți reprezentanți ai puterii de stat, conform obiceiurilor timpului nostru, conform stării actuale a opiniei publice, și în unele cazuri direct prin lege, sunt obligați să respecte drepturile individului și ale societății, cu atât mai mult o persoană publică liberă care acționează în numele interesului public nu ar trebui să aibă dreptul la guvernare coercitivă, care este dezaprobată chiar și atunci când este. aparține puterii de stat - deoarece această putere se transformă în impunere, iar constrângerea în violență. De exemplu, constrângerea în materie de religie este violență – violență împotriva conștiinței, și din acest punct de vedere

La fel de josnice sunt persecuțiile la care păgânii i-au supus pe creștini când erau majoritari și la putere, precum și persecuțiile la care creștinii au început să-i supună pe păgâni când majoritatea și puterea au trecut de partea lor. Orice impunere de forme care nu sunt simpatice, dezgustătoare pentru societate, incomode pentru aceasta etc., nu poate fi în egală măsură justificată prin nimic. Această impunere poate avea diferite tipuri și imagini, și indiferent de meritul relativ al a ceea ce este impus, însăși constrângerea și violența, însăși introducerea în viață a principiilor de la care societatea se neagă, oricare ar fi motivele pentru care i se impune cutare sau cutare, concluzionează. există răul în sine, ca să nu mai vorbim de consecințele unei astfel de politici: duce la rău sau se termină în eșec, în ciuda tuturor rupturii, fără de care nu se poate descurca. Obscurantiştii şi retrogradii impun societăţii forme culturale şi sociale depăşite şi depăşite, în care societatea, în opinia lor, ar trebui să rămână din secol în secol. Fiziocrații francezi din secolul al XVIII-lea, care erau prin intențiile lor prieteni ai poporului, nu s-ar fi opus, totuși, să impună cultivarea agricolă în patria lor, care ar trebui să distrugă complet mica fermă țărănească și mica proprietate țărănească din Franța. Gracchus Babeuf, care visa și mai mult la bunăstarea poporului, s-a gândit la o revoluție care să stabilească egalitatea totală a condamnaților în Franța. Toate acestea sunt exemple de impunere a formelor care au existat cândva; dar învechite, forme împrumutate din altă țară și forme create de imaginație. Nu aceasta este refacerea vechii bune, pierdute în vremurile rele ale istoriei, o restaurare cerută de spiritul vremii, care a fost, de exemplu, întoarcerea la masa iobagilor a drepturilor unui liber.

afirmă: libertate. nu s-a impus oamenilor, el însuși și-a dorit-o, iar puterea supremă însăși a văzut că încearcă să-l obțină singur dacă nu o primea de sus. Nici reforma noastră judiciară nu s-a impus oamenilor, deși temeliile noii instanțe au fost împrumutate din străinătate, întrucât întreaga societate era împovărată de vechea instanță și nu mai era bună la nimic, iar noua instanță a dat ceea ce este. dragă tuturor celor care, doar tu ai de-a face cu instanța. Iar atunci când guvernul creează noi legi care să satisfacă nevoile urgente ale societății, de asemenea, nu impune societății ceea ce îi este nesimțitor sau dezgustător, ci doar își îndeplinește datoria față de societate. Să poată afla care sunt adevăratele nevoi și cerințe ale societății, ce dorește și ce este capabilă să accepte, ce este fezabil în condițiile date de loc și timp, în condițiile economice și culturale, sociale și politice date. , pentru a nu lăsa societatea nemulțumită de niciuna dintre aspirațiile ei și în același timp să nu-i impună ceea ce nu-i place, nu. în puterea cuiva, dincolo de mijloacele cuiva - în asta ar trebui să constă adevărata înțelepciune a unui om de stat și a unei persoane publice. Nu este vorba de a imita sau a imita pe cineva, adică. fie către strămoși, fie către popoare vecine, fie către programe progresive din alte țări cu toate detaliile lor, explicate prin condițiile de loc și timp. Nu este vorba de a imita toate acestea sau ceva asemănător, nici de a impune altora această imitație, prin imitație, de a le strica viața, de a cere ca ei înșiși să o strice. În alte cazuri, inevitabilitatea unei astfel de pauze în trecut este explicată de istorie, așa cum se poate spune despre reforma lui Petru în țara noastră sau despre marea revoluție din Franța.

dar această explicație conduce în cele din urmă la un indiciu că o astfel de defalcare a fost făcută inevitabilă de prezența pe termen lung a societății într-un stat impus acesteia de ordinele sale culturale și sociale anterioare. Este imposibil, totuși, să transformăm o explicație a inevitabilității a ceva în trecut în anumite circumstanțe într-o justificare de principiu pentru același lucru în viitor, în toate circumstanțele.

Declarând că exigențele societății de la un activist nu ar trebui să-i impună un mod de acțiune cu care nici mintea și nici simțul său moral nu se pot împăca, am respins, în același timp, dreptul unui individ de a impune ceva societății violând membrii ei individuali. Aveam nevoie de toate acestea pentru a arăta pe ce principiu general se pot baza cererile raționale, ce fel de societate are dreptul să le prezinte conducătorilor săi. Am spus deja la începutul capitolului că în această carte trebuia să spun din când în când: „o persoană publică ar trebui”, „o persoană publică nu ar trebui.” Și ce ar trebui și de ce ar trebui, asta, de fapt , căreia îi este dedicată întreaga carte. Aici mai am ceva de adăugat.

Fiecare chestiune practică care necesită înțelegere și îndemânare poate fi realizată cu succes după o pregătire mai mult sau mai puțin îndelungată. Fără să înveți medicina sau inginerie, nu poți vindeca oameni sau construi punți. Îndemânarea, desigur, se dobândește prin practică, iar dacă această sarcină este pur mecanică, cum ar fi, de exemplu, arătul pământului, cosirea fânului, treieratul pâinii etc., atunci nu necesită o înțelegere specială, care este asigurată doar de pregătirea teoretică, care este necesară, de exemplu, în tratarea bolilor sau a construcțiilor de tot felul. Activitatea socială este o chestiune practică care necesită o pregătire teoretică foarte mare, din

de care depinde și abilitate, deoarece nu este o simplă abilitate de a acționa și de a se înțelege cu oamenii, dobândită nu printr-un exercițiu special, ci prin viața însăși. Cea mai bună școală pentru o persoană publică este viața însăși, care oferă experiența necesară, și știința, care oferă cunoștințele necesare. O mențiune specială se va face despre pregătirea științifică, dar în ceea ce privește viața, se poate învăța în general să trăiască doar din viața însăși, adică. participând la ea, trăind-o. Nu este nevoie să împingeți prematur o persoană într-un domeniu pentru care nu poate fi încă numit potrivit și pe deplin pregătit, deoarece nu poate exista prea mult beneficiu din acest lucru pentru afacere și nu este util pentru persoană. Nu este nevoie, cu alte cuvinte, să trageți artificial o persoană într-un mediu necunoscut: este necesar doar să satisfacem nevoi urgente, să dai naștere unor aspirații deja dezvoltate. Compania este și viață socială, iar din participarea la această viață, din experiența pe care o oferă, se pot învăța activități sociale viitoare, mai ample, satisfacând în același timp aspirațiile și nevoile resimțite la momentul dat, prezent. Cu cât impulsurile vieții pentru activitate ar putea fi satisfăcute aici mai liber și mai corect și cu atât mai capabili și demni, din punct de vedere al dezvoltării lor psihice și morale generale, de tineri să-și organizeze liber și corect relațiile de tovarăș, cu atât mai bine ar fi atât pentru ei înșiși și pentru societatea care vede că există speranță în ea. Dar pentru ca orice manifestare exterioară a aspirațiilor umane să primească direcția corectă și să nu fie distorsionată, este necesar ca nu numai oamenii înșiși să știe să se comporte într-o manieră demnă de ființe raționale și libere; dar pentru ca condiţiile exterioare să nu le suprime raţiunea şi simţul libertăţii sau să le forţeze

dorința de a lua forme nedorite și chiar de-a dreptul urâte în detrimentul acestor oameni înșiși și al întregii societăți. Învățând viața practică din relațiile de tovarăș și satisfacându-și astfel instinctele sociale, tinerii, la rândul lor, trebuie să aibă grijă cel puțin să alunge din aceste relații tot ce este greșit și urât, inclusiv tot dogmatismul, fanatismul și despotismul din mediul de relații camaradele interne și în relaţiile lor cu societatea înconjurătoare, luând-o pe aceasta din urmă în sensul cel mai larg.

Fără viață și pregătire științifică, activitatea socială reală este de neconceput. Societatea are dreptul de a cere ca liderii săi să fie suficient de pregătiți pentru intervenția complexă și dificilă, independentă și responsabilă în treburile publice pe care o întreprind. O persoană care este serioasă cu ideea de datorie morală și ideea de bine comun recunoaște o astfel de cerere din partea societății ca fiind rezonabilă și corectă. Vorbesc, desigur, despre cerința interesului public în înțelegerea sa ideală. Cutare sau cutare societate reală poate fi greșită – și greșită în direcții diferite, uneori diametral opuse – în ceea ce privește pregătirea pentru activitatea socială. O societate, de exemplu, temându-se de intrarea prematură a tinerilor foarte tineri în arena activității publice și având temeiuri experimentale pentru frica ei, va începe poate să interzică tinerilor săi să se intereseze de problemele publice. O astfel de societate ar fi greșită. Viitoarele personalități publice trebuie să primească o pregătire teoretică preliminară, dar ar fi cu totul de neconceput dacă sunt implicate subiectele și problemele care sunt studiate și rezolvate de științe sociale, jurnalism și științe sociale.

Această activitate, tineretul nu avea nici un interes și, în plus, nu un interes pur abstract, precum s-ar putea avea în arheologie sau matematică, ci un interes vital direct. Mai mult: dacă societatea vrea să-și protejeze tânăra generație de hobby-uri dogmatice, nedorite pentru ea atât de dragul binelui tinerilor înșiși, cât și de binele societății însăși, care, desigur, nu poate beneficia de greșeli de gânduri imature și voință neexperimentată, atunci cel mai bun remediu împotriva acestui lucru este - formularea științifică și critică a tuturor problemelor sociale care privesc sufletele tinere. O altă societate poate, dimpotrivă, să vadă în puritatea gândurilor tinerețe, în nealterarea sentimentelor tinere, în fervoarea voinței tinere, calități care sunt deosebit de valoroase pentru a-i îndrepta pe posesorii acestor calități către activități practice. de natură socială, chiar dacă doar temporară. Indiferent dacă puritatea inimii și ardoarea sunt suficiente pentru a fi o figură publică utilă, această întrebare nu este greu de rezolvat - și, desigur, într-un sens negativ. Pentru a actiona asupra mediului, trebuie in primul rand sa te intariti impotriva efectului distructiv al mediului. Câți tineri arată promițătoare în tinerețea lor, înainte ca viața să-i strice, viață într-un mediu diferit de cel în care s-au găsit în anii de studii. Nu te poți baza doar pe ardoarea tinereții: trece odată cu vârsta și, dacă întregul punct este în el, în această ardoare, atunci poate fi folosit pentru scurt timp, dar apoi ce? - dacă o persoană nu dobândește niciunul cunoștințe și nici obiceiul de a munci constantă și grea într-un singur scop. Mai mult, starea de spirit este un lucru imposibil de schimbat. Achizițiile ideologice sunt importante, ca singura achiziție de durată a spiritului uman. Și toată lumea, înainte de a intra în domeniul vieții independente, trebuie să se pregătească

despre sine ca un adevărat luptător, care iese complet înarmat cu cunoștințe și... muncă. Învățământul general (și autoeducația) ar trebui să pregătească oamenii, „oamenii”, și nu medici și ingineri, nu profesori și avocați, nici tehnicieni și funcționari etc. Pe aceeași bază, pregătirea științifică a viitoarelor personalități publice ar trebui să le aibă minte , și nu aceste sau alte scopuri pentru care pot exista mijloace proprii, ci în raport cu care știința și educația nu pot fi mijloace. Ei trebuie să pregătească nu conservatori sau radicali, nu liberali sau socialiști, nu naționaliști sau cosmopoliți, „activiști ai poporului” sau „marxişti”, ci persoane bine informate și oneste care ele însele, și nu sub influența îndoctrinarii dogmatice, ar putea rezolva problema unde. și în ce constă înțelegerea corectă a problemelor sociale. Creșterea și educația sunt, în primul rând, și în ultimă instanță, creșterea și educarea tineretului, prin urmare, ei trebuie să se străduiască pentru un astfel de bine care ar fi binele însuși al acestui tineret, considerat ca obiectivul imediat al creșterii și educației și nu ca un instrument pentru atingerea oricăror alte scopuri sociale, mai ales că scopul creșterii și educației în sine este foarte important și servește, de asemenea, ca un important

1) Ce este aceasta – scepticismul, indiferentismul sau oportunismul autorului? Deci un alt cititor poate întreba. Cine se gândește la sensul general a ceea ce spun, sper, va înțelege că nu există nici una, nici alta, nici a treia, dar există dorința ca tinerii să accepte în mod conștient ceea ce este justificat de știință și etică, fără a accepta. credinta, acestea sau alte formule gata facute. – Găsim idei foarte solide despre atitudinea tinerilor studenți față de politică și probleme sociale în cartea Prof. T. Ziegler nDer deutsche Student am Ende des XIX Jahrhunderts“ (disponibil în traducere rusă).

Terezam. Unul dintre aceste interese este formarea unor personalități publice care ar putea în mod independent și liber, cu deplină înțelegere și cu profundă convingere, și nu sub. sub influența îndoctrinării dogmatice grăbite și a unei dispoziții trecătoare de a se declara cutare sau cutare și care ar putea, cu cunoștințe și experiență adecvate, să se ocupe de chestiuni dificile și responsabile prin care s-ar obține efectiv beneficiul public.

Altfel, însă, pe baza propriilor principii, care stau la baza atât a acestei cărți, cât și a celor anterioare, în care îmi exprim gândurile despre ceea ce este util și potrivit pentru tineri, mi-ar fi imposibil să înțeleg sarcinile orice educație, pregătire, predare, instrucțiuni, sarcini ale profesiei tale, chemarea vieții tale. Când vin la un medic pentru sfaturi medicale, medicul dă un sfat sau altul, ghidându-se doar de interesul pacientului însuși, și anume interesul pe care fiecare îl găsește în propria sănătate, și nu de dacă o anumită persoană este utilă sau inutilă. : sănătatea pacientului în sine este scopul, deloc un mijloc de a atinge un alt scop; În caz contrar, medicul ar trebui să efectueze nu o examinare a corpului subiectului însuși, ci o anchetă pentru a stabili dacă este benefic pentru societate ca această persoană să fie în viață și sănătoasă sau dacă este posibil să nu-l trateze

deloc. , chiar dacă moartea ar urma. Problema cu formarea și educația nu este diferită. „Pacientul14 vine pentru cunoaștere și înțelegere: cunoașterea și înțelegerea lui, în primul rând, trebuie avute în vedere, pentru că este un scop, ca scop, iar subiectul însuși nu este un mijloc. Din punct de vedere al partidului și nu doar din punct de vedere al partidului, ci din punct de vedere restrâns al partidului, poate că ar fi mai de dorit ca știința și educația să fie, după cum se spune, tendențioase, dar acest lucru nu poate fi dorit decât din punct de vedere. de vedere a partidului.

orice punct de vedere restrâns de partid care necesită subordonarea adevărului însuși, a cunoașterii în sine, a științei însăși. Părțile, convinse de dreptatea lor, nu numai că nu trebuie să se teamă de studiul liber al adevărului și de predarea pur științifică, ci chiar să-l dorească în interesul lor, întrucât descoperirea de noi adevăruri științifice și difuzarea lor în societate nu pot decât să contribuie la doar cauza ceea ce fiecare parte care se respectă ar trebui să considere afacerea sa. Desigur, știința nu poate considera toate părțile la fel de drepte, ci fiecare să-și înțeleagă singur disputa, ghidat de conștiința sa și înarmat cu cunoștințele și înțelegerea pe care i le oferă știința, adică. pe baza datelor științifice și a metodei științifice. Interesele societății sunt mai bine înțelese de acele părți ale căror interese și aspirații sunt mai conforme cu concluziile și cu însuși spiritul științei. Dacă partidul este convins că servește interesele societății mai bine decât alții, atunci nu ar trebui să creadă că cercetarea liberă și predarea pur științifică pot fi dăunătoare intereselor societății și incompatibile cu interesele partidului însuși. Mai mult, aspirațiile partidului în propriii ochi pot fi fie neștiințifice, fie științifice. Doar obscurantiştii de-a dreptul şi retrogradii îl pot admite pe primul, dar din moment ce o anumită mişcare vrea să se justifice ştiinţific, înseamnă că vede în ştiinţă criteriul dreptăţii sale, în ştiinţifice - unul din propriile sale fundamente: atunci nu poate să nu dorească. cercetare și dezvoltare liberă.în același spirit al predării științifice și, din moment ce este așa, atunci nimeni nu are dreptul de a dori ca știința și predarea să urmărească vreun scop care nu ar fi scopurile directe ale cercetării științifice și transmiterea rezultatelor acesteia. altora. Scopul educaţiei este dezvoltarea cunoscută a acelor oameni care

rym este dat, i.e. propriul lor bine, dar acest bine este de așa natură încât, în principiu, nu poate fi rău în raport cu ceilalți și, dacă vreo parte ar afirma că acest bine nu este bun, că este rău, atunci l-ar dezvălui doar pe al tău. natură. Deci, numai din punct de vedere restrâns de partid ar fi avantajos să transformăm într-o predicare dogmatică a ideilor plăcute sau utile partidului ceea ce ar trebui să aibă ca scop doar dezvoltarea spirituală a individului și răspândirea în societate a cunoașterii și capacitatea de a înțelege corect

lucrurile. Dar toți directorii, responsabili de nevinovăția lor și nedorind să-și pună principiile mai presus de adevărul însuși și să subordoneze știința propriei lor în însuși principiul adevărului și să se bazeze pe o știință, direcția de direcție, în viziunea activitatea societății, dar crezând că și interesele spirituale ale indivizilor trebuie satisfăcute în mod corespunzător - toate direcțiile în care există o puternică înțelegere că în cercetarea liberă și în predarea științifică se întâlnesc, fără a contrazice, folosul public și dreptul personal al fiecărui membru al societății. unul pe celălalt, fără a se exclude unul pe altul pentru a obține oportunitatea de a se dezvolta independent și liber - toate aceste direcții nu ar trebui să permită ca dobândirea adevărului și răspândirea lui în societate să fie efectuate în interesul exclusiv al unei anumite direcții. Și cel mai rezonabil și moral, cel mai înțelegător al beneficiilor societății și al drepturilor individului, cel mai capabil să conducă progresul va fi întotdeauna acel partid care în știință și educație își va vedea nu slujitorii, ci complet independent de el însuși și aliați liberi, respectându-și propriile legi și care vor vedea în toată lumea

studenții care caută educație și luptă în primul rând pentru cunoaștere și înțelegere, indivizii umani stabilindu-și propriile obiective, și nu animă lucruri din care trebuie să facă instrumente pentru a atinge alte obiective. Dacă partide separate s-au luptat între ele pentru știință, care dintre aceste partide ar trebui să o subjugă singure, ca instrument al ei, pentru a aduce triumful principiilor sale în societate, chiar și în detrimentul adevărului obiectiv, știința – vorbesc despre adevăr. știință – ar trebui să se declare împotriva tuturor partidelor existente. Între ei, știința își poate alege doar aliați, în funcție de cât de sincer i se oferă o alianță din partea cealaltă, adică. în măsura în care știința însăși este văzută ca o forță liberă și independentă și în funcție de măsura în care tendințele care sunt capabile să devină știință în raport cu aliații egali corespund ideii de adevăr, pe care o servește adevărata știință. Și vocea ei trebuie să fie auzită în afacerile publice, ca o voce care trebuie să aibă autoritate mental și moral pentru toate elementele sociale, pentru guverne și autorități, pentru persoane publice și persoane private, pentru toate profesiile și partidele, pentru persoanele de vârstă matură și pentru tineret. Și nu există un bine mai mare pentru tineri - și prin tineri și acesta va fi un bine pentru întreaga societate - decât să audă în propriile inimi, tocmai în sinea lor, glasul rațiunii și conștiinței, luminate de adevărate, independente și știință liberă. Voi adăuga că toate acestea, desigur, le spun nu în numele științei, pentru care nu aș avea niciun drept în general și în special datorită atitudinii mele negative față de orice dogmatism, ci în numele științei, care va condamna eu dacă îi invoc numele în zadar, - nu în numele rațiunii tale personale, ci în numele rațiunii în sine,

care, în orice caz, nu mă va condamna pentru faptul că nici la convingerile sale, i.e. Nu mă tratez dogmatic.

Așadar, acesta este ceea ce, în opinia mea, are dreptul să ceară societatea de la viitoarele sale personalități publice și spre ce ar trebui să vizeze pregătirea lor educațională.

1.. Dezvoltare psihică și morală generală, întrucât este un beneficiu în sine pentru cei care o primesc și o condiție pentru oportunitatea și. activități oneste în folosul societății.

2. Respectul față de persoana umană și dorința de bine comun, deoarece atât acest respect, cât și această dorință sunt strâns legate de dezvoltarea morală și nu pot fi de folos decât societății, care ea însăși este formată din indivizi care cer respectarea demnității și drepturilor lor umane. , iar binele căruia este numai binele tuturor indivizilor care îl formează.

3. Interesul pentru public, pentru că dorința de bine comun ar fi ceva incomplet dacă s-ar limita exclusiv la relațiile private.

4. Educația etică și sociologică, care constă în stăpânirea celor mai importante fapte generale ale vieții morale și sociale a unei persoane, a celor mai semnificative teorii etice, economice și juridice, politice și sociologice și a metodei științifice, excluzând orice dogmatism.

5. Alături de această educație teoretică generală se află o educație istorică generală, despre a cărei importanță am mai vorbit în alte locuri.

6. Cunoștințe speciale din acele științe sociale care

care se referă la subiectul activităţii imediate a uneia sau alteia persoane.

7. Alegerea conștientă a direcției în care o persoană dorește să acționeze.

8. Simțul responsabilității în fața conștiinței și a opiniei publice pentru toate acțiunile care pot avea rezultate sociale.

Îmi voi permite să abordez în mod specific pregătirea științifică pentru activități sociale. În științele teoretice despre aspectele individuale ale societății, se pot distinge diferite categorii de întrebări: în ele există întrebări pur abstracte (teoretice în sens restrâns) și întrebări aplicate (practice) despre ce trebuie făcut, de exemplu. ce să setați ca scop al activității și cum să o faceți, de ex.

la ce înseamnă să apelezi pentru a atinge scopul, iar aceste întrebări pot fi puse fie în termeni generali, fie în aplicare la date, de exemplu, relațiile domestice. Cei care se angajează în știință de dragul dezvoltării acesteia, desigur, întrebările abstracte par a fi cele mai importante, în timp ce cele aplicate primesc sens, în primul rând, în raport cu scopurile și, în al doilea rând, într-o formă generală. Oricine se pregătește pentru activitatea publică, desigur, ar trebui să fie interesat de întrebările aplicate mai mult decât cele abstracte, întrebările despre mijloace mai mult decât întrebările despre obiective și toate acestea în principal în aplicarea realității native: cum putem realiza asta și asta? Acest mod de a pune întrebarea presupune cunoașterea însuși mediul social în care va trebui să acționăm și, în plus, cunoașterea acestuia în comparație și în legătură cu Europa de Vest, de care suntem atât de diferiți, dar care are o asemenea influență. asupra propriilor noastre vieți. Cunoașterea mediului nu este doar cunoașterea momentului prezent, ci și a trecutului imediat. Condițiile generale ale prezentului nu mai sunt așa

diferit de trecutul imediat, astfel încât experiențele și exemplele acestuia din urmă nu pot fi aplicate judecăților noastre despre momentul prezent și ne ghidează în activitățile noastre prezente, avertizându-ne împotriva unui lucru și, dimpotrivă, recomandându-ne altul. Și, în general, studiul istoriei este important, așa cum s-a spus deja, dar într-o carte despre esența activității sociale este deosebit de necesar să notăm câteva teme generale ale lecturii istorice. Iată pe cele principale:

1. Biografii științifice ale personalităților publice remarcabile din diferite țări cu o evaluare critică a activităților lor în funcție de scopurile și mijloacele lor. Orice biografii scrise cu un scop moral anume sau cu intenția de a insufla o opinie politică cunoscută, panegiricii cu frazeologie stereotipată, care sunt scrise adesea fără o atitudine științifică față de subiect, rostul în discuție, nu pot servi.

2. Descrieri științifice, analize și caracteristici ale activităților partidelor politice individuale, istoria dezvoltării lor interne, luptele lor cu alte partide, succesele și înfrângerile lor, avantajele și dezavantajele lor, greșelile și rezultatele pe care le-au obținut etc. , o condiție necesară – imparțialitatea. În orice caz, nu trebuie să neglijăm nici măcar lucrările părtinitoare, cu excepția cazului în care părtinirea se transformă în panegiric: atunci este mai bine să apelăm la pamflete, care încă conțin critici.

3. Narațiuni științifice despre marile mișcări sociale, mai ales când pe scenă au apărut nu numai figuri individuale și partide politice, ci și masele de oameni. Cauzele și rezultatele mișcărilor, condițiile care le-au influențat cursul, vicisitudinile lor interne, reacțiile care le-au urmat - toate acestea trebuie înțelese științific și descrise cu sobru.

4.   Istoria problemelor sociale individuale, formulările și soluțiile acestora, istoria transformărilor de diferite feluri - relații care au fost supuse transformării, apariția lor, lupta partidelor cu privire la acestea, participarea indivizilor la ele, cursul lor, rezultate.

O astfel de cunoștință cu. personalități proeminente (de exemplu, Turgot, Mirabeau, Dmitry, etc.), cu partide individuale (de exemplu, prezbiteriani și independenți în prima revoluție engleză, conservatori și whigs în ultimele două secole în Anglia, Giron Dists și iacobini etc.), cu epoci separate de mișcări sociale puternice (Germania în epoca Reformei, Franța la sfârșitul secolului al XV-lea, Prusia sub Stein și Hardenberg, 1848 etc.); cu reforme individuale (țăran, zemstvo, judiciar etc.) - o astfel de cunoaștere a faptelor istorice care sunt direct legate de problemele activității sociale în general extinde orizontul mental, care este în mod necesar foarte limitat pentru o persoană care se mișcă într-un cerc restrâns - oferă o mulțime de cunoștințe faptice, din care se pot trage apoi concluzii instructive, oferă material pentru comparație cu viața înconjurătoare cea mai apropiată, adică. în ambele cazuri, înlocuiește lipsa de experiență personală, predă gândirea științifică și istorică etc. Familiarizarea apropiată și constantă cu viața actuală din reviste de ziare și reviste în legătură cu studiul prezentului este același beneficiu pentru toți cei care doresc să fie persoană publică din țara mea natală.

Din păcate, printre problemele științifice, familiaritatea cu care este extrem de importantă pentru fiecare persoană publică, există multe care nu au fost încă suficient de dezvoltate critic, deși nu sunt discutate dogmatic.

Pe vremuri s-au exprimat opinii foarte decisive. Fiecare persoană publică este, în același timp, o figură istorică, și totuși problema rolului individului în istorie este încă una dintre cele mai controversate, cele mai puțin dezvoltate, fapt dovedit de sărăcia literaturii de specialitate dedicate acesteia. În zilele noastre se aud adesea voci și, mai mult, cu. din diferite părți că acțiunea personală în istorie este egală cu zero. Dar atunci, s-ar putea întreba, activitatea socială în sine are vreun sens? Dacă eforturile unui individ sunt zero, atunci eforturile părților întregi, adică. sumele unor astfel de zerouri individuale trebuie de asemenea să fie egale cu zero. Atunci ce rost are existența partidelor? Această întrebare în sine nu este pusă istoric într-o formă atât de generală. Și însăși problema activității sociale, a luptei partidelor, a relațiilor interne ale partidelor etc. a fost puțin dezvoltată *). Interesul public ar cere ca cei care fac ca obiectivul lor să fie îndreptați în tactica lor de un cod de reguli. În alte țări cu o lungă istorie de activitate socială largă și liberă, de care habar n-avem, au fost deja dezvoltate anumite tradiții, o anumită disciplină, un anumit cod de reguli. Mai avem de predicat adevăruri elementare și morală comună. Este rău dacă

toată lumea, ghidată uneori doar de intuiție și instinct, fără ajutorul opiniei publice dezvoltate, care s-ar baza pe o publicitate largă, trebuie să petreacă timp și efort folosind experiența personală pentru a obține soluții la probleme care nu trebuie rezolvate. .

x) Literatura despre această problemă în limbi străine este foarte nesemnificativă, iar în rusă nu există aproape nimic despre petreceri. Ca o continuare a acestei cărți, îmi propun să public un studiu special dedicat în mod special acestei probleme.

Dar aici am atins involuntar problema condițiilor necesare activității sociale, căreia, conform planului preliminar, trebuia să-i dedic un capitol special al cărții. La această întrebare mă întorc acum, deși s-ar putea spune mult mai multe despre subiectele specifice abordate în capitolul care tocmai a fost finalizat.

VI. Condiții necesare activității sociale.

Activitatea socială este la fel de posibilă peste tot? Este la fel de ușor peste tot? Poate avea la fel de succes peste tot?

Desigur, nu, nu și nu, nu peste tot.

Ar fi posibil să punem alte întrebări similare și să le răspundem în același mod, „nu peste tot.” De exemplu, poate societatea de pretutindeni să prezinte conducătorilor săi aceleași cerințe ideale? Răspunsul este același aici: desigur, nu peste tot și nu întotdeauna. Necondiționarea cerințelor rațiunii și justiției nu este în niciun caz negata de faptul că nu toate condițiile sociale care există efectiv îndeplinesc aceste cerințe. Dacă societatea ar fi ideal bună, atunci însăși nevoia de activitate socială ar înceta. Această activitate în sine este condiționată de imperfecțiunile societății, iar cu cât aceasta din urmă este mai imperfectă, cu atât are nevoie de munca unor figuri progresiste, dar în același timp munca lor este cu atât mai dificilă, cu atât societatea este mai puțin perfectă, întrucât sarcina în sine este mai mare și mai complex, da și condițiile activitățile sunt cu atât mai rele, cu atât imperfectă societatea; în condiții mai dificile și acționează cu mai multă înțelepciune în conformitate cu

toate cerințele rațiunii și justiției, dar abaterea de la ele în astfel de cazuri atrage după sine consecințe mai periculoase și dăunătoare decât în condiții mai favorabile. Acesta este un fel de cerc vicios: cu cât sarcina în sine este mai dificilă, cu atât condițiile externe pentru rezolvarea acesteia sunt mai grele, dar cu cât condițiile sunt mai rele, cu atât este mai dificil să se respecte regulile necesare și cu cât acestea sunt mai puțin respectate, cu atât mai puțin Este mai dificil să rezolvi problema. O anumită stare socială este stabilită ca scop; aceasta necesită o anumită activitate socială ca mijloc; dar

pentru ca această activitate să fie posibilă sunt necesare anumite condiţii sociale, iar uneori se dovedeşte că tocmai aceste condiţii sociale sunt gândite în acea stare socială, care este scopul activităţii, lipsită de condiţiile ei necesare, întrucât acestea din urmă sunt încă scopul aspiraţiei ий . Alexandru cel Mare, care nu a vrut să se deranjeze să desfacă nodul gordian, l-a tăiat cu sabia. Societățile care au fost oprite sau întârziate în dezvoltarea lor, au luat un drum istoric greșit și s-au trezit în astfel de fundături culturale și sociale, ies din ele pe drumul real și devin capabile să avanseze mai departe doar atunci când una sau alta sabie taie Nodul gordian al cercului vicios. O astfel de sabie a fost reforma lui Petru pentru Rusia în urmă cu două sute de ani, revoluția pentru Franța în urmă cu o sută de ani, eliberarea țăranilor și alte reforme ale lui Alexandru al II-lea. Sunt epoci de crize care capătă un caracter foarte diferit în funcție de circumstanțele sociale și de indivizii care acționează pe scena publică. Uneori statele nu trăiesc astfel de momente critice, când vechiul neadevăr este recunoscut, este recunoscută nevoia de a merge înainte, dar intern

sau condițiile externe pun o dilemă: fie rămâneți în aceeași poziție, care, desigur, va fi urmată mai devreme sau mai târziu de moarte, fie morți chiar acum, dacă încercați să fiți tratat pentru vechea voastră boală. Aceasta a fost situația în care s-a aflat Polonia în urmă cu puțin peste o sută de ani. Cum se va sfârși o astfel de criză nu poate fi niciodată prevăzut: atât în Polonia, cât și în Franța, acum o sută de ani, au existat lupte interne; atât Polonia cât și Franța au fost supuse unei invazii externe; în ambele țări, conflictele civile și lupta cu vecinii au fost cauzate de dorința de a ieși din impasul istoric, de a rupe cercul vicios al contradicțiilor interne, de a tăia cu sabia nodul gordian al politicii interne, dar Polonia a pierit ca stat. , iar Franţa s-a retras din interiorul şi. lupta externă unită și puternică. Fiecare astfel de criză reprezintă o șansă de recuperare și de moarte. Cauzarea artificială a unei crize este întotdeauna o afacere riscantă; dar un om prudent, care este conștient de responsabilitatea sa, își riscă interesele dragi doar atunci când a încercat deja toate metodele și măsurile și vede că nu există altă cale de ieșire decât riscul. Dar uneori, dimpotrivă, este riscant să lăsăm vechea ordine în toată integritatea ei. Reforma lui Petru și marile transformări care au reînnoit Rusia în urmă cu patruzeci de ani au fost o profundă necesitate istorică: fără aceste două epoci, Rusia risca să experimenteze teribile necazuri externe și răsturnări interne, din care încă nu se știe cum și cu ce ar fi putut să iasă.

Am evitat însă sarcina de a lua în considerare condițiile necesare activității sociale, fiind purtat de considerații istorice despre soarta regatelor și popoarelor, despre crizele și revoluțiile sociale, pașnice și revoluționare, dar a căror esență este

Ideea este că, în multe cazuri, însăși posibilitatea unei mișcări istorice ulterioare înainte este creată doar printr-o acțiune a puterii, de oriunde ar veni ea. Istoria, însă, ne învață că revoluțiile radicale și rapide pot avea loc numai acolo unde o mișcare treptată constând din schimbări parțiale este întârziată – că rezultatele acestor revoluții sunt durabile doar atunci când corespund nevoilor sociale cu adevărat „urgente” – că noroc și succese în cazuri foarte frecvente, când victoria reală nu are rădăcini puternice în societate, sunt înlocuite foarte repede de înfrângeri - că aceste înfrângeri pot împinge adesea condițiile sociale înapoi și le pot îndepărta de atingerea scopului - că, în orice caz, există destul de mult riscul implicat, depinde mult de șansa aleatorie și este similar cu jocurile de noroc. Adevărul cere, totuși, să adăugăm că, fără astfel de răsturnări, multe fenomene culturale și sociale, cel puțin în trecut, ar fi fost imposibile - că primii vinovați ai acestor răsturnări au fost conducătorii și clasele conducătoare, care au stat sub sarcina lor și au făcut-o. nu face concesii la timp, - că grosolănia și cruzimea care au însoțit astfel de răsturnări au fost rezultatul secolelor de ignoranță și oprimare, împotriva cărora nu s-a făcut nimic din partea statului și a claselor culturale - că pacificarea popularului aprins. pasiunile, la rândul lor, au căpătat caracterul de răzbunare sălbatică și a fost însoțită de distrugerea multora deja dobândite de societate E bine că responsabilitatea pentru pașii riscanți, care a dus mai târziu la tulburări și lupte civile, în alte cazuri, cum a fost cazul, de exemplu, în Anglia, în secolul al XVII-lea, a căzut asupra puterii de stat însăși, care s-a îndepărtat de pământul însuși legea care i-a servit drept bază personală.

existenţa naturală etc. Ca în tot ceea ce priveşte numai cunoaşterea şi înţelegerea, nici un dogmatism în judecăţile despre astfel de evenimente din viaţa istorică a popoarelor nu este nepotrivit: revoluţiile sunt aceleaşi. faptele istorice, ca toate celelalte, sunt supuse aceluiași studiu științific, critic, și anume studiu științific, și nu glorificarea de partid sau amestecarea cu murdărie, și anume o atitudine critică și nu dogmatică. Însăși ideea de revoluție, de revoluție, ca și alte idei de natură sociologică și istorică, precum ideile de libertate și putere, societate și stat, aspirații sociale, activitate socială, transformări etc., etc., este nimic altceva decât ca un concept abstract și, în plus, unul foarte complex, care are nevoie de analiză pentru a deveni complet clar, de iluminare faptică pentru a deveni sens etc., etc. Dogmatism abstract în raport cu această idee , care a devenit pentru mulți un simbol al progresului, un obiect al adorației superstițioase, un cult aproape sau chiar complet religios, iar pentru alții întruchiparea răului însuși, un obiect al fricii nu mai puțin superstițioase, o fantomă mereu amenințătoare, dureros de înfricoșătoare. la imaginație - și această relație dogmatică cu fanatismul iubirii nebune și al urii sălbatice a ideii însăși, cu posibilitatea despotismului și ambele pe de altă parte, trebuie înlocuită cu o viziune istorică și critică, în care să nu existe. loc fie pentru credința că aceasta este vocea lui Dumnezeu, fie pentru credința că aceasta este mașinațiile diavolului. Acestea sunt fapte istorice care au avut propriile lor cauze și motive, propriile lor

condiții și consecințe - fapte în care binele și răul, inteligent și nerezonabil, adevăr și eroare, bine și rău, dragoste și ură, eroism și vulgaritate, înalt și jos, au fost amestecate.scăzute, utile și dăunătoare și toate s-au întâlnit

contrariile personajelor umane, ca peste tot în care oamenii au acționat și acționat. Acestea, în continuare, sunt fapte istorice, supuse, repet, de studiu, analiză, critică. evaluare și judecată, după care nu mai poate fi loc pentru vreun dogmatism în raport cu o idee, iar revoluția nu va mai părea un panaceu sau un remediu universal, sau o fantomă veșnică sau un bogeyman, a cărui frică ar putea servi drept un justificare pentru a face lucrurile corect, adesea dimpotrivă, și... ducând la cele mai severe șocuri. Istoria poate arăta că nici predica dogmatică a revoluției în sine nu a fost capabilă să-i provoace, nici predica dogmatică împotriva revoluției nu i-a putut opri și avertiza. Ideea își pierde complet tentația pentru unii și încetează să inspire frică altora, de îndată ce această idee este atinsă de analiza științifică, care singură poate arăta cum trebuie condusă societatea înainte, nu neapărat prin revoluții violente și cum, pe de altă parte, , pentru a preveni însăși posibilitatea lor, fără a opri progresul social prin măsuri artificiale. Munca oamenilor de stat și a personalităților publice în vremuri pașnice și calme ale vieții oamenilor poate – și ar trebui – să se bazeze pe o astfel de cunoaștere și înțelegere, dar pentru aceasta trebuie să existe anumite condiții. Ultima considerație ne readuce la subiectul principal al acestui capitol.

Se pot spune multe despre condițiile necesare activității sociale, dar voi păstra dezvoltarea detaliată a acestui subiect pentru altă dată. Aici mă voi limita doar la cele mai generale.

Aceste condiții pot fi de categorii foarte diferite – condiții care fac posibilă activitatea socială.

dificil și imposibil, condițiile în care este mai ușor și mai dificil, condițiile care își îngustează arena sau, dimpotrivă, extind această arenă, condițiile pentru succesul ei mai mare sau mai mic, rodnicia mai mare sau mai mică, puterea rezultatelor obținute. Pentru a vorbi despre fiecare dintre aceste categorii diferite, desigur, nu este suficient să ne bazăm doar pe raționamentul simplu; ar trebui să se bazeze pe fapte și comparații între fapte din istoria diferitelor țări și a unei țări în diferite perioade ale existenței sale. Nu cred că aici să mă angajez nici în această analiză, nici în aceste comparații, dar fiecare persoană publică ar trebui să cunoască bine condițiile mediului său natal, astfel încât, folosind exemple de activitate socială în țări străine, să poată înțelege toată diferența dintre condiții. acolo și ale sale și să poată acționa în raport cu acestea din urmă. Cât despre toate condițiile de posibilitate mai mare sau mai mică, ușurință,

succes, rodnicie a activității sociale care există în orice țară, acestea pot fi interne și externe. Interne, acestea sunt calitățile necesare ale figurilor înseși, care, însă, sunt ele însele rezultatul unor condiții externe, precum educația mai mare sau mai mică a întregii societăți, starea moralității publice, cota de libertate de care se bucură oamenii în o societate dată. În orice caz, oamenii care sunt cei mai puternici în inteligență și educație, sensibilitate și devotament față de interesele publice, caracter și experiență au cel mai mare drept de a se angaja în activități publice.Această societate pierde teribil acolo unde astfel de oameni nu își pot face drumul înainte, la locul lor. , a apartine. care este de drept al lor. Dar să zicem... că cei mai buni oameni vor fi într-adevăr persoane publice -

Rămân încă condițiile externe ale activității lor, care pot fi, dimpotrivă, foarte proaste.

Aceste condiții externe pot fi împărțite în culturale și sociale.

Condițiile culturale reprezintă starea generală a educației și morala unei societăți. Este nevoie de o anumită etapă de dezvoltare culturală pentru ca activitatea socială reală să poată începe într-un mediu dat: în această etapă anume, din masa mai mult sau mai puțin omogenă a societății, sunt evidențiate unități care sunt altfel (mai bune sau mai proaste, sau în unele cazuri). respectă mai bine, în altele sunt uneori mai proaste) înțelege lucruri care interesează masele. Există un decalaj mental și moral între persoana publică și mediul cultural care îl înconjoară. O societate înapoiată nu-și înțelege figurile de conducere, chiar dacă acestea au fost inspirate de un devotament sincer față de interesele ei și au posedat toate calitățile necesare pentru a înțelege și a-și realiza binele. Poziția unei astfel de persoane devine uneori tragică: nu are încredere în el, este persecutat, viața lui este otrăvită. Acest lucru este semnificativ atât în cazul în care, de exemplu, o singură figură intelectuală sau un grup mic de astfel de figuri se îneacă în masa așa-numitei „societăți”, cât și în cazul în care există un decalaj între diferitele pături culturale ale societății. , între inteligență și popor, de ce Există și o diferență între stăpân și țăran, ceea ce crește neîncrederea pe partea din urmă, dar în același timp crește și posibilitatea de neînțelegere pe prima latură. Poziția unei siluete singuratice care nu se întâlnește în jurul lui nici cu simpatie, nici cu sprijin este dificilă, fie că în jurul lui vor fi oameni din propriul său cerc, fie o masă care stă la un nivel inferior. Mai mult decât prin dezvoltarea iluminării și mai departe

educația nativă, nivelul mental și moral al păturilor sociale superioare se ridică și, cel puțin într-o oarecare măsură, încep să fie aruncate poduri peste abisul care desparte inteligența de oameni, cu atât activitatea socială devine mai posibilă și mai ușoară datorită

condițiilor culturale, și, desigur, dezvoltarea mentală și morală este condiția și multiplicarea numărului de cifre.

O persoană publică are nevoie de spațiu, are nevoie de o anumită libertate. Pe lângă condițiile externe de natură politică, societatea însăși poate pur și simplu priva o persoană de acest spațiu, constrânge și limitează libertatea acestuia, față de care, datorită dezvoltării sale scăzute și datorită devotamentului față de obiceiurile și obiceiurile moștenite, fiecare, uneori complet nevinovat. abaterea pare a fi insolența, ofensarea moralei publice, infracțiunea împotriva interesului public. În astfel de cazuri, de exemplu, întotdeauna și pretutindeni masele nedezvoltate ale oamenilor au fost mai dispuse să asculte din mijlocul lor kulacii, care le spuneau cuvinte mai familiare, decât oamenilor dezinteresați din alt mediu și care vorbeau o limbă nu a lor.

Este posibil să acționezi împotriva relelor culturale în mod direct doar prin mijloace culturale (indirect, desigur, și economic, de exemplu), prin răspândirea educației în toate straturile societății, inclusiv în masele. Cultura mai mare a țării se reflectă inevitabil în mod benefic asupra condițiilor sale sociale, adică prin aceasta din urmă atât viața economică, cât și cea politică. O ascensiune culturală generală este prima condiție pentru o posibilitate mai mare a oricărei activități sociale de succes și fructuoase. Dacă forțele pot acționa treptat de undeva din afară, subminând inelele acelui lanț continuu care ține

Dacă societatea trăiește uneori în propriul ei cerc fermecat, atunci cea mai importantă dintre aceste forțe este creată de dezvoltarea educației.

Una dintre condițiile culturale importante pe care le cere activitatea socială este dezvoltarea spiritului social în societate. Unde fiecare se gândește numai la sine, crezând că „coliba lui este la margine”, unde conștiința nu este dezvoltată; că interesele de natură personală și privată sunt mai bine deservite de „întreaga lume”, și nu singur, unde nu există idee dezinteresată despre binele comun și nici un concept despre solidaritatea publică, nu poate exista un număr mare de persoane publice, acolo persoane publice, așa cum există, nu pot fi înțelese și apreciate, nu. pot găsi simpatie și sprijin chiar în mediul ale cărui beneficii, beneficii și interese constituie sarcina activităților lor. Dezvoltarea slabă a spiritului public este un semn al culturii spirituale scăzute a societății.

În general, mediul cultural joacă un rol important între condițiile de care depinde activitatea socială. În interesul acestei activități și în interesul mediului însuși, i.e. a aceleiași societăți, luată din partea manifestărilor sale mentale și morale, trebuie să se îngrijească de ascensiunea generală a culturii sociale, înțelegând prin aceasta, desigur, educația publică în sensul strict al cuvântului. Prin urmare, o persoană publică trebuie, printre altele, să educe societatea, să influențeze mediul cultural, în cuvânt și faptă, cu sfaturi și exemplu,

cu viața și activitatea sa: cui i se dă mult, mult i se va cere. Unul dintre cele mai timpurii și nobile impulsuri ale tinerilor, care simt pentru prima dată aspirațiile unui idealism tineresc sănătos, este dorința de a influența mediul prin înnobilarea imaginii acestuia.

OBIECTIVE ACTIVITĂȚI. 10

supărat, dar pentru a acționa asupra mediului vulgar, trebuie să vă asigurați împotriva posibilității de a vă supune influenței acestuia; Pentru a-i educa pe alții, trebuie mai întâi să te educi pe tine însuți. O persoană care nu și-a dezvoltat o personalitate în sine este neputincioasă față de un mediu care reface ușor după propria imagine și asemănare o persoană care nu a avut timp să-și dezvolte mintea, simțul moral și voința, să-și întărească obiceiurile de a gândi mereu. corect, punându-și în permanență conștiința la îndoială și lucrând constant la punerea în aplicare a ideii sale. Pentru o minte foarte tânără este ușor să-și imagineze că tot ceea ce gândește, aflându-se într-un anumit mediu, este propriul său gând, propriul său gând: în sufletul său, ca într-o oglindă, este doar cel mai apropiat mediu în care se află. adesea reflectate ; dar în fața acestei oglinzi se află o altă imagine și pe ea se obține o altă imagine. Nici nu voi spune că sufletul ar trebui să fie ca o placă fotografică, imprimând pe el însuși obiectele care se află în fața obiectivului: nu se știe niciodată ce ar putea ajunge în fața camerei și, prin urmare, fixând doar imagini pe placă. înseamnă pentru totdeauna să-l faci insensibil la orice față de altul, a filma vederi diferite pe o farfurie înseamnă a ajunge la cea mai mare confuzie. Sufletul nu trebuie să fie nici o oglindă care reflectă indiferent tot ceea ce este pus în fața lui, nici o placă fotografică pe care să poți obține o imagine anume, nici o astfel de confuzie încât să nu o înțelegi niciodată: nu este percepție pasivă, dar creativitatea” Ea se creează pe ea însăși și poate crea în afara ei dacă își creează din ea însăși o forță creatoare capabilă să acționeze din exterior. Doar unul, repet, care s-a educat pe sine îi poate educa pe alții și poate reface mediul – el

care s-a refăcut și pe care mediul nu îl mai poate reface. De unde tristul fapt că odată ce un tânăr părăsește mediul studențesc cu interesele sale ideologice și sociale și se găsește într-un alt mediu cu vederi și aspirații diferite, cât de treptat, parcă de mână, tot ce era în el este îndepărtat din el, neobservat de el un omagiu legitim adus idealismului tineresc? Și așa spun ei: „mediul a mâncat”, „s-a implicat în condițiile noii situații” etc. Da, mediul este puternic și înainte de a merge să lupte cu un animal atât de periculos, care poate și mânca, înainte de a începe să-l îmblânzești, este necesar să-ți dezvolți forța și agilitatea.

O persoană greșește adesea pentru propria dezvoltare ceea ce este doar rezultatul influenței unui mediu nou. Dezvoltarea nu constă în

schimbarea unei subordonări dogmatice într-o altă subordonare, la fel cum libertatea nu constă în trecerea de la puterea unui stăpân la puterea altuia. Acea atitudine critică, despre care se vorbește atât de mult în această carte a mea și atât de multe s-au spus în cele anterioare, nu constă deloc în negarea a ceea ce înainte era autoritar pentru noi și rămâne așa pentru alții, în negare, care este imediat urmată de aceeași, ca și înainte, de supunere față de o altă autoritate, și anume autoritatea noului mediu în care ne-am mutat: o adevărată atitudine critică constă în negarea însuși principiului dogmatismului, oricare ar fi conținutul acestuia - vechi sau nou. O personalitate publică însuși trebuie să dezvolte în sine puterea gândirii critice, dar, desigur, mediul îl poate ajuta sau împiedica în egală măsură în acest sens. Un activist social care nu se poate supune decât dogmatic autorității mediului său, chiar dacă este inteligent și onest, sau

Numai a-i supune dogmatic pe ceilalţi autorităţii sale, chiar dacă numai pentru a atinge scopuri bune şi nu fără succes, contribuie la crearea sau, cel puţin, la susţinerea unor asemenea condiţii de activitate socială împotriva cărora ar trebui să se îndrepte lupta ei.

Dar destule despre condițiile culturale. Condițiile sociale pot fi economice și politice. Nu mă ating de primele, întrucât conțin nu atât condiții directe, benefice sau neprofitabile, pentru activitatea socială a unei persoane, ci mai degrabă condiții care influențează puternic pe toate celelalte și prin ele doar indirect asupra activității sociale în sine, dacă nu ne referim. mijloace materiale , care sunt necesare, de exemplu, pentru caritate, răspândirea educației etc. În astfel de cazuri, din nou, condițiile culturale și politice generale determină măsura în care oamenii bogați, oamenii bogați, pur și simplu cu unele mijloace, sau toate acestea oamenii participă la activități publice, care trebuie să se gândească serios la propria hrănire și să-și dedice tot timpul și toată puterea pentru a obține un mijloc de viață, cel puțin, de exemplu, într-un serviciu privat, dedicându-se la activități din care societatea (în înţelegerea ideală a cuvântului) primeşte puţine.

Un alt lucru sunt condițiile politice generale, care depind de gradul de libertate de care se poate bucura într-un stat dat, conform tuturor condițiilor existente ale propriei sale existențe, un individ și întreaga societate. Individul în sine poartă dreptul său la libertate, iar societatea, ca colecție de indivizi individuali, are și un drept propriu și, în plus, libera manifestare a forțelor sociale și, în consecință, cel mai mare spațiu de activitate socială este cerut de către foarte avantajul societății. Din altă sută

Totuși, există un stat și în fiecare stat, oricare ar fi structura lui internă și oricare ar fi relația sa cu individul și cu societatea,

există putere, adică recunoscută tacit sau puternic de societate și bazată pe posibilitatea reală a dreptului de comandă. și constrângerea.Libertatea și puterea sunt două concepte sociologice, diferite și opuse, dar nu contradictorii și nu se exclud reciproc.Libertatea este dreptul individului (și al societății, ca o colecție de indivizi) de a dispune de sine, așa cum vede individul însuși. în ea însăși propriul ei scop, iar dreptul ei este de a cere să nu fie eliminată fără consimțământul ei, ca mijloc de a-și atinge scopuri străine.Din moment ce, totuși, individul este forțat să existe în societate (și în stat) , iar această existență este utilă pentru ea, ea nu poate cere ca libertatea ei să fie un arbitrar nelimitat, iar individul trebuie chiar să-și dorească ceva de dragul propriului bine pentru a limita arbitrariul altor indivizi, și din moment ce chiar și în starea ei socială individul nu poate considera interesele publice pentru el însuși cu totul străine, atunci trebuie să găsească necesară o astfel de organizație (statul) care ar avea putere obligatorie și, să remarcăm de asemenea, aceasta din urmă poate fi fie transferată complet statului, fie împărțită între el. și societatea. Și cine spune: „putere”, el spune: „dreptul statului (și al societății) de a dispune de alți oameni ca instrumente pentru atingerea scopurilor sociale.” Întreaga sarcină a politicii teoretice și practice este de a găsi relația potrivită între libertate. și puterea, între individ și societate, ca o colecție de indivizi care poartă în sine principiul libertății, pe de o parte, și între societate în ansamblu.

măgulitor, și întruchiparea ei în stat, ca reprezentanți ai principiului puterii, pe de altă parte. Deși din punct de vedere fundamental este posibil să se rezolve cu mai mult sau mai puțin satisfăcător toate problemele generale care apar pe această bază și, mai mult, fără a intra în cazuistică, este imposibil să se dea o rețetă practică generală potrivită pentru toate țările și vremuri, pentru toate popoarele și statele. În teorie, se poate menține doar o atitudine critică, străină de orice dogmatism; în practică, se poate respecta principiile generale ale teoriei, cu condițiile date, cu interesele sociale reale, cu șansele de succes existente și eșec, beneficiu și rău. Îndumnezeirea dogmatică a libertății sau îndumnezeirea dogmatică a puterii, una pentru că este libertate, cealaltă pentru că este putere, nu ar trebui să existe nici în teorie, nici în practică. Puterea, care în sine își are baza și scopul sau libertatea ei în aceeași înțelegere exactă, este puterea care își atinge scopul cu orice preț și indiferent de ce rezultă din ea, și libertatea care nu ține cont de nicio condiție reală pentru posibilitate. de a-l folosi și de a nu ține cont de consecințele care ar putea decurge din aceasta, puterea, care își vede în orice fel de libertate dușmanul său, și libertatea, care răspunde în același mod puterii, sunt două dogme ostile și nu două idei între care ar trebui să existe relația corectă s-a găsit, două voințe absolute excluzându-se una pe cealaltă, și nu două forțe care ar trebui să servească o persoană în „existența sa personală, socială și statală. Libertatea și puterea sunt acele „sâmbăte” care ar trebui să existe pentru o persoană, dar nu pentru care o persoană ar trebui să existe.

Subordonând ambele concepte ideii de drepturi și nevoi ale individului și ale societății, nu ar trebui, totuși, , fa asta

felul în care acționează oamenii care sunt gata să apere libertatea atunci când autoritățile nu sunt de partea lor, și apoi ei înșiși prețuiesc puterea în primul rând, căci ea le cade în mâinile lor, uitând cu desăvârșire de libertatea celorlalți. Libertatea decurge din drepturile individului, iar libertatea mea nu poate fi bazata pe niciun principiu in afara de cel pe care se bazeaza libertatea celorlalti. Existența puterii este o necesitate socială și în mâinile căreia se află puterea, fie în mine, fie în alții, numai aceasta nu poate servi drept bază pentru ca eu, în primul caz, să nu o pun, în numele altcuiva. libertatea, aceleași limite ca și în numele libertății mele ar considera necesar să o pun în al doilea caz.

În chestiunea relațiilor reciproce dintre libertate și putere, individ, societate și stat, nu ar trebui să existe dezacord între teorie și practică. Doar teoriile dogmatice înguste sunt în conflict cu realitatea și doar o bază istorică face posibilă ca metoda critică să dezvolte principii ideale și, în același timp, realiste ale politicii teoretice. Numai practica, ghidată de idei corecte și cunoașterea faptelor, nu va contrazice teoria. Pentru activitatea socială aceasta este o chestiune de cea mai mare importanţă, întrucât activitatea socială este o manifestare a societăţii, acţiunea forţelor ei libere şi vii. Modul în care puteți gândi și învăța despre această problemă, supunând-o unei examinări cuprinzătoare, științifice, critice, folosind datele dezvoltării sale teoretice și istorice, este una dintre responsabilitățile tuturor celor care se angajează în activitatea publică sau se pregătesc pentru aceasta.

Aplicație.

Literatura despre subiectul care alcătuiește tema acestei cărți este foarte nesemnificativă, mai ales în limba rusă. Pentru cititorii care ar fi atât de interesați de subiectul nostru încât ar avea dorința de a citi altceva despre problemele ridicate în ea, noi. Putem recomanda doar puțin. În lucrarea lui John Stuart Mill ei vor găsi o analiză a problemei cum să reconcilieze libertatea personală și controlul public în activitatea publică. Broșura lui Rudolf Iering se referă la problema acelei lupte pentru drept, fără de care activitatea socială este de neconceput. Iar cu orice activitate care decurge din inițiativa personală, și cu această activitate de apărare a drepturilor proprii sau ale altcuiva, trebuie să se țină seama, printre altele, de opinia publică, a cărei esență, origine și drepturi formează tema lucrării lui F. Toltzendorf. scurt tratat. Opinia publică este doar una dintre acele condiții cu care figurile practice trebuie, în general, să socotească și care adesea îi obligă să facă înțelegeri și concesii. Lucrarea lui John Morley este dedicată problemei acestuia din urmă. În cele ce

urmează, punctăm mai detaliat conținutul acestor patru tratate și prezentăm mai detaliat acele gânduri ale autorilor lor care sunt strâns legate de tema noastră.

D. S. Mill. Despre libertate. St.Petersburg 1882 (p. 145-387 din cartea: „D. S. Mill. Utilitarism. On Freedom. Traducere de A. N. Nevedomsky”).

Celebra lucrare a lui Mill se referă la libertatea civilă și socială, proprietățile și limitele acesteia

putere care poate fi recunoscută pe bună dreptate ca aparținând societății asupra individului. Nu este suficient să te protejezi doar de tirania guvernamentală, ci și de tirania opiniei sau sentimentelor predominante în societate. Principala întrebare a lui Mill: cum să reconciliăm independența personală și controlul public? Această întrebare este, fără îndoială, de mare importanță în activitatea socială.

Toată lumea își dorește ca ceilalți oameni să acționeze în același mod ca și el, iar toți cei care îl simpatizează au aceeași dorință în acest sens - acesta este ceea ce ghidează de fapt opiniile oamenilor cu privire la regulile de comportament. Părerile oamenilor despre bine și rău depind de diverse motive care influențează formarea uneia sau alteia dorințe cu privire la comportamentul altor persoane. Nimeni nu are dreptul de a forța o persoană să facă sau să nu facă ceva pe motiv că i-ar fi mai bine, sau că, în opinia altora, să acționeze într-un anumit mod ar fi mai nobil și chiar mai mult. laudabil. Astfel de considerații pot servi drept bază suficientă pentru a învăța o persoană, a-l convinge, a-l admonesta, a-l convinge, dar nu în niciun fel pentru a-l forța sau, ca să spunem așa, a-l pedepsi pentru că nu a procedat așa cum se dorește. „Numai în acest caz este permisă o astfel de intervenție dacă acțiunile unei persoane provoacă un rău cuiva.

După introducere, în care sunt exprimate printre altele gândurile de mai sus, urmează trei capitole cu următorul conținut: despre libertatea de gândire și critică, despre individualitatea ca unul dintre elementele bunăstării și despre limitele puterea societății asupra individului. Deși tema principală a lui Mill este libertatea individuală, i.e. a ei

drepturile, care limitează puterea societății asupra individului, se referă însă mult la comportamentul individului însuși. De exemplu, critica personală este necesară nu numai în raport cu opinia publică, ci și în raport cu sine. În detrimentul bunului simț, infailibilitatea umană nu are în practică sensul pe care îl are de obicei în teorie. Oamenii recunosc de bunăvoie că pot greși, dar sunt puțini oameni care ar considera necesar să ia orice măsuri de precauție împotriva

falibilității lor și ar permite presupunerea că poate o părere pe care o consideră adevărată este tocmai unul dintre exemplele că · prin păcat , de care sunt conștienți de ei înșiși. Obișnuința de a-și corecta și completa în mod constant opinia prin compararea cu opiniile altor oameni nu numai că nu produce îndoieli sau ezitări la o persoană cu privire la aplicarea în practică a opiniei sale, ci, dimpotrivă, constituie singura bază solidă pentru echitament. tratament.încredere în el.O astfel de persoană care este conștientă că a ascultat cu atenție toate argumentele care i-au putut fi aduse împotriva părerii sale, că a verificat-o cu atenție pe aceasta din urmă cu toate obiecțiile adversarilor săi, pe care nu numai că nu a evitat, ci, dimpotrivă, a căutat obiecții și dificultăți și a prins cu bucurie orice gând care ar putea clarifica subiectul De la oricine ar veni gândul, un astfel de om are motive să creadă că judecata lui este mai bună decât cea a altui om, sau decât judecata. a unei mulțimi, care nu a fost supusă unui asemenea test.Din modul în care Mill sfătuiește societatea să trateze opinia individuală, este ușor de dedus că modul în care, din punctul de vedere al aceluiași principiu, un individ ar trebui să se raporteze la opinia oricărei alte persoane. Interesante sunt și acele pagini în care

Mill vorbește despre atitudinea potrivită față de opinia publică, subiect care a fost dezvoltat ulterior de Holzendorf. Vorbind despre limitele puterii societății asupra individului, Mill atinge și chestiunea implicării omului în treburile publice. „Pentru a încheia”, spune el, „ca și cum am ridica indiferența egoistă într-o doctrină, ca și cum am recunoaște că un individ nu are nimic de-a face cu modul în care trăiesc alți indivizi sau că, în general, acțiunile și bunăstarea altor oameni îl privesc. numai în măsura în care dacă interesele sale personale sunt implicate în aceasta – a trage o astfel de concluzie ar însemna să dezvăluie o neînțelegere extremă a ceea ce spunem. Nu o slăbire, ci, dimpotrivă, o întărire în individ a luptei dezinteresate pentru binele celorlalți – aceasta este ceea ce dorește doctrina pe care o expunem; dar, în același timp, admite că binefăcătorii ar trebui să aleagă alte mijloace nu biciul și biciul (înțelegând acest lucru atât în sens literal, cât și metaforic), ci alte mijloace pentru a-și convinge vecinii de ceea ce este bine. În relațiile sale cu ceilalți oameni, este necesar ca individul să respecte în majoritatea cazurilor regulile generale cunoscute, astfel încât fiecare să știe la ce se poate aștepta de la ceilalți; dar în ceea ce îl privește personal, individul trebuie să fie complet autocratic. Îi poți oferi diverse considerații și argumente pentru a-și îndrepta judecata într-un fel sau altul, îl poți îndemna pentru a da cutare sau cutare direcție voinței sale, toate acestea se pot face chiar dacă nu și-a dorit, dar el este din toate punctele de vedere În acest caz există un judecător suprem. ce și cum ar trebui să facă și dacă acționează contrar tuturor sfaturilor și avertismentelor și prin aceasta își provoacă un rău, atunci acest rău nu poate fi la fel de mare ca răul care ar fi fost dacă ar fi avut

A fost puternic forțat să acționeze așa cum ceilalți au recunoscut ca fiind bun pentru el. Întrucât societatea este formată din indivizi individuali, fiecare membru individual trebuie să respecte inviolabilitatea altui individ în sfera libertății sale, la fel ca întreaga societate."

Ultimul capitol al tratatului tratează aplicațiile particulare ale acelor principii discutate în capitolele precedente. Mill formulează unul dintre aceste principii astfel: „Datorită absenței principiilor generale general acceptate, libertatea este adesea recunoscută acolo unde nu ar trebui să fie și, dimpotrivă, este adesea refuzată acolo unde ar trebui recunoscută... Sentimentul de libertatea în noua lume europeană se dezvăluie cu cel mai mare nămol tocmai în cazul în care este, după părerea mea, complet nepotrivită. O persoană ar trebui să aibă deplină libertate de a face ce vrea în tot ceea ce se referă numai la sine; dar nu se poate recunoaște că are libertatea de a acționa la propria discreție în chestiuni care îi privesc pe alții, sub pretextul că treburile altora sunt treburile lui."

Iering, R. Luptă pentru dreapta. Traducere de O. A. Vert din ediția a XI-a. St.Petersburg 1895 (90 pagini). O altă traducere de I. N. Yurovsky.

Acest mic tratat fusese deja tradus în rusă de două ori înainte (în „Legal Vestnik" și de către Volkov, ambele ori în 1874). Au fost făcute noi traduceri din ultima ediție germană, cu o prefață și note ale autorului. Scopul dreptului este pacea, iar mijlocul este lupta. Atâta timp cât dreptul este atacat de rău, iar acest lucru va continua pentru totdeauna, până atunci este pentru totdeauna legat de lupta. Dreptul nu este doar un concept logic,

este o forță vie vie. Dreptul este o lucrare continuă și, în plus, opera nu numai a puterii de stat, ci și a întregului popor, deci, a fiecărei persoane în parte. Fiecare persoană care trebuie să-și apere dreptul cel puțin o dată participă la această activitate la nivel național și își aduce contribuția la implementarea activității legale pe pământ. Menținerea ordinii juridice din partea statului nu este altceva decât o luptă continuă împotriva ilegalității, care i se opune. De foarte multe ori, implementarea oricărei reforme din partea statului este posibilă doar printr-o invazie extrem de puternică în domeniul dreptului existent și al intereselor private, ceea ce provoacă rezistență și luptă din partea lor. Această luptă atinge cel mai înalt grad de tensiune când interesele iau forma unor drepturi dobândite. Din acest punct de vedere, Yering critică predarea școlii istorice de jurisprudență cu privire la formarea neobservată și nedureroasă, pașnică și calmă a dreptului. El numește războaie, revolte, încălcări ale constituției de către guvern, cazuri de aplicare a așa-numitei legi Lynch și prima lege cu restul ei, un duel și apărarea necesară pentru autoapărare și o metodă pașnică de apărare. , ca tipuri și tipuri de luptă pentru drept.sub formă de proceduri civile. Yering face ca

subiectul tratatului său lupta juridică pentru dreptul privat sub forma procesului civil. El o numește direct datoria unei persoane de a rezista împotriva malignului, limitând însăși personalitatea greșitului, adică. împotriva unei infracțiuni care este fundamental de natura lipsei de respect față de persoană și provocarea de durere. Este o poruncă a respectului moral față de sine și o datorie în raport cu societatea, căci este necesar ca dreptul să fie exercitat. În dreptul pentru

O persoană își apără ființa morală; fără drept, este supărată la nivelul unui animal. Îndurând cu răbdare lipsa de respect față de lege în persoana sa, o persoană permite deja un moment de fărădelege în viața sa. Gradul de energie cu care simțul juridic reacționează împotriva unei insulte aduse legii este o adevărată măsură a fermității cu care un individ, o clasă sau un popor înțeleg sensul drepturilor lor, atât în relațiile private, cât și în cele publice. Yering insistă mai ales pe legătura dintre drept și personalitate—. o legătură care conferă fiecărui drept, de orice fel, o valoare incomensurabilă (ideală), diferită de valoarea creată de interesul material (valoarea reală); iar din acest punct de vedere acordă o mare importanţă simţului juridic, fără de care este imposibil să ştii ce este legea, chiar dacă o persoană are în cap întregul Corpus juris. Sensibilitatea, adică capacitatea de a percepe durerea dintr-o infracțiune și forța activă, adică curajul și hotărârea în protejarea legii sunt cele mai importante două criterii pentru starea normală a sensului juridic. Forme în care se dezvăluie reacția dreptului lezat. un sentiment nou și personal, fie că este un act sălbatic și pasional săvârșit sub influența pasiunii, fie o rezistență proporțională și reținută, nu poate servi ca măsură a intensității acestui sentiment: printre popoarele sălbatice și oamenii neculti, de exemplu, predomină prima formă, dar asta nu înseamnă că au un simț al dreptului mai vibrant. În urma evidenței tezei conform căreia lupta pentru drept este datoria titularului dreptului în raport cu sine, Iering urmează cu dezvoltarea ideii de apărare a dreptului ca îndatorire în raport cu societatea. Când arbitrariul și fărădelegea îndrăznesc să ridice capul cu îndrăzneală, așa este

există un semn sigur că persoanele și instituțiile chemate să protejeze legea nu își îndeplinesc îndatoririle. În dreptul privat, fiecare este chemat să apere legea și, în propria sferă, să-i fie tutore și paznic. Cine își apără dreptul, apără legea în general în cadrul ei îngust. Interesele și consecințele cursului său de acțiune se extind cu mult dincolo de personalitatea sa. Poziția: „nu tolera răul” Iering pune în față poziția: „nu face rău.” Lupta pentru dreptate poate fi astfel cauzată de interesul material, durerea unei insulte (punctul de vedere al auto- morală). conservarea individului), simțul datoriei sau ideea de drept (cooperarea indivizilor în dezvoltarea abia a ideilor juridice în societate). Dacă există un element egoist în apărarea drepturilor fiecăruia, atunci indignarea morală a unei personalități dezvoltate

față de orice încălcare arbitrară a dreptului cuiva poate fi explicată doar prin forța exclusiv morală pe care ideea juridică o are asupra minții umane. Apropo, Yering se referă și la acele cazuri în care o persoană, după ce a atins acest culme al sentimentului legal, face totuși pași falși, care adesea îl cufundă în abisul fărădelegii. Legea este idealismul caracterului, adică. o persoană care se consideră un scop pentru sine și care, prin urmare, fiind atinsă în acest sanctuar cel mai secret pentru el, nu va face distincție de cine provine încălcarea dreptului său, de la indivizi, de la guvern sau de la un popor străin. . Acest idealism al unui sens juridic sănătos și-ar submina propriul fundament dacă s-ar limita doar la apărarea propriilor drepturi, fără a participa la susținerea generală a ordinii juridice. Toată lumea ar trebui să știe că el nu numai că protejează

bì> în dreptul său este comun, dar în dreptul comun este al său. În concluzie, Yering subliniază că soluția finală la întrebarea a ceea ce este de acord sau dezacord cu esența dreptului ar trebui să fie dată de etică, care, nu numai că nu neagă lupta pentru drept, dar în multe cazuri chiar ia în considerare această luptă, atât pentru indivizi cât și pentru națiuni întregi, este o datorie directă. Fără luptă nu există lege și din momentul în care acea lege renunță la disponibilitatea de a lupta, se renunță la sine.

F. Toltzendorf. Opinie publica. Traducere. N. O. Bera (Nr. 3 „Biblioteca de drept Ya. Kantorovich”). St.Petersburg 1895 (124 pagini).

Există puncte de vedere diferite asupra opiniei publice, favorabile și nefavorabile (cartea conține exemple ale ambelor), dar toți sunt de acord că opinia publică în timpurile moderne reprezintă în general o forță reală cu care personalitățile publice nu pot decât să fie luate în considerare și că gradul importanța reală a opiniei publice nu poate fi determinată în special. Dezacordul se referă, de asemenea, la întrebările privind momentul în care o anumită opinie ar trebui să fie recunoscută ca având semnificație socială, forma apariției ei și cine sunt creatorii opiniei publice. Yeniya, t.- Că este, fie doar unele clase ale societatii sau, dimpotriva, intreaga masa a populatiei.Holzendorf considera ca este foarte important sa se elaboreze un criteriu de determinare a valorii opiniei publice in fiecare caz concret.Inarmat cu un astfel de criteriu, un activist este puțin probabil să cadă într-o extremă sau alta, dintre care una - o negare fundamentală a opiniei publice, cealaltă "- supunerea oarbă la aceasta.. Holzendorf limitează sarcina cercetării sale la întrebări despre istoricul

cursul dezvoltării opiniei publice (capitolele II și III), despre esența, subiectul și conținutul acesteia (capitolele IV și V), despre

procesul de origine (capitolele VI și VII) și despre sarcinile statului în relație. la el.

Conform definiției lui Holzendorf, opinia publică nu reprezintă nici o putere de decizie sau de comandă, nici o voință îndreptată spre realizarea ei în acțiune, ci este o autoritate deliberativă, care își pronunță judecata asupra faptelor care s-au petrecut sau asupra intențiilor care așteaptă implementarea lor. În acest rol, având capacitatea de a întări, a restrânge, a excita și a slăbi motivele care determină activitățile conducătorilor, oamenilor de stat și persoanelor private, capătă o semnificație practică. Prima dificultate asociată cu stabilirea cu acuratețe a opiniei publice este deosebirea opiniei publice de opiniile exprimate public ale indivizilor. Este foarte ușor să confundi o opinie privată, exprimată public și fără conflict, cu o opinie publică. Opinia privată a indivizilor, oricât de numeroase ar fi acestea, nu poate fi luată ca o expresie a opiniei publice. Acesta din urmă, prin însăși ideea sa, este altceva decât suma opiniilor exprimate public. Uneori, chiar și o opinie care este recunoscută de majoritatea cetățenilor ca fiind publică rămâne tăcută, în timp ce opiniile private care contravin opiniei publice găsesc o apărare publică arzătoare. Opinia publică poate deveni o forță politică și morală numai cu condiția menținerii dreptului la critică liberă, independentă în raport cu partidele de guvernământ, care de foarte multe ori îi caută favoarea și ajutorul. În plus, nu ar trebui să fie identificat cu suma tuturor opiniilor individuale de partid, pro-SOCIETĂȚI. ACTIVITĂȚI.
unsprezece

apariţia în viaţa publică, întrucât este imposibil să ne imaginăm o opinie publică lipsită de unitate internă, care singură determină puterea opiniei publice. Datorită acestei forțe care trăiește în ea, nu poate fi considerată ca un set de vederi individuale, fără legătură. Identitatea absolută a tuturor opiniilor în general separate, ca să spunem așa, nu este deloc cerută de conceptul de opinie publică. Alături de opinia publică cu privire la aceasta sau alta problemă, pot exista numeroase opinii private diferite pe același subiect. În egală măsură, pare greșit să credem că opinia publică este media opiniilor individuale. O formulare corectă a teoriei opiniei publice este posibilă numai dacă luăm ca punct de plecare faptul universal recunoscut că opinia publică se manifestă în viața națională și de stat ca o forță la fel de puternică atât în raport cu indivizii, cât și în raport cu guvern. Și pentru aceasta este necesar să recunoaștem că opinia publică este opinia dominantă a poporului însuși, care, însă, nu a avut timp să fie întruchipat într-o lege pozitivă sau ordine guvernamentale la fel de obligatorii pentru toată lumea. Stabilirea, însă, a semnelor exacte și comune pentru toate cazurile prin care s-ar putea judeca existența opiniei populare predominante la un moment dat pare imposibilă. Poate exista foarte mult timp fără să apară sub nicio formă definită și tangibilă. Există și cazuri când opinia publică rămâne un spectator neutru al luptei de opinii care se desfășoară în ziare și în societate. Dar asta se întâmplă doar pentru o perioadă

pana in timp. Odată chemat din orice motiv, ea intră ferm și demonstrativ în arena luptei și se face cunoscută într-un mod sensibil pentru toată lumea. Holzendorf vorbește destul de mult despre acei oameni care sunt în rolul de exponenți și interpreți ai opiniei publice și remarcă faptul general că, odată cu creșterea numărului de persoane și organisme care acționează ca exponenți ai opiniei publice, și odată cu dezvoltarea tehnicii metode de diseminare Sunt în vrac Aceste opinii sporesc dificultatea stabilirii cu acuratețe a opiniei publice cu privire la aceste sau alte probleme publice care fac obiectul discuției publice. Pentru a clarifica corect conceptul de opinie publică, este necesar să se țină mereu cont de relația sa generală cu alte concepte opuse și în contact cu aceasta! Opinia publică este cea care se opune opiniilor individuale, opiniilor organismelor guvernamentale, opiniilor partidelor politice, opiniilor oamenilor cunoscători, opiniilor de clasă a claselor sociale individuale. Deși o astfel de stare a societății, în care există o absență completă a opiniei publice, este de conceput doar cu stingerea completă a spiritului național, totuși, predominarea nelimitată a opiniei publice conține destul de multe pericole, întrucât numai în acest caz independența legitimă a vieții individuale are de suferit. Opinia publică nu ar trebui să uite că există și limite. Principiul majorității, care își găsește o justificare relativă în sfera acțiunilor statului, nu trebuie în niciun caz extins la. zona de formare a opiniei. Holzendorf examinează, de asemenea, în detaliu întrebarea dacă toate obiectele sunt la fel de accesibile pentru înțelegerea societății și o rezolvă după cum urmează:
11*

Cu cât se pune mai general întrebarea pusă de viața publică, cu atât este mai strâns legată de legile fundamentale ale moralității, cu atât opinia publică este mai devreme capabilă să emită o judecată asupra acestei întrebări care poate avea o semnificație practică. Dimpotrivă, cu cât întrebarea este mai complexă, cu atât trebuie luate în considerare mai multe detalii atunci când o rezolvăm, cu atât mai rar opinia publică oferă un răspuns corect și complet la întrebarea pusă. Având în vedere procesul de formare a opiniei publice, Holzendorf se oprește cu amănunte deosebite asupra rolului presei în această chestiune și contrastează una cu cealaltă, ca două forțe ostile, opinia publică și spiritul de partid, pe care presa periodică le servește atât de des. . În cele din urmă, Holzendorf vorbește și despre modul în care oamenii de stat ar trebui să trateze opinia publică. Sarcina psihologică a unui om de stat este aceeași peste tot. El trebuie, fără să acorde atenție propriilor opinii, să încerce să navigheze în uriașul și adesea încețosit labirint al contradicțiilor și erorilor de partid și să afle adevărata și reală convingere a poporului. Este de datoria lui să stabilească dacă aceasta sau alta concluzie a opiniei publice nu s-a format sub influența puternică a pasiunilor și emoțiilor neobișnuite, care îi diminuează valoarea reală. În conformitate cu aceasta, el trebuie să-și stabilească propriul curs de acțiune. El este obligat fie, sacrificându-și propria poziție, să contracareze cerințele

opiniei publice și să impună altora responsabilitatea în acele cazuri în care are motive să se teamă de consecințe triste pentru stat, fie, după ce a luat calea compromisului, să-și îndrepte. eforturi în acest scop.astfel încât prin amânarea sarcinilor importante

Intenția este de a face posibilă efectuarea unei investigații secundare a problemelor dubioase sau, în cele din urmă, de a ceda în timp util. A nu acorda atenție opiniei publice pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp este la fel de nerezonabilă ca și a o suprima prin forță.

Holzendorf abordează și problema educației politice. Este necesar ca științele statului, într-o măsură mai mare decât a fost cazul până acum, să devină proprietatea comună a tuturor claselor educate. Din păcate, chiar și în rândul claselor culturale ale societății, educația politică, independența de gândire și independența de caracter sunt mult mai puțin frecvente decât este necesar pentru a exercita o influență mai puternică asupra convingerilor maselor în materie de bine public. O secțiune a presei pare să încerce în mod deliberat să susțină credința că ziarele cotidiene sunt o resursă complet suficientă pentru a oferi populației necesarul de educație politică. Oamenii de stat, concurând în acest sens cu presa cotidiană, susțin că specialiștii, profesorii și profesorii de științe de stat și-au pierdut, grație studiilor lor teoretice, capacitatea de a exprima opinii corecte și aplicabile practic asupra problemelor vieții publice și de stat. Rutina birocratică a birocrației, interesată doar să se asigure că proiectele sale parcurg cât mai repede toate etapele criticii publice, și superficialitatea unor jurnalişti, converg ca aliate pe terenul comun al dispreţului pentru studiile ştiinţifice din domeniul politicii. . Deși nici cele mai riguroase metode de cercetare statistică, filozofică și social-psihologică nu exclud posibilitatea erorilor, nu există totuși nicio îndoială că printre minți

Printre principalele autorități ale societății, primul loc îi revine științei. - În cele din urmă, singurele elemente legitime ale opiniei publice sunt simțul moral al datoriei al cetățenilor și credința generală în puterea științei, care singură, înarmată pe deplin cu prevederi recunoscute ca adevărate în starea sa dată, este capabilă să învingă pe toți . feluri de prejudecăți, prejudecăți și pasiuni.

D. Morley. Despre compromis. Traducere de M. Tsebrikova din a doua ediție. St.Petersburg 1881. (Textul cărţii ocupă pp. 70-272). Ediție nouă (1896).

Scopul cărții este de a lua în considerare unele dintre limitele pe care o minte sănătoasă le pune în practica diferitelor tipuri de aplicare, prudență, negociere, înțelegere sau compromis, și chiar parțial să rezolve întrebarea în ce circumstanțe exercitarea teoretic

în general. dreptul recunoscut de a gândi liber și de a acționa în mod independent poate și ar trebui să fie exercitat în practică. Morley caută să găsească unul sau două dintre principiile cele mai generale care ar trebui să guverneze practica acordului și dorește să indice unele dintre relațiile care pot apărea în aplicarea acestor principii la anumite situații dificile în condițiile moderne de conduită. Se răzvrătește împotriva i fanaticului. simplitate despotică în aplicarea principiilor, care îl obligă în anumite cazuri să recomande conformarea în raport cu circumstanțe și altor persoane. Ideea constă în definirea granițelor care separă prudența rezonabilă în dezvoltarea convingerilor, reținerea rezonabilă în exprimarea lor, încetineala rezonabilă în încercarea de a le implementa - în practică, cu o singură măsură.

pe de altă parte, din nesinceritate ascunsă sau auto-amăgire, din ipocrizie voluntară, din neglijență și lașitate, pe de altă parte. Morley pune în primul rând întrebarea dacă este necesar ca masele mai educate ale societății nu numai să-și păstreze lumina sub o mantie de tăcere conform sistemului, ci și să susțină deschis, de dragul claselor mai puțin educate, învățăturile care ei nu consideră adevărat pentru ei înșiși. Cel mai mult care se poate spune în apărarea erorilor de opinie și de motiv, spune el, este că acestea sunt elemente inevitabile în dezvoltarea umană, dar inevitabilul nu este același lucru cu utilul. Morley susține că, odată ce cineva a fost convins, pe baza unor motive rezonabile, că o astfel de doctrină este falsă sau că astfel de motive sunt prost îndreptate, întreaga întrebare se rezumă la posibilitatea de a le combate cu ajutorul unor mijloace compatibile cu cererile de libertate. Orice indecizie în această chestiune, care decurge din conceptul pe jumătate ascuns că erorile pot fi utile oricui, este o slăbiciune care întârzie progresul societății. În ceea ce privește compromisurile, Morley distinge între compromisuri imorale și compromisuri de natură morală. În același timp, el împarte toate compromisurile în trei categorii și anume tranzacții 1) în acceptarea opiniilor, 2) în exprimarea opiniilor și 3) în implementarea opiniilor. Argumentele referitoare la o categorie nu sunt aplicabile, spune el, celorlalte două, sau nu sunt aplicate în aceeași măsură și, prin urmare, fiecare categorie este luată în considerare de către acesta separat. Un compromis ilegal în primul caz este nesinceritatea sau auto-amăgirea; în al doilea, pretenția pozitivă; în al treilea, lașitatea, adică. lipsă de credință.

Dezvoltarea unor opinii corecte trebuie făcută

şi atunci, când nici măcar nu se poate prevedea venirea unui moment favorabil pentru implementarea lor: întrucât nimic în afară de convingere nu poate produce schimbări mari şi de durată, trebuie să păstrăm cu grijă această forţă puternică cinstită, sănătoasă, neînfricată şi independentă. Apropo, raționamentul lui Morley în acest

caz se referă și la activitățile de partid. De o importanță deosebită pentru noi în cartea lui Morley este al cincilea capitol, dedicat problemei compromisului în implementarea opiniilor.

„Omul care își dă osteneala să-și formuleze opiniile și convingerile va simți că nu datorează majorității nicio responsabilitate pentru concluziile sale. Dacă este un iubitor sincer al adevărului, dacă este animat de o pasiune pentru a vedea lucrurile așa cum sunt și de o aversiune față de cultivarea unor idei care nu sunt de acord cu faptele, el va fi destul de independent de aprobarea sau concurența cei din jurul lui. Dar când începe să-și întruchipeze convingerile în practica vieții, poziția sa este cu totul alta." Aici este necesar să apară considerații moderatoare, care sunt justificate, de altfel, de opinii corecte din punct de vedere științific asupra modului în care se produce dezvoltarea socială. "Pentru cursul al vieții sociale, vechiul trebuie să supraviețuiască, în timp ce noul nu s-a maturizat încă, iar acest compromis etern este un însoțitor necesar pentru dezvoltarea normală” (Spencer). Dar, notează Morley, nu trebuie să ducem nici acest argument, nici starea de sentiment care îl însoțește mai departe decât pot merge sincer. Pentru cele mai multe naturi, pericolul este de această parte, pentru că atât dragostea noastră pentru calm, cât și prejudecățile noastre sunt la lucru. Compromisul poate fi de două feluri, iar dintre aceste două feluri, unul este legal, celălalt este ilegal.

Compromisul poate însemna suprimarea sau distorsiunea deliberată a gândirii pentru a o face conform vederilor tradiționale sau prejudecăților actuale asupra subiectului, sau compromisul poate însemna o recunoaștere rezonabilă a faptului că masa contemporanilor noștri nu este încă pregătită să accepte o nouă idee sau de a schimba ordinea.viaţa lui în conformitate cu noua idee. În primul caz, un om de compromis respinge cel mai înalt adevăr sau își ascunde ipocrit acordul cu acesta, dar în al doilea, se agață cu curaj de adevăr ca steagul său pentru scopurile sale și doar că nu forțează întreaga lume să accepte imediat. nu se așteaptă ca lumea întreagă să-l accepte imediat. Cele mai importante pagini din întregul tratat sunt paginile în care Morley examinează argumentele particulare avansate în favoarea „compromisurilor ilegale.” Dacă un bărbat se retrage înainte de a-și urma ideea, nu pentru că îi este frică de a fi singur, ci pentru că, în parere, timpul este copt pentru o idee nouă nu este încă copt, atunci prematuritatea implementării ideii nu poate servi drept scuză pentru a o ține sub secret: timpul poate să nu fie încă suficient de copt pentru a ne îndrepta către cucerirea activă, dar putem numi oricând timpul deja matur și matur pentru promulgarea unei idei fructuoase. Morley găsește și considerații nefondate despre utilitatea temporară a unei instituții existente, care este deja sortită să fie înlocuită în gândurile noastre cu una mai bună . un argument excelent în favoarea de a nu distruge imediat sau nu modifica fundamental astfel de instituții până când opinia publică d) este pregătită pentru această îmbunătățire, dar asta provine de la-

d) Și starea societății, am adăuga noi.

nu poate exista niciun motiv pentru care oamenii care doresc îmbunătățiri să vorbească și să se comporte ca și cum ar considera schimbarea complet inutilă și indezirabilă; De asemenea, acesta nu poate fi deloc motivul pentru care oamenii care recunosc utilitatea temporară a unei credințe, obiceiuri, instituții, se gândesc doar la utilitatea lor și uită de proprietatea lor nu mai puțin importantă - natura lor temporară. Luând în considerare ultimul punct, i.e. Morley insistă în detaliu asupra faptului că în societate nimic nu este etern, recunoscând că este o cerință a unui compromis complet legal și rezonabil ca, pe de altă parte, să nu ducem niciodată în practică ideile noastre până la cele mai îndepărtate concluzii logice fără a ține cont de conditiile temporare in care le aplicam . Succesul în politică presupune, în primul rând, cunoașterea materialului cu care avem de-a face și acele concesii care trebuie făcute având în vedere proprietățile acestui material. În dezvoltarea socială, mai mult decât oriunde altundeva, totul depinde uneori de mici modificări, iar adesea zicala că micile reforme sunt cei mai mari dușmani ai marilor reforme, o zicală care obligă să neglijăm schimbările mai puțin semnificative în așteptarea celor mai mari, se întâmplă prin formulă. , în public în sens nociv. Dar, pe de altă parte, nu trebuie să uităm că aceeași zicală poate avea și sensul de adevăr profund. O îmbunătățire mică și temporară poate fi cu adevărat cel mai mare dușman al celor mari și de durată, dacă primul nu se face conform planurilor și în direcția celui de-al doilea. Și o astfel de îmbunătățire poate fi un inamic dacă este introdusă în societate, în loc să fie un adevărat mare lucru. Într-un asemenea caz, o reformă minoră, dacă nu a fost realizată în legătură cu vreun mare principiu progresist și cu intenția

Fără extinderea sa ulterioară, cu atât va fi mai dificil să revii în direcția corectă, de îndată ce se impune din nou îmbunătățiri, cu atât reforma făcută va fi departe de direcția corectă. Răul unei reforme minore este posibil și atunci când această reformă este prezentată ca soluționând cumva problema: o astfel de reformă aduce conștiința publică într-o stare de calm, nejustificată de ceea ce s-a făcut, iar acest lucru îngreunează cu atât mai mult treziți conștiința publică la noi eforturi când va veni un moment inevitabil pentru ei. Dar, mai notează Morley, o înțelegere corectă a metodei politice, bazată pe o experiență corect interpretată a condițiilor în care societățile îmbină progresul cu ordinea, îl obligă pe înțeleptul conservator să accepte schimbări minore pentru a nu mai fi nevoit ulterior să experimenteze cel mai rău rău. pentru el, și forțele înțelepte inovatoare - profitați de orice șansă pentru mici îmbunătățiri, lucrând constant, totuși, în direcția unor îmbunătățiri mari. Dacă procesul ni se pare insuportabil de lent, ne putem reține nerăbdarea privind înapoi la trecut.

Morley prevede, printre altele, că tot ceea ce a spus despre micile reforme și despre răbdarea politică ar putea fi interpretat în sensul

că a susținut inconștient la fel de puternic în favoarea unui conservatorism social energic, precum și în favoarea unui spirit autoproclamat de îmbunătățire socială. Aderând la principiul libertății, el limitează strict acțiunile atât ale majorității, cât și ale minorității doar la domeniul propagandei, căci, notează el, doar oamenii care nu iubesc libertatea susțin că gravitatea convingerii justifică majoritatea sau minoritatea în folosirea – nu numai a propagandei, ci

si violenta. În acest caz, el este pe deplin de acord cu învățătura lui Mill. Sinceritatea convingerii nu justifică violența. Nu se poate susține că sinceritatea unei convingeri este incompatibilă cu conștiința de a fi susceptibilă de eroare. O persoană care nu se consideră infailibilă poate fi impregnată de adevărul propriei păreri asupra unei anumite întrebări și va face tot posibilul pentru a acorda acestei opinii predominanța în practică, dar printre lucrurile pe care nu își va permite să le facă da , cu siguranță va fi o suprimare violentă a opiniilor altora. Cu toate acestea, chiar și credința în propria infailibilitate nu duce inevitabil la intoleranță. Încrederea în adevărul opiniilor cuiva este independentă de orice idee specială a mijloacelor prin care alți oameni pot fi cel mai bine induși să accepte acele opinii. Libertatea este un lucru bun în sine, iar o persoană ar trebui să se bucure de ea pe deplin în sfera opiniilor sale și a modului său de viață (într-o sferă pur personală). Unul dintre motivele pentru care acest adevăr este admis cu atâta reticență este lipsa nerezonabilă de credință pe care oamenii o au în capacitatea de autoapărare inerentă unei societăți foarte dezvoltate și sănătoase. Omul timid al compromisului, pe de o parte, și campionul restricțiilor obligatorii, pe de altă parte, devin în egală măsură victime ale bolii excesive. Primului îi este frică să folosească libertatea tocmai din motivul că celuilalt îi este frică să i-o permită.

„Principiul, dacă este un principiu solid”, spune Morley în concluzie, reprezintă unul dintre cele mai largi beneficii. Renunțarea la ea de dragul avantajului aparent al momentului este jertfa unui bine mai mare de dragul bucuriei unuia mai mic, iar aceasta se bazează pe motivul deloc lăudabil că binele mai mic este binele imediat. Este mai bine să așteptați și să amânați punerea în aplicare a ideii până la

că le putem realiza pe deplin, mai degrabă decât să jefuim viitorul tăind acest bine, dacă trebuie să-l tăiem pentru a-i oferi departe de a fi triumf complet în prezent. Este mai bine să purtați povara neplăcerilor decât să zdrobiți convingerile și să tăiați principiul până la punctul în care se transformă în gol și vulgaritate. Unde este sensul, unde este moralitatea sacrificării unei utilitate mai mari pentru una mai mică? Nimic nu poate umili atât de mult o epocă, lipsește comportamentul de noblețe și caracterul de sublimitate, ca un astfel de compromis.”

-----oOO^OO

CUPRINS.

Biblioteca „Runiverse”

Gânduri asupra fundamentelor moralei. Ed. al 2-lea. C. 40 k.

Alegerea unei facultăți și urmarea unui curs universitar. C. 40 k.

Carte educațională de istorie antică. Cu hărți istorice. Ts. 1 r. 20 k.
Carte educativă despre istoria Evului Mediu. Cu hărți istorice.

Ts. 1 r. 10 k.

Carte educațională de istorie nouă. Cu hărți istorice. Ts. 1 r. 30 k.
Note despre predarea istoriei în liceu. Ts. 50 k.

Depozitul principal la tipografia lui M. M. Stasyulevich, Sankt Petersburg, Vas. Ascuțit, 5 buze, 28.